

ΕΒΔΟΜΑΘΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Σ. Ι. ΒΟΥΤΥΡΑΣ.

ΑΡΙΘΜΟΣ 40.

ΤΟΜΟΣ Γ'.

21 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1894

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

Τὸν ἄττικὸν τύπον κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας, καὶ πᾶσαν δὲ τὴν ἑλληνικὴν κοινωνίαν ζωηρῶς ἀπποχόλησεν ἡ συμπεριφορὰ ἀξιοματικῶν τινῶν τοῦ στρατοῦ αὐτοδικησάντων καὶ αἱ ἐξ ἀφορμῆς τῆς συμπεριφορᾶς ταύτης κρίσεις τῆς τεργεταίας Νέας ἡμέρας, ἐκτραπέυσης εἰς γνωματεύσεις, εἰς δὲ ἀναμφιβόλως οὐδέποτε ἔπρεπε νὰ προβῇ ἑλληνικὸν ὄργανον. — Τὴν συμπεριφορὰν ἐκείνην σύμπερασα σχεδὸν ἡ δημοσιογραφία ἐν Ἑλλάδι καὶ ἡ δημοσία γνώμη ἀπεδοκίμασεν, ἡ δικαιοσύνη δὲ ἀναμφιβόλως θὰ ἐπιτελέσῃ τὸ καθήκον αὐτῆς· τὸ δὲ ἀπὸ τῆς αὐθαιρέτου διαγωγῆς, εἰς ἣν ἐν ὥρᾳ παραφορᾶς ἐξετράπησαν πρόσωπά τινα, συνάγειν γενικὰ συμπεράσματα περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ὅλου κράτους καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τούτων γνωματεύειν τὰ ἀκρότατα ἥμιστα, νομίζομεν, συνάδει πρὸς τὴν ψυχραιμίαν καὶ ἀπάθειαν, μεθ' ἧς οἱ δικαίκοῦντες τὸ ἔργον τοῦ ἐρμηνεύουσιν τῆς δημοσίας γνώμης ὀφείλομεν ν' ἀποφαινόμεθα. — Ἀτυχῶς εἰς τὴν ὑπερβολὴν ταύτην ἐξετράπη τὸ ὄνομασθὲν ἑλληνικὸν ὄργανον, μὴ ὀκνήσαν νὰ κηρύξῃ τὴν Ἑλλάδα ὡς ἀνίκανον πρὸς αὐτοδιοικήσιν καὶ ὡς χυμίζουσαν ξενικῆς ἐν τῷ πολιτικῷ βίῳ αὐτῆς ποδηγεσίας. — Εὐλόγος λοιπὸν ἡ ἐπὶ τῇ θρασυλογίᾳ ταύτῃ ἐγεγερθεῖσα καὶ διὰ σφοδρωτάτων ἄρθρων τοῦ ἄττικοῦ τύπου ἐκδηλωθεῖσα κατὰ τῆς ἐφημερίδος ἐκείνης ἀγανάκτησις. — Ἐν τῇ ἐξελίξει τοῦ νεωτέρου τῆς Ἑλλάδος πολιτικοῦ βίου ἀναμφισβήτητον εἶνε ὅτι πολλὰ τὰ ἄκοσμα, πολλὰ τὰ ἀσύμφορα καὶ πολλὰ τὰ λυπηρὰ συμβαίνουσιν· ἀλλὰ ποῖον ἔθνος, μετὰ οὕτω περιπετειῶδη βίῳ ἐπανελθὸν εἰς τὴν πολιτικὴν αὐθυπαρξίαν αὐτοῦ, ἠδυνήθη νὰ βαδίσῃ ἀπροσκόπτως τὴν νέαν αὐτοῦ ὁδόν; — Ἐπειτα δὲν ὀφείλομεν ὡς ἀνατιροῦντες κεκτημένον ἤδη ἀγαθὸν νὰ λογιζώμεν ὅτι ἡ Ἑλλάς καὶ προσπταίονσα ἔστιν ὅτε ἠδυνήθη τὸ νὰ

διανύῃ σήμερον ἴδιον ἀκριβῶς βίον, ἀποσεύσασα διὰ παντὸς τὰς ἀλληλοσυγκρουόμενας ἐκείνας ξένας ἐπιρροάς, αἵτινες πρὸ τινῶν δεκαετηρίδων ἐκλυδώνιζον ἀδιακόπως τὸ κράτος; Δὲν ὄφειλεν ἡ ἔγκριτος συνάδειλος — ἀφοῦ ἄλλως τε τοσοῦτον ἀρέσκειται εἰς τὰς συγκρίσεις — νὰ παραβάλλῃ καὶ ἐν τούτῳ τὴν Ἑλλάδα πρὸς ἄλλα μικρὰ κράτη, ἅτινα, καίτοι πολὺ πρότερον εἰσῆλθον εἰς πολιτικὴν αὐθυπαρξίαν, οὕτω ἠδυνήθησαν ν' ἀπολαύσωσι τελείας τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῶν. ἀλλ' ὅτε μὲν ὑπὸ ταύτης τῆς ξενικῆς ἐπιρροῆς, ὅτε δὲ ὑπ' ἐκείνης ἄγονται, ὡσεὶ ἔξω πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ξένων καὶ οὐχὶ τῶν ἐθνικῶν αὐτῶν συμφερόντων; — Νομίζομεν ὅτι τοῦτο εἶνε εἰς τὸν κυριώτερον λόγον, δι' οὗς ὀφείλομεν ἐν τῷ αὐτοελέγχῳ ἡμῶν νὰ μὴ ἀποφαινόμεθα λυγρὰ ἀπολύτως, διότι τοῦτο, ἀπαῖδον καὶ πρὸς τὰ πράγματα, μόνον τοῖς ἐχθεροῖς τοῦ ἔθνους δύναται νὰ παρέχῃ ποθητὰ πρόσθετα ἐπιχειρήματα, ὡσεὶ μὴ ἤρκει πρὸς καθύβρισιν καὶ εὐτελισμὸν τὰ ὑπὸ τῶν οικονομικῶν τοῦ κράτους ἀτυχιῶν παρασχεθέντα αὐτοῖς.

Ἐν τῇ πολιτικῇ τῆς δυσμικῆς Εὐρώπης γεγονὸς γενικωτέρου τινὸς ἐνδιαφέροντος ἔχομεν τὰς ἐπὶ τῇ ἐνδράξει τῶν ἐργασιῶν τῶν αὐστροουγγρικῶν ἀντιπροσωπειῶν ὀπλώσεις τοῦ τε αὐτοκράτορος Φραγκίσκου Ἰωσήφ καὶ τοῦ κόμπος Καλνόκν. — Ἀμφότεροι ἐξῆραν μὲν τὰ κρατοῦντα ὑπὲρ τῆς εἰρήνης αἰσθήματα καὶ τὰς ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας πρὸς διατήρησιν αὐτῆς παρέχει τοῖς εὐρωπαϊκοῖς λαοῖς ἡ τριπλῆ συμμαχία, τὸν λόγον ὁμῶς αὐτῶν ἐπεσφράγισαν διὰ τῆς διπλώσεως, ὅτι παρὰ πάντα τὰ εἰρηνικὰ ταῦτα φαινόμενα μακρὰν ἔτι ἀπέχομεν τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν δύναται νὰ γένηται σπουδαῖος λόγος περὶ ἀφοπλισμοῦ καὶ ὅτι τούτου ἕνεκα ἡ Αὐστροουγγαρία, ἕως οὗ ἐπιστῇ ἡ μακαρία ἐκείνη ὥρα τῆς εἰς ἀχρηστίαν παραδόσεως τῶν ὀπλῶν, ὀφείλει νὰ ἐξακολουθῇ τὴν στρατιωτικὴν αὐτῆς ἀνάπτυξιν. — Τὸ ταυτόσημον τοῦτο συμπέρασμα μαρτυρεῖ ὅτι νέαι αἰθῆς ἀπαιτηθῆσονται πρόσθετοι στρατιωτικαὶ δαπάναι παρὰ τὴν ἐπιλωτάτην μὲν πρὸς τὴν Γαλλίαν, φιλίαν δὲ πρὸς

τὴν Ρωσίαν» τροπὴν τῶν σχέσεων τῆς δυαδικῆς μοναρχίας· ἀλλὰ τοῦτο, σύνθετος ἤδη τῆ εὐρωπαϊκῆ πολιτικῆ, δὲν ἀποτελεῖ τὸ μάλιστα ἀξιοπαρατήρητον ἐν ταῖς δηλώσεσι ταύταις. — Τὸ ἀξίας ἰδιαιτέρας μνείας καθιστῶν τὰς εἰρημένους δηλώσεις εἶνε ἢ ἐν αὐταῖς ἐνυπόχρους ἀντίθεσις πρὸς τὰς ἐν Βερολίῳ σύμμερον ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου κρατούσας ιδέας, ἀντίθεσις δὲ οὐχὶ νῦν τὸ πρῶτον παρατηρούμενη, καίπερ κατ' ἀντίστροφον τρόπον σύμμερον ἐκδηλουμένη. — Πρὸ ἐνὸς ἔτους, ὅτε ἀκριβῶς ὁ τε Γουλιέλμος καὶ ὁ κόμης Καπριβίης πάντα μετῆρχοντο τὰ μέσα, ὅπως πείσωσι τὸ γερμανικὸν ἔθνος ὅτι ἡ εἰρήνη διὰ τὰς προθέσεις τοῦ γαλλορωσικοῦ συνδέσμου κρέματα ἀπὸ τριχῶς καὶ ὅτι ἀνάγκη κατ' ἀκολουθίαν νὰ περιφρουρηθῆ ἢ τῆς Γερμανίας ἀσφάλεια κατὰ πάσης αἰθιρίας ἐπιβουλῆς διὰ τῆς ἐπιψηφίδεως τῶν στρατιωτικῶν μετρουθμῶσεων καὶ τῶν ὀρθοῶντα ἑκατομμυρίων τῶν προσθέντων δαπανῶν, ὅτε τὰ κοινοβούλια ἄλλα μὲν ἀπεπέμποντο ἀρνούμενα τὴν ψῆφον αὐτῶν, ἄλλα δὲ διὰ τῆς αὐτῆς τύχης ἠπειλοῦντο, ὅτε ὁ αὐτοκράτωρ ἐξηκόντιζε τὴν σοβαρὰν ὡς πρὸς τὸ μέλλον τῶν κοινοβουλευτικῶν θεσμῶν τοῦ κράτους ἀπειλήν, ὅτι ἐν ἀνάγκῃ διὰ μόνου τοῦ αὐτοκρατορικοῦ αὐτοῦ κύρους θ' ἀπέδιδε νομοθετικὴν ἰσχύιν εἰς τὸ στρατιωτικὸν νομοσχέδιον καὶ δυνάμει τοῦ δικαιώματος αὐτοῦ ὡς ἀρχηγοῦ τοῦ στρατοῦ τῆς αὐτοκρατορίας θὰ ἐφήρμοζεν αὐτό, ὅτε, λέγομεν, τοιαύτη ψυχολογικὴ κατάστασις ἐκράτει ἐν Βερολίῳ, οἱ τῆς συμμάχου δυαδικῆς μοναρχίας ἠγέται, ἀρχόμενοι τότε τῆς πρὸς τὴν ρωσικὴν φιλιαν θεραπείας αὐτῶν, ἐξῆρον τὰς εἰρηνικὰς τοῦ τόρου διαθέσεις καὶ παρίστων τὴν εἰρήνην στερεῶς ἠσφαλισμένην καὶ κατ' ἀκολουθίαν περιττὰς ἀποφαίνουσαν νέας στρατιωτικὰς αὐξήσεις. — Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ κόμης Καλνόνκι ἐκρίθησαν τότε ἐν Βερολίῳ ὡς καθαρὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς τῶν ἰθυόντων τὰς τύτῆς Γερμανίας ἀντιπολίτευσις, καὶ ἦσαν δὲ πράγματι τοιοῦτοι. — Σήμερον οἱ ὅροι ὄντεστράφησαν· ἀλλὰ ταῦτοχρόνως ἐν τε Γερμανίᾳ καὶ Αὐστρουγγαρίᾳ ἀντιστραφέντες, κατέλιπον αὐθις ἐν ἀντιθέσει γνωμῶν τὰς δύο συμμάχους τευτονικῆς αὐτοκρατορίας. Διότι ἐνῶ οἱ ἐν Βερολίῳ, βλέποντες ὅτι ὁ ἐφιάλτης τῆς σιδηροφθορίας διὰ τὴν παρὰ πᾶσιν ἀναπτυσσομένην ἄμιλλαν χωρεῖ ἐπ' ἀπειρον, ἀπειλῶν οικονομικοκοινωνικὸν ὄλεθρον, ἤρξαντο σπουδαιότερον ἐπιζητοῦντες τὴν ἐξεύρεσιν βάσεως τινος πρὸς κοινὸν μερικὸν ἀφοπλισμὸν καὶ φαίνονται υἰοθετήσαντες τὴν εὐχὴν τοῦ ἐν Χάγῃ κοινοβουλευτικοῦ εἰρηνικοῦ συνεδρίου περὶ συγκλήσεως διεθνοῦς τῶν κυβερνήσεων πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συνδιασκέψεως, οἱ ἐν Βιέννῃ, ἐν σχετικῇ τινι οικονομικῇ ἀνέσει κατ' ἀκολουθίαν τῶν πρὸς τὴν Γαλλίαν καὶ Ρωσίαν ἐμπορικῶν συμβάσεων αὐτῶν γενόμενοι, εὐρίσκουσι νῦν τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις αὐτῶν ἀνεπαρκεῖς καὶ πρῶτοι αὐτοί, οἷον ἀπαντῶντες ἀρνητικῶς πρὸς τὰς διαθέσεις τῶν συμμάχων αὐτῶν, κηρύττουσιν ἀδύνατον τὸν ἀφοπλισμὸν. — Τὸ φαίνόμενον ἰκανῶς βέβαια χαρακτηρίζει τὴν ὁμοφροσύνην, ἣτις συνδέει τὰς δύο συμμάχους Δυνάμεις καὶ ἐν οὗτω σπουδαίῳ ζητήματι, οἷον τὸ τῆς στρατιωτικῆς ἑκατέρου παρασκευῆς. — Ἄλλ' ὁ κόμης Καλνόνκις ἐν τῇ πρὸς τὴν

ἀντιπροσωπείαν ἐκθέσει αὐτοῦ ἰσχυρίσθη καὶ ἄλλο τι, ὅπερ ἥκιστα φαίνεται συνᾶδον πρὸς τὰ πράγματα. Ἰσχυρίσθη δηλαδὴ ὅτι ἀπὸ τινος χρόνου τόσον καταφανῆς ἀπέβη ὁ καθαρῶς εἰρηνικὸς χαρακτὴρ τῆς τριπλῆς συμμαχίας, ὥστε καὶ αὐτὰι αἱ Δυνάμεις, αἰ τῶς τὴν συμμαχίαν ταύτην ὡς κατ' αὐτῶν στρεφόμενῃ ὑπολαμβάνουσαι, ἔπαυσαν πλέον δυσπιστοῦσαι, ἐξ οὗ καὶ φιλιώταται μὲν ἀπέβησαν αἰ πρὸς τὴν Γαλλίαν, φίλια δὲ αἰ πρὸς τὴν Ρωσίαν σχέσεις τῆς Αὐστρουγγαρίας. — Τὰ πράγματα ὅμως δεικνύουσιν ὅτι τὴν ὀψιγενῆ ταύτην εἰρηνικὴν πολιτικὴν αὐτῆς ἢ Τριπλῆ ὀφείλει οὐχὶ εἰς τὴν ἀρχικὴν φύσιν αὐτῆς, ἀλλ' εἰς τὴν ἐν Κρονστάδῃ πρῶτον καὶ εἶτα ἐν Τουλῶνι καὶ Παρισίοις συντελεσθεῖσαν ρωσογαλλικὴν συναδέλφωσιν, ἣτις, ἄρασα τὴν μόνωσιν, ἣτις περιῆγε τὰς Δυνάμεις ταύτας εἰς ἀδυναμίαν, ἐπιτρέπουσαν πᾶσαν τευτονοϊταλικὴν μεγαλυανίαν, ἠνῶρθωσε τὴν ἰσορροπίαν τῶν εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων καὶ εἰς ἐπίγνωσιν τῶν ἰδίων ἀναγκάσασα πάντας, ἐνέπνευσε τὰς εἰρηνικὰς ιδέας, ἃς πρῶτη σπεύσασα νὰ ἐκμεταλλευθῆ ἢ Αὐστρουγγαρία, κατῶρθωσε τὴν πρὸς τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ρωσίαν προσέγγισιν αὐτῆς, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς καὶ ἀνεξαρτησίαν τινὰ γνωμῶν δοῦσαν τῇ δυαδικῇ μοναρχίᾳ ἀπέναντι τῶν ἐν Βερολίῳ συμμαχῶν αὐτῆς.

Ὁ κόμης Καλνόνκις ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ ἐμνήσθη καὶ τῶν ἰλλυρικῶν κρατῶν οὕτω δὲ περὶ μὲν τῆς Σερβίας εἶπεν ὅτι αἱ ἐνεστώσαι πρὸς τὸ βασιλειον σχέσεις τῆς Αὐστρουγγαρίας εἶνε καλλίτεραι, ὅπερ μαρτυρεῖ τὴν εὐαρέσκειαν, μεθ' ἧς οἱ ἐν Βιέννῃ προσβλέπουσι τὴν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ γινομένην διὰ τῆς ἐπανόδου τοῦ βασιλοπάτορος Μιλάνου ἀναδρομὴν πρὸς τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ Σερβία ἀπετέλει οἷον ἐπρακτορεῖον τῶν πολιτικοοικονομικῶν συμφερόντων τῆς Αὐστρουγγαρίας, περὶ δὲ τῆς Βουλγαρίας δὲν ἀπέκρουσε τὴν δυσαρέσκειαν, ἣν τῇ δυαδικῇ μοναρχίᾳ προῦξένωνδεν ἢ τοῦ κ. Σταμπούλωφ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἀποχώρησις, περὶ δὲ τῆς Ρουμανίας ἐξεφράσθη κατὰ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε μονονομικὴ ἐκύρυξεν αὐτὴν ὡς ὀριστικῶς προσχωρήσασαν εἰς τὴν τριπλῆν συμμαχίαν, ἐκφράσας ἅμα καὶ τὴν πεποιθῆσιν, ὅτι ἡ τοῦ βασιλέως Καρόλου κυβερνήσις θὰ περιστείλῃ εἰς τὰ πρέποντα ὅρια τὰς ἐν τῇ χώρᾳ ἐκδηλουμένας πρὸς τὴν γείτονα μοναρχίαν δυσμενεῖς τάσεις, αἵτινες ἐν τούτοις ἥκιστα συμβιβάζονται πρὸς τὴν προθυμίαν, μεθ' ἧς κατὰ τὸν κόμητα Καλνόνκι ἀπας ὁμοθυμῶς ὁ ρουμανικὸς λαὸς συμμερίζεται τὰς ὑπὲρ τῆς Τριπλῆς συμπαθείας τοῦ βασιλέως καὶ τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ. — Ἐπὶ τέλους ὁ τῆς Αὐστρουγγαρίας ὑπουργὸς ἐπανέλαβε τὴν στερεότυπον ἀποβᾶσαν δῆλωσιν, καθ' ἣν ἡ Αὐστρουγγαρία ἐπιθυμεῖ τὴν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς βερολινείου συνθήκης ἐλευθέραν καὶ ἀνευ τῆς εἰς τὰ ἐσωτερικὰ αὐτῆς ἐπεμβάσεως ξένης Δυνάμεως ἀνάπτυξιν τῶν ἰλλυρικῶν λαῶν», δῆλωσιν, ἣν εὐαρέστως λαμβάνομεν ὑπὸ σημειώσιν.

Η ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ ΚΑΙ Η ΟΡΘΟΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ.*

Θαῦμα καὶ προφητεία.

Καθὼς πᾶν φυσικὸν γεγονός γνωρίζεται διὰ τῆς πείρας, οὕτω καὶ τὸ θαῦμα ὡς ἐξωτερικῶς συμβαίνον εἶνε γεγονός πιθανόν εἰρηθῶς. Διατί τάχα νὰ μὴ υπεβάλλετο καὶ τοῦτο ὑπὸ τὴν αὐτὴν μέθοδον τῆς ιστορικῆς ἐρεύνης, ὑπὸ τοῦς αὐτοῦς τῆς κριτικῆς κανόνας καὶ διὰ τῶν αὐτῶν μέσων τῆς γνώσεως νὰ μὴ ἐβεβαιούτο; Τὸ ἔκτακτον τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ κατ' οὐδένα τρόπον αἶρει τὸ ἀξιοπιστόν τῶν μαρτύρων, ὑποχρεοῖ μόνον εἰς κύστησιν ἐξέτασιν διότι ἄλλως ἢ ἀπορριψίς τῆς μαρτυρίας αὐτῶν θὰ ἦγε κατ' ἀνάγκην εἰς τὴν ἀπάρνησιν πάσης ἱστορίας, θὰ ἐξεμυδένιζε τὴν ἠθικὴν τοῦ κόσμου διάταξιν, ἐπὶ τῆς ὁποίας πᾶσα ἀνθρωπίνη βεβαιότης στηρίζεται. Ἡ ἐνστάσις λοιπὸν τοῦ Δαβὶδ Hume τοῦ περιφήμου τούτου ἀγγλοῦ Θεϊστοῦ οἰκοθεν αἶρεται· ἀλλ' ἄς ἀκούσωμεν τί λέγει οὗτος διὰ τοῦ στόματος τοῦ Στράους». Διατί, ἐρωτᾷ ὁ Hume, ἔχομεν πεποίθησιν ἐπὶ τῆς μαρτυρίας, ἐπὶ τῶν ἱστορικῶν βιβλίων; ἀπλοῦστάτα διότι εὐρίσκομεν ὁμοφωνίαν μεταξύ τῶν μαρτυριῶν τῶν συγχρόνων ἱστορικῶν βιβλίων καὶ τῶν γεγονότων· αἰέποτε; οὐχί· καθὼς πᾶς κανὼν, οὕτω καὶ αὐτὸς ἔχει τὰς ἐξαιρέσεις του· ὑπάρχουσι διαφοροὶ βαθμοὶ πιθανότητος ἀναλόγως τῆς ποιότητος τοῦτο μὲν τῆς μαρτυρίας, τοῦτο δὲ τοῦ γεγονότος· διότι συχνότατα συμβαίνει νὰ μὴ συμφωνῶσι τὰ γεγονότα πρὸς τὴν μαρτυρίαν, τότε δὲ καὶ ὁ βαθμὸς τῆς ἀξιοπιστίας ἐλαττοῦται· ἀλλὰ ἢ μὲν μαρτυρία πολλάκις εἶνε ἀναμφισβήτητος καὶ πλέον ἢ ἀξιοπιστος, ἢ φύσις ὅμως τοῦ γεγονότος εἶνε τοιαύτη, ὥστε διστάζει τις νὰ παραδεχθῇ ἢ μὴ τοῦτο. Τοιαύτη δὲ ἱστορίαν δὲν θὰ παρεδεχόμεν καὶ ἂν αὐτὸς ὁ Κλάτων κατὰ τινὰ ῥωμαϊκὴν παροιμίαν διηγείτο· ὥστε δὲν εἶναι ἀπιθανὸν ἢ ἀπιθανότης τοῦ γεγονότος νὰ ἐξασθενήσῃ τὴν καρτερίαν καὶ τοῦ ἀξιοπιστοτάτου τῶν ἀνθρώπων. Ἄν δὲ τὸ γεγονός τύχη νὰ εἶναι καὶ θαῦμα; Τὸ θαῦμα εἶναι ἀνατροπὴ καὶ ἐκμυδένωσις τῶν φυσικῶν νόμων (!) καὶ ἐπειδὴ ὁ νόμος ὁ φυσικὸς στηρίζεται ἐπὶ πείρας ἀσφαλεστάτης, ἢ κατὰ τοῦ θαύματος ἀπόδειξις εἶνε οὕτω πλήρης, ὅσον μόνον αἰέποτε ἐκ τῆς πείρας εἶνε δυνατὴ. Ποίας δὲ ποιότητος πρέπει νὰ εἶνε ἡ μαρτυρία διὰ νὰ καταστήσῃ ἀξιοπιστόν τοιοῦτο γεγονός; Δέον νὰ ἀνήκῃ αὕτη εἰς ἐκείνην τὴν τάξιν τῶν μαρτυριῶν, ὧν οὐδέμια ἀπεδείχθη ἐσφαλμένη».

Ἡ ὅλη αὕτη τοῦ φιλοσόφου ἰδέα οὐδὲν ἄλλο εἶνε παρὰ σοφισμα. Δὲν εἶνε ὀρθόν ὅτι πιστεύομεν στηριζόμενοι ἐπὶ τῆς συμφωνίας τῶν μαρτύρων καὶ τοῦ

γεγονότος. Πιστεύομεν διότι τοῦτο ἀπαίτει ἡ ἠθικὴ τοῦ κόσμου διάταξις· εἶνε δὲ ἀδύνατον μαρτυρία τις φέρουσα ὅλας τὰς συνθήκας ἀληθοῦς μαρτυρίας νὰ εἶνε ἀπατηλὴ, ἐπειδὴ πᾶσα ἱστορικὴ γνώσις καὶ ἱστορικὴ συνείδησις θὰ ἦτο ἀδύνατος ἀνευ τοιαύτης πίστεως· πιστεύομεν διότι ὁ φυσικὸς νόμος κατὰ τὸν ὀρισμὸν του ἔχει ὑποθετικὴν ἀπὸ τῆς θελήσεως τοῦ δημιουργοῦ ἐξαρωμένην ἀναγκαιότητα, διὰ τοῦτο δύναται νὰ λάβῃ χώραν ἐξαιρέσις τις (τὸ ἐξ ὑποθέσεως ἀναγκαῖον τοῦ Ἀριστοτέλους), ἐνῶ ἡ ἠθικὴ διάταξις, ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζεται ἡ πίστις ἡμῶν ἔχει ἀπόλυτον ἀναγκαιότητα καὶ τοιαύτην, ὥστε, ἂν ἡμεῖς διανοηθῶμεν ψεῦδος τι ἢ αὐταπάτην τοῦ ἀνθρώπου δυνατὰ, εἰς τὸν Θεὸν τοῦτο ν' ἀνάγῃται καὶ τὸν καθόλου πυρρωνισμὸν νὰ ἐγκαθιστᾷ. Διὰ τοῦτο δὲ ὁ Hume δικαιώνει τὸ βασιλεῖα ἐκείνον τῆς Ἰνδίας, ὁ ὁποῖος ἤρνεϊτο τὴν ὑπαρξιν τοῦ σιδήρου, ἐπειδὴ δὲν εἶδε τοιοῦτον.

Ἄλλ' ἄς ἐξετάσωμεν βαθύτερον τοὺς λόγους του. Δύο ἐμπειρίαι, ἡ μὲν περὶ τῆς κανονικότητος τοῦ φυσικοῦ νόμου, ἡ δὲ περὶ τοῦ μεμαρτυρημένου ὑπερφυσικοῦ γεγονότος πρέπει νὰ ἀντιφάσκωσιν ἀλλήλαις καὶ αἶρη ἢ μία τὴν ἄλλην; ὄχι ἀπαντῶμεν· διότι κατ' εἶδος διαφέρουσι. Τὸ μὲν φυσικὸν γεγονός στηρίζεται ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ νόμου, τὸ δὲ ὑπερφυσικὸν ἀναφέρεται ὡς ἐνέργεια μὴ φυσικῆς αἰτίας· ἢ ἐξαιρέσις λοιπὸν εἰσαγομένη δι' ὑπερφυσικῆς αἰτιότητος οὐ μόνον δὲν ἀντιφάσκει, ἀλλὰ καὶ ἐπιβεβαιοῖ τὸν νόμον τῆς φυσικῆς καὶ κανονικῆς ἐνεργείας ἐκ καθαρῶς φυσικῆς αἰτίας «Ἄν λέγω, παρατηρεῖ ὁ Bonnet, ὅτι ἡ πείρα ἠδινηκεῖς διδάσκει ὅτι οἱ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, συμφωνῶ πρὸς τὴν μαρτυρίαν πάντων τῶν αἰώνων, οἱ ὅποιοι ἀναφέρουσιν ὅτι οὐδεὶς ἐκ νεκρῶν δύναται ν' ἀναστῇ. Ἄν ὅμως μάρτυρες ἀξιοπιστοὶ διηγῶνται ὅτι νεκροὶ ἐγείρονται, ὑπάρχει ἀντίφασσις μεταξύ τῶν μαρτυριῶν; οἱ λέγοντες, οἱ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, δὲν ὑπονοοῦσι βεβαίως καὶ ὅτι εἶνε ἀπολύτως ἀδύνατον ν' ἀναστῆθῶσι νεκροί. Αἱ μαρτυρίαι κατὰ ταῦτα εἶνε διάφοροι· ἐκάστη μία καὶ τὴν αὐτὴν περιστασιν ἀπὸ διαφόρου ἀπόψεως ἐρευνᾷ· ἢ μὲν ἀπὸ τῆς φυσικῆς, ἢ δὲ ἀπὸ τῆς ὑπερφυσικῆς αἰτίας».

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ὑπερφυσικὸν χαρακτῆρα τοῦ θαύματος δέον πρὸς ἀκριβεστέραν γνώσιν τῆς θεοθεν παραγωγῆς του καὶ νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι πολλὰ γεγονότα ἀνήκουσιν εἰς ὑψηλοτέραν διάταξιν τῆς φυσικῆς· ἄλλως τε δὲν εἴμεθα παντογνώστα, οὐδὲ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι γνωρίζομεν τοὺς φυσικοὺς νόμους καὶ κατέχομεν καὶ τὰ λεπτότατα νήματα τῶν κινήσεων καὶ ἐνεργειῶν τῆς φύσεως. Ὑπάρχουσι φαινόμενα, τῶν ὁποίων ὁ χαρακτῆρ κατ' ἀνάγκην ἀγεῖ εἰς ὑπερφυσικὴν αἰτίαν ἀσφαλῶς, ἀποκλείων πᾶσαν φυσικὴν δύναμιν· λ. χ. ἡ τῶν νεκρῶν ἀνάστασις. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι μετὰ σαφηνείας καὶ ἀκριβείας γνωρίζομεν τὸν τρόπον τῆς ἐνεργείας πολλῶν φυσικῶν δυνάμεων· παρατηροῦμεν δὲ ὅτι ἐν τῇ θαυμαστῇ ἐξελίξει αὐτῶν ἐξουδετεροῦνται ἢ μᾶλλον ἢ μία κατισχύει

*) Ἰδε ἀριθ. 38, σελ. 755—759.

της άλλης και μεταβάλλει αυτήν· και όμως διά να εξηγήσῃ σαφῶς τὰ διάφορα γεγονότα δὲν ἀρκουσι. Ἦτο ἀνάγκη διὰ να γνωρίζωμεν μετὰ βεβαιότητος ὅτι τὰ φαινόμενα τῆς σωματικῆς ζωῆς δὲν εἶναι ἐνέργεια μόνων μηχανικῶν δυνάμεων, ἦτο ἀνάγκη να ἐγνωρίζωμεν και άλλας δυνάμεις φυσικὰς και άλλους νόμους ἢ τοὺς μηχανικοὺς; Τίς δύναται ἐν τῇ Ἰριδι ἐπακριδῶς να καθορίσῃ τὸ σημεῖον, ἐν τῷ ὁποίῳ χωρίζεται τὸ ἐν χρώμα τοῦ ἄλλου και τελειώνει τὸ ἐν και ἄρχεται τὸ ἄλλο; Τίς δύναται να ὀρίσῃ τὸ σημεῖον ἐν τῷ ὄρθρῳ, καθ' ὃ τελειώνει ἡ νύξ και ἄρχεται ἡ ἡμέρα; Ἐν τούτοις ἕκαστος διακρίνει τὸ κίτρινον χρώμα τοῦ κυανοῦ και τὴν ἡμέραν τῆς νυκτός. Ἄν και λοιπὸν δὲν δυνάμεθα ἀκριβέστατα να διακρίνωμεν τὴν γραμμὴν, ὅπου παύει τὸ φυσικὸν και ἄρχεται τὸ ὑπερφυσικόν, ἀρκεί νομιζόμεν ἡ γνώσις τῶν ιδιοτήτων τῶν ἰδιαζουσῶν ἕκαστῶν τῶν διατάξεων τούτων πρὸς ὀρισμὸν τοῦ ποῖον εἶνε ἐνέργεια ταύτης και ποῖον ἐκείνης τῆς διατάξεως. Διὰ να γνωρίσωμεν ὅτι ἐν τινι δεδομένῃ περιπτώσει παραβιάζεται νόμος τις, δὲν εἶνε ἀνάγκη να γνωρίζωμεν ὅλον τὸν ἀστυκὸν κώδικα. Ποία δὲ θὰ ἦτο και ἡ συνέπεια τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἀρχῆς ταύτης; ἡ ἄρνησις τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν· οὐδέποτε θὰ ἠδύνατο αὐται να ὀρίσωσιν ἀσφαλῶς νόμον τινά, ἀφοῦ αἰετοπε θὰ εἶνε δυνατὴ ἡ ἔνστασις ὅτι εἶνε δυνατόν ἐνέργειά τις να προέρχεται και ἐξ άλλων αἰτίων ἀγνώστων τέως ἡμῖν. Καὶ όμως ὑπάρχει φυσικὴ ἐπιστῆμη ἐξετάζουσα ὀρισμένους φυσικοὺς νόμους, ἐπειδὴ ὡς βέβαιον ἔχει ὅτι ἡ φύσις διατελεῖ ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς ἑαυτὴν και ὅτι οὐδεὶς νόμος εὐρίσκεται εἰς ἀντίφασιν πρὸς ἄλλον.

Πρὸς τούτοις ἂν και δὲν ἔχομεν πλήρη και τελείαν γνώσιν ὅλων τῶν φυσικῶν δυνάμεων και τῶν νόμων αὐτῆς, ἔχομεν όμως τασάτην ὥστε να στηρίζωμεν ἐπ' αὐτῆς μετ' ἀσφαλείας τὴν ἠθικὴν διέταξιν, τούτο δὲ ν' ἀποτελεῖ και τὴν βέβαιον πύξην ἠθικότητος και κοινωνικότητος.

Καθὼς δηλ. τὸ ἄτοκον δὲν δύναται να πληρώσῃ τὸ πρόβλημά του τὸ ὑπὸ τῆς διανοητικῆς και ἠθικῆς φύσεως ἐπιβαλλόμενον αὐτῷ, ἂν ἀγνοῖ τοὺς νόμους ἐκείνους, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ φυσικὸς του βίος στηρίζεται, χωρὶς όμως διὰ τούτο να εἶνε ὑποχρεωμένος να γνωρίζῃ και ὅλους τοὺς νόμους τῆς φυσιολογίας, οὕτω και ἡ ἀνθρωπότης ἤμιστα θὰ ἠδύνατο να ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ τῆς ἀγνοοῦσα τοῦ νόμου, ὅφ' ὧν ὀρίζεται ὁ βίος αὐτῆς ἐν συνόλῳ και καθόλου.

Μαθηματικῶς δὲν γνωρίζωμεν να καθορίσωμεν πόσον μεγάλη εἶνε ἡ δύναμις τῆς φαντασίας ἐπὶ τοῦ σώματος· ἀσφαλῶς ἐν τούτοις και μετὰ βεβαιότητος γνωρίζωμεν ὅτι αὐτὴ οὔτε τοὺς ἐκ γενετῆς τυρλοὺς κἀμνη ν' ἀναβλέπωσιν οὔτε τοὺς κωφοὺς ν' ἀκούωσι. Δὲν γνωρίζωμεν μέχρι τίνος δύναται να φθάσῃ τὸ δῶρον τῆς ἐφευρετικότητος διὰ να κινή ὄγκους κατὰ γῆν και κατὰ θάλασσαν· γνωρίζωμεν όμως μετὰ βεβαιότητος ὅτι οὐδεὶς ἀνευ βοηθητικοῦ τίνος ἐργαλείου

ὑφούται πρὸς τὸν οὐρανόν, περιπατεῖ ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καταπαύει τὰς καταιγίδας διὰ λόγου και διαβαίνει διὰ κεκλεισμένων θυρῶν.

(Ἀκολουθεῖ).

ΗΜΟΙΟ VETUS.

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΑ.

Τὸ φυσιολογικὸν φῶτός.

Α'.

Ἐσχάτως ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ κ. Raphaël Du-bois, καθηγητοῦ τῆς γενικῆς και συγκριτικῆς φυσιολογίας ἐν τῇ Πανεπιστημίῳ τῆς Λυών, πολλοῦ λόγου ἀξία μελέτη περὶ τοῦ ἀπὸ φυσιολογικῆς, φυσικοχημικῆς, μηχανικῆς και βιολογικῆς ἀπόψεως σπουδαιοτάτου ζητήματος τοῦ ἐν τῷ ὄργανισμῷ διαφόρων φυτῶν και ζῶων ἀναπτυσσομένου φωτός, εἴτε κατὰ τὴν ζωὴν τῶν ὀργανικῶν τούτων ὄντων εἴτε και μικρὸν μετὰ τὸν θάνατον αὐτῶν. Τὴν παραγωγὴν τοῦ φωτός τούτου, ὅπερ ἔχει καθαρῶς φυσιολογικὴν ἀρχὴν, ἀποκαλεῖ ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς καθηγητῆς φωτογόονον λειτουργία ν' θεωρῶν δὲ τὴν μελέτην αὐτῆς ὡς λίαν ἐνδιαφέρον και σπουδαιοτάτον θέμα τῆς περὶ τὴν ἱστορίαν και ἐρευναν τῶν κοινῶν φαινομένων τῆς ζωῆς τῶν τε φυτῶν και τῶν ζῶων ἀσχολουμένης γενικῆς φυσιολογίας, ἀρχεται τῆς περιγραφῆς τῶν διαφόρων εἰδῶν τῶν δύο τούτων ὀργανικῶν βασιλείων, ἐν οἷς ἐξ αὐτοψίας βεβαιούται ἡ ὑπαρξις τῆς πρὸς παραγωγὴν τοῦ ἐιδικοῦ τούτου φωτός ἰδιοφυίας, σημειῶν ἐν παρῶδῳ και μετὰ τῆς δεούσης ἐπιφυλάξεως ὅτι ἴσως ποτὲ ἀνακαλυφθῆσεται διὰ τῆς ἐν τῷ μέλλοντι εὐρέσεως ἀρμοδιῶν ἐξαιρετικῆς λεπτότητος ὀργάνων ὅτι ἡ φωτογόνος λειτουργία δὲν ἀπαντᾷ μερικῶς εἰς τινὰ εἶδη ὄντων, ἀλλ' ἴσως εἶνε γενικὴ, εἰς ἀπαντας τοὺς ζῶντας ὀργανισμοὺς ἀνίκουσα και οὐσιώδη ὄργανον τῆς ζωῆς αὐτῶν ἀποτελοῦσα.

Και μεταξὺ μὲν τῶν φυτῶν, ἡ φωτογόνος ἰδιοφυία μετὰ βεβαιότητος διεπιστώθη παρὰ τοῖς ἐστερνημένοις χλωροφύλλης ὀργανισμοῖς ἢ και παρὰ τοῖς ὀργάνοις, ἅτινα στεροῦνται τῆς χλωροφυλλικῆς λειτουργίας και συνεπῶς προσεγγίζουσι μᾶλλον πρὸς τὰ ζῶα κατὰ τὴν γενικὴν αὐτῶν θρόψιν. Ὀλίγιστα τούτων ἐμελετήθησαν ἐπιστημονικῶς μέχρι τῆς σήμερον. Πολλὰ θαλάσσια και χερσαῖα φωτογόνα εἶδη ἀπαντῶσιν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ τῶν βακτηριοειδῶν (bactériacées), ἀποτελοῦντα τὸ εἶδος φωτοβακτηρίον (photobacterium). Τὰ θαλάσσια φωτοβακτήρια ζῶσιν ἐλευθέρως ἐν τῇ θαλάσσῃ ἢ και ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν ἰχθύων, τῶν κεφαλοπόδων, τῶν μαλακίων και πολλῶν άλλων θαλασσίων ζῶων, γενικῶς ἀποβαίνοντα φωτοβόλα μόνον μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνων, 24 ἢ 36 ὄρας μετὰ τὴν ἀλίειαν, τῆς φωτοβολίας ἐκλειπούσης ἀμα τῇ ἐμφανίσει τῆς σήψεως. Ἄλλοτε ταῦτα συμβιοῦσι μετὰ ζῶων ἰδιῶν κεκτημένων φωτοβολίαν, οἷα

τὰ νυκτιλαμπῆ (*pelagia noctiluca*) καὶ *pholas dactylus*. Ἄλλοτε εἰσαγόμενα εἴτε τυχαίως εἴτε καὶ χάριν πειράματος ἐν τῷ σώματι θαλασσίων τινῶν ἢ καὶ χερσαίων μαλακίων (*talytres, cloportes*) καθιστῶσιν μὲν ταῦτα φωτεινά, ἀλλ' ἐπιφέρουσιν ἐν βραχεῖ χρόνῳ τὸν θάνατον αὐτῶν, ἐνεργοῦντα οὕτως ὡς ἀληθῆ παθογόνα παράσιτα. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι αἱ μέχρι τοῦδε γινόμεναι ἀπόπειραι πρὸς εἰσαγωγὴν τῶν παθογόνων τούτων μικροβίων ἐν τοῖς ὄργανισμοῖς ζῶων ἀνωτέρων τάξεων ἀπέτυχον, λίαν πιθανὸν ὅμως εἶνε κατὰ τὸν κ. Dubois ὅτι ὁ παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ ἰδία παρατηρηθεὶς φωσφορισμὸς τῶν οὐρῶν, τοῦ σιέλου, τοῦ ἰδρώτος καὶ αὐτῶν ἐτι τῶν πλινγῶν δέον τ' ἀποδοθῆ καίτοι τοῦτο δεῖται ἐπιβεβαιώσεως, εἰς τὴν ἐν αὐτοῖς παρουσίαν τῶν φωτοβόλων τούτων μικροοργανισμῶν. Δυστυχῶς, ὡς παρατηρεῖ ὁ κ. Dubois, τὰ ἀνωτέρω μνημονευθέντα παραδείγματα τῆς φωτοβολίας, ἅτινα ἄλλως δὲν φαίνοντα ἐπικίνδυνα, εἰσὶ σπανιώτερα τῆς μέχρι τοῦδε παρατηρηθείσης φωτοβολίας πτωμάτων διαφόρων θηλαστικῶν, οἷον τοῦ πολλακίς βεβαιωθέντος φωσφορισμοῦ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος μετὰ θάνατον, τῆς ἐν τοῖς σφαίροις καὶ κρεατοπώλεισι πολλακίς παρατηρηθείσης φωτοβολίας τοῦ κρέατος τοῦ χοίρου, τοῦ βοῦς καὶ τοῦ ἵππου, ἐτι δὲ καὶ τῆς ἐσχάτως ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τῆς γενικῆς φυσιολογίας τῆς Ἀνῶν μελετηθείσης φωτοβολίας οἰκοῦτου κονίκαλου, ἐξ οὗ διὰ πρῶτην φοράν κατορθώθη ἡ ὁλοσχερῆς ἀπομόνωσις τοῦ φωτοβακτηρίου τοῦ κρέατος τῶν θηλαστικῶν, τοῦ ἐπικληθέντος *φωτοβακτηρίου τοῦ σαρκοφιλοῦ* (*photobacterium sarcophilum*), οὗτινος ἡ ἀνακάλυψις μεγάλως συνετέλεσεν εἰς τὴν διαλεύκανσιν διαφόρων ἀξίων λόγου σημείων ἀναφερομένων εἰς τὴν βιολογίαν τῶν περιέργων τούτων παρασίτων.

Εἶτα ὁ κ. Dubois ὁμιλεῖ περὶ τοῦ σχήματος, τῶν διαστάσεων, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν εἰδῶν αὐτῶν καὶ τῆς καλλιέργειας αὐτῶν. Καὶ γενικῶς μὲν τὸ σχῆμα αὐτῶν ἀναγράφει ὡς ἐπίμηκες ἐλλειψοειδές· ἀναφέρων δὲ εἶτα διαφόρους τῶν αὐτῶν μικροοργανισμῶν μετασχηματισμούς, καθ' οὓς ἅπαντας παραμένει ἡ φωτοβόλος φωτοβακτηρίων τινῶν ιδιότης, ἅτινα διὰ τοῦτο δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς λίαν πολύμορφα ὄντα, παρατηρεῖ ὅτι ἀφ' ἐνός μὲν, τοῦ σχήματος παραμένοντος τοῦ αὐτοῦ, ἡ φωτογόνος δράσις ἐνίων τούτων ἀφανίζεται, ὀλίγον μεταβαλλομένου τοῦ ἐν ᾧ καλλιερгоῦνται ταῦτα διαμέσου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι ἀντιστρόφως ταῦτα ἀναλαμβάνουσι τὰς διὰ τῆς ἀνωτέρω σημειωθείσης μεταβολῆς τοῦ διαμέσου ἀνασταλείδας φωτογόνους αὐτῶν ιδιότητας καὶ μετὰ πάροδον ἐτι χρόνον ἀρκούντως μακροῦ.

Αἱ διαστάσεις τῶν φωτοβακτηρίων τούτων, ὧν ἀριθμοῦνται σήμερον 7 μέχρις 8 εἶδη, ἅτινα ἴσως ἀποτελοῦσι ποικιλίας ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ εἶδους, εἶναι ἐκ τῶν ἐλαχίστων. Τὸ μήκος αὐτῶν κυμαίνεται μεταξὺ 2 καὶ 4 χιλιοστῶν τοῦ χιλιοστομέτρου, τὸ δὲ πλάτος μεταξὺ 1 καὶ 2. Περὶ καλλιέργειας δὲ τῶν μικροοργανισμῶν τούτων ποιούμενος τὸν λόγον ὁ κ. Dubois ἀναγράφει ἀξιόλογον ιδιότητα τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος *φωτοβακτηρίου τοῦ σαρκοφιλοῦ* μὴ ἀπαντῶσαν εἰς τὰ λοιπὰ εἶδη καὶ δυναμένην νὰ ἐρμηνεύσῃ τὸν τρόπον, καθ' ὃν παθογόνοι

τινὲς συνεργοὶ προσβάλλουσιν ἀδιακρίτως πάντα τὰ ἄτομα, ἐνῶ ἕτεροι προσβάλλουσι μόνον τοὺς ἔχοντας τὴν πρὸς τοῦτο προδιάθεσιν. Οὕτως ἅπαντα τὰ φωτοβακτηρία δὲν λάμπουσιν ἐν τῇ ὀξείᾳ πικτοπεπτῶνῃ (*gelatine-peptone acide*), ἐξαιρέσει τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος φωτοβακτηρίου τοῦ σαρκοφιλοῦ, ὅπερ παραμένει ζῶν καὶ φωτοβολοῦν ἐν τῷ διαμέσῳ τούτῳ, διότι κέκτηται τὴν ιδιότητα νὰ ἐκκρίνη βασικὴν (ἀλκαλικὴν) τινα οὐσίαν, ἥτις, οὐδέτερον ποιοῦσα τὸ τέως ὀξύ διάμεσον, καθιστᾷ αὐτὸ κατάλληλον πρὸς συντήρησιν τῆς ἰδίας αὐτοῦ φωτογόνου λειτουργίας. Ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου καταφαίνεται ὅτι δυνατόν νὰ δημιουργηθῆ ὑπὸ τινῶν μικροοργανισμῶν διάμεσον κατάλληλον πρὸς συντήρησιν αὐτῶν ἐκεῖ, ἐνθα ἕτεροι δὲν θὰ ἠδύναντο ἢ νὰ ὑπάρτῳσιν τὴν ὄλεθρίαν τοῦ διαμέσου τούτου ἐπίδρασιν.

Τὴν τῶν φωτογόνων φυτῶν περιγραφὴν συμπληροῦ ὁ κ. Dubois ἀναγράφων τὰ διάφορα φωτογόνα εἶδη τῶν ὑμενομυκήτων, μυκήτων καὶ ἀγαρικών, οἷα τὰ *agaricus melleus, agaricus olearius* (ἐν *Περὶ ἡλιγγίᾳ*) *agaricus gardneri* (ἐν *Βρασιλίᾳ*), *agaricus phosphoreus, candescens, lampas, illuminans*, κτλ. (ἐν *Ἀυστραλίᾳ*), ὧν τὰ ὄνόματα ἐμφαίνουσι τὰς ιδιότητας, σημειῶν ὅτι ἡ ἐντασις τοῦ ὑπὸ τινῶν τούτων ἐκπεμπόμενου φωτὸς εἶνε τοσαύτη, ὥστε νὰ δύναται τις διὰ τῶν ζώσων τούτων λαμπάδων εὐκρινῶς ν' ἀναγνώσῃ.

Τὴν φωτογόνον λειτουργίαν ἀνευρίσκει ὁ κ. Dubois ὑφισταμένην ἐπίσης εἰς πολλὰ λίαν ἀτελεῖ ζῶα, οἷα τὰ νυκτιλαμπῆ (*noctiluca miliaris*), εἰς ἃ συνήθως ὀφείλεται τὸ θαυμάσιον φαινόμενον τοῦ φωσφορισμοῦ τῆς θαλάσσης. Τὰ νυκτιλαμπῆ ταῦτα ἀποτελοῦνται κυρίως ἐκ πρωτοπλάσματος ἐνεργοῦ, συστατοῦ, περιβάλλοντος τὸν πυρήνα καὶ πρὸς τὰς ἐσωτερικὰς παρεῖας τοῦ περιβάλλοντος τὸ πρωτόπλασμα ὑμένος ἐκπέμποντος πολυαριθμούς διακλαδῶδεις διασταλτὰς καὶ ἐπιδεικτικὰς ἐρεθισμοῦ. Τὰ μηχανικά, φυσικά καὶ χημικά ἐρεθιστικά μέσα ἀνάπτουσιν ἐν τῷ πυρήνῳ τῶν νυκτολαμπῶν τὸ φῶς, οὕτω δὲ ταῦτα φαίνονται τότε διὰ τοῦ ἀόπλου ὀφθαλμοῦ προσομοία πρὸς μικροῦς ὁμοιομεροῦς λάμπρας ἀστέρας. Ἄλλ' ἀκούσα τῶν νυκτιλαμπῶν τούτων μεγέθυνσις ἀναλύει τὴν κατὰ τὸ φαινόμενον ὁμοιομερῆ ταύτην λάμπην εἰς σύνολον μικρῶν λαμπόντων σημείων καὶ σπινθήρων.

Τούτοις ἔπεται ἡ περιγραφὴ τῶν ἐν τοῖς διαφόροις βάθεσι τῶν θαλασσῶν ζώντων φωτογόνων ζῶων, οἷον κοιλεντέρων (σπόγγων), πολυπόδων (*isis, gorgones, mopsis*), μεδουσῶν (*cunina albescens* καὶ *pelagia noctiluca*), κτενοφόρων (*cestes, cydippes* καὶ *héroës*), ὧν καὶ αὐτὸ τὸ ἔμβρυον ἐν τῷ ῥῶ ζωηρῶς λάμπει, καὶ εἰς τὴν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς συσσωρευσὶν τῶν πτωμάτων τῶν ὁποίων ἀποδίδει πειραματικῶς βεβαιωθείς ὁ συγγραφεὺς κατὰ τινὰς περιστάσεις τὸ φαινόμενον τοῦ φωσφορισμοῦ τῆς *Medusa*ίου, ἐχινόδερμων (θαλάσσιοι ἀστέρες καὶ ἰδία οἱ *Prisinga*, οἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ λαμπρότερον εἶδος), σκωλήκων καὶ ἀρθροζῶων (ἐν οἷς ἐν γένει ἡ φωτογόνος λειτουργία εἶνε λίαν ἀνεπτυγμένη καὶ ἐντετοπισμένη, καίπερ πολλακίς μεταβάλλουσα θέσιν κατὰ τὰς διαφόρους τοῦ αὐτοῦ ἀτόμου μεταμορφώσεις), ὀστρακοδέρμων, ἐν τισὶ τῶν ὁποίων (*Euphausiids*) παράγεται αὐτὴ ἐν ἐντε-

λῶς διαγεγραμμένοις ὄργανοις, ἅτινα λαμβάνουσιν ἐνίοτε τὴν μορφήν ὀφθαλμῶν, ἐν ἄλλοις δὲ (Mysis) ἐν τῷ φωτεινῷ κύκλῳ τῷ περιβάλλοντι τὸν ὀφθαλμόν, ὅστις οὕτως εὐρηται περιεκεκλεισμένος ἐν φωτοβολοῦσῃ σφαιρικῇ ζώνῃ, κτλ.

Ἄλλ' ἐξ ἀπαδῶν τῶν ζωϊκῶν κλάσεων ἢ τὰ πλείονα ἀριθμοῦσα φωτοβόλα εἶνε ἢ τῶν ἐντόμων, ἐν ἧ ἐν τῇ πρώτῃ μοίρᾳ ἀπαντᾷ τὸ συννηθέστατον τῶν νυκτιλαμπῶν, ἢ πυγολαμπίς. Ἐκ τῶν 13 τάξεων τῆς κλάσεως τῶν ἐντόμων τρεῖς μόνον περιέχουσιν εἶδη, εἰς ἃ δυνατόν μετὰ βεβαιότητος ν' ἀποδοθῆ ἢ φωτογόνος ιδιότης, αὗται δὲ εἶνε ἢ τῶν κολεοπτέρων, ἢ τῶν διπτέρων καὶ ἢ τῶν θυσανούρων. Οὕτως εἰς μεσογείους τινὰς χώρας παρετηρήθη πολλάκις τὸ φαινόμενον τοῦ φωτισμοῦ τοῦ ἐδάφους, φαινόμενον ἀνάλογον πρὸς τὸ τοῦ φωτισμοῦ τῆς θαλάσσιας ἁμμου, τοῦτο δὲ ὤφειλετο εἰς τὴν παρουσίαν ἀπειροπληθῶν μικρῶν ἐντόμων τῆς τάξεως τῶν θυσανούρων, ἐχόντων μέγεθος 2 μέχρι 3 χιλιοστούμετρων, ἅτινα ὁ συγγραφεὺς διακρίνει διὰ τοῦ ὀνόματος *lipoura noctiluca*.

Ἀτιπαρερχόμενος δὲ ὁ κ. Dupois τὴν τάξιν τῶν διπτέρων, εἰς ἣν ὀλίγιστα ἀπαντᾷσι φωτογόνα εἶδη, μεταβαίνει εἰς τὴν τάξιν τῶν κολεοπτέρων, εἰς ἣν ἀνήκουσι τὰ ὠραιότερα τῶν φωτοβόλων ἐντόμων, ἐν οἷς διακρίνονται τὰ γνωστότερα εἶδη τῆς πυγολαμπίδος (*lampyre noctiluque*), τῶν νυκτιλαμπῶν πυροφόρων (*pyrophores noctiluques*) κτλ., εἰδικὸν ποιούμενος λόγον περὶ τῆς συννηθεστάτης καὶ τοῖς πᾶσι γνωστῆς πυγολαμπίδος ἢ λαμπυρίδος.

Ἡ φωτογόνος λειτουργία ἀναφαίνεται ἐν ταύτῃ ἰδίᾳ ἐν τῷ ὧφ πρὸ τῆς γονιμοποιήσεως αὐτοῦ, παραμένει δὲ καὶ μετὰ τὴν γονιμοποίησιν τῶν ὠν μέχρι τῆς ἐκκολάψεως αὐτῶν· κατὰ δὲ τὴν στιγμήν ταύτην, ἐν τῷ ἐκ τοῦ ὄου ἐκκολαφθέντι σκώληκι τοῦ ἐντόμου, τὰ φωτογόνα ὄργανα ἐμφανίζονται ὑπὸ τὴν μορφήν δύο μικρῶν ὑποκιτρίνων ὀσειδῶν σωματίων, κειμένων πλαγίως καὶ ἐκατέρωθεν τοῦ προτελευταίου δακτυλίου καὶ ἀποτελούντων διαφανῆ κύστιν ὑαλώδη, πεπληρωμένην ὑπὸ πολυεδρικών κυττάρων, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων κεῖται πολυσχιδῆς τραχειοδὲς δένδρον. Τῆς φωτογόνου κύστεως πιεζομένης ὑπὸ τὸ μικροσκόπιον, ἐκρέει ἐξ αὐτῆς ῥευστὸν, ὅπερ ἐνέχει ἀπειρίαν μικρῶν στρογγύλων, ὑπὸ μορφήν καὶ μέγεθος σπόρων τινῶν, σφαιριδίων πρωτοπλάσματος. Τὰ σφαιρίδια ταῦτα κέκτνται τὴν ιδιότητα τοῦ κινεῖσθαι.

Τὸ ἐν τῷ σκώληκι τῆς πυγολαμπίδος ἀπαντῶν φωτόγονον τοῦτο ὄργανον παραμένει καὶ παρὰ τῆ χρυσαλλίδι τοῦ ἐντόμου, ἐτι δὲ καὶ παρὰ τῇ θηλείᾳ πυγολαμπίδι, ἣτις διατηρεῖ καὶ ἐν τῇ ὠρίμῳ ἐτι ἡλικίᾳ τὴν τοῦ σκώληκος μορφήν, πρὸς δὲ καὶ παρὰ τῇ ἄρσενι, ἣτις ἐν τῇ ἡλικίᾳ τοῦ τελείου ἐντόμου εἶνε πτερωτὸν κολεόπτερον, ὅπερ διαφόρους παρουσιάζει μεταμορφώσεις, ἃς ὁ κ. Dupois μετὰ πολλῆς τῆς λεπτομερείας περιγράφει.

Τὴν περιγραφὴν τῶν φωτοβόλων ἐντόμων συμπληροῖ ὁ συγγραφεὺς διὰ τῆς ἀναγραφῆς τῶν περὶ πυροφόρων (*pyrophorus noctilucus*) μελετῶν αὐτοῦ, ταύτης δὲ ἔπεται ἡ περιγραφὴ τῶν διαφόρων τῶν μαλακίων εἰδῶν, κεφαλοπόδων καὶ γαστεροπόδων, ἐν οἷς ἢ φωτογόνος λειτουργία εὐρέθη ὑφίσταμένη.

B'.

Ἐν τῇ προηγουμένῃ ἐπιστημονικῇ ἡμῶν διαλέξει ἀποπερατώσαντες τὴν περιλήψιν τοῦ πρώτου καὶ ἰδῶς περιγραφικοῦ μέρους τῆς ἐσχάτως δημοσιευθείσης ἐμβριθοῦς μελέτης τοῦ καθηγητοῦ τῆς γενικῆς καὶ συγκριτικῆς φυσιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Λυὸν κ. R. Dubois, προβαίνομεν σήμερον κατὰ τὴν ἡμετέραν ὑπόσχεσιν εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῆς περιλήψεως τῆς μελέτης ταύτης, εἰδικῶς πραγματευόμενοι τὸ ζήτημα τῆς ἐρμηνείας τῆς φωτογόνου λειτουργίας κατὰ τὸν κ. Dubois.

Καὶ ἐν πρώτοις ἀναγράφομεν ὅτι ὁ ἐν λόγῳ καθηγητῆς μεταχειρίζεται τὸν ὄρον *φυσιολογικὸν φῶς* πρὸς παράστασιν τοῦ ἀναπτυσσομένου κατὰ τὴν βιολογικὴν ἐνέργειαν τῶν ζώντων φωτογόνων ὄντων φωτός, ὄρον ἀνάλογον πρὸς τὸν *ζωϊκὸν θερμότης*, δι' οὗ σημαίνεται ἢ ὑπὸ τῶν ζῶων κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς αὐτῶν ἀναπτυσσομένη θερμότης. Τὸ φυσιολογικὸν τοῦτο φῶς δὲν διακρίνεται τῶν λοιπῶν ἢ μόνον κατὰ τὴν σύστασιν αὐτοῦ, τὴν ἀρχὴν καὶ τὸν ἰδιαίτερον μηχανισμόν, εἰς ὃν ὀφείλει τὴν ὑπαρξίν.

Τὸ χρῶμα τοῦ φυσιολογικοῦ φωτός εὐρηται διάφορον κατὰ τὰ διάφορα εἶδη· οὕτω παρὰ τοῖς φωτοβακτηρίοις τὸ φυσιολογικὸν τοῦτο φῶς ὅτε μὲν ἔχει χρῶμα λευκὸν ἀργύρου, ὅτε δὲ ὑποκίανον ἢ πράσινον, ἐνίοτε δὲ κλίνον πρὸς τὸ χρυσοῦν· δυνατόν δὲ νὰ ποικίλλῃ καὶ παρὰ τῷ αὐτῷ εἶδει ἀναλόγως πρὸς τὸ ἐν ᾧ ἢ φωτογόνος λειτουργία τελεῖται διαμέσῳ, ὡς τοῦτου παράδειγμα φέρεται τὸ φωτοβακτήριον τὸ σαρκόφιλον, ὅπερ ἐν στερεῷ μὲν ζωμῷ πηκτοπεπτόνης ἀναδίδει ὑποπράσινον φῶς, ἐν ῥευστῷ δὲ ζωμῷ ἀνοικτὸν κυανοῦν. Τοιαῦται ποικιλία χρωματισμοῦ σημειοῦνται ὑπὸ τοῦ κ. Dubois καὶ εἰς τὸ φῶς διαφόρων μικρίτων καὶ φωτογόνων ζῶων, παρὰ τοῖς τελευταίοις τῶν ὁποίων παρατηρεῖται πολλάκις καὶ τὸ ἐτι μᾶλλον ἀξιοπεριεργον φαινόμενον τῆς μεταβολῆς τοῦ χρωματισμοῦ τοῦ φωτός τοῦ αὐτοῦ ἀτόμου ἀπὸ στιγμῆς εἰς ἑτέραν, ἢ καὶ τῆς ἐν τῷ αὐτῷ ἀτόμῳ συνυπάρξεως δύο διαφόρου χρώματος φώτων εἰς διάφορα μέρη τοῦ σώματος τῶν ζῶων τούτων ἐντετοπισμένων, ὡς τοῦτο παρετηρήθη εἰς ξενικούς τινὰς σκώληκας, οἵτινες παρὰ μὲν τὴν κεφαλὴν φέρουσιν ἐρυθρὰν ἑστίαν, κατὰ μῆκος δὲ τοῦ σώματος σημεία ἀναδίδοντα κυανοῦν φῶς. Ἐπίσης παρατηρεῖται ὅτι τὸ χρῶμα τοῦ φυσιολογικοῦ φωτός δυνατόν νὰ ποικίλλῃ ἀναλόγως πρὸς τὰς τῆς ἀτόμου μεταμορφώσεις, ὡς παράδειγμα δὲ τούτου φέρεται τὸ νυκτιλαμπῆς πυροφόρον ἢ πυγολαμπίς (*pyrophorus noctilucus*) οὗτινος τὸ ὄν καὶ ὁ νέος σκώληξ ἐκπέμπουσιν ὀχροκύανους ἀκτῖνας, ἐνῶ αἱ ἀπὸ τῶν ὀργάνων τοῦ τελείου ἐντόμου ἀποχωροῦσιν ἔχουσιν ἀνοικτὸν πράσινον χρωματισμόν.

Ἄλλὰ τὸ ἀξιολογότερον καὶ περιορῶτερον παράδειγμα τῆς ἐν τῷ αὐτῷ ζῷῳ ἀνευ οὐδεμιᾶς διακοπῆς ταχείας ἀλληλοδιαδοχῆς τῶν διαφόρων τοῦ σώματος χρωμάτων παρέχουσιν εἶδη τινὰ πολυπόδων, τὰ γοργόνεια (*gorgonidès*), ἐκ πάντων τῶν σιμείων τῶν ποδῶν καὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὁποίων ὤφθη-

σαν ἐκπεμπόμενα δέσματα φωτός, ὧν ἡ λάμψις ἐμειοῦτο, εἶτα δὲ ἐνισχύετο μεταβαίνουσα ἀπὸ τοῦ ἰανθίνου πρὸς τὸ πορφυροῦν, ἀπὸ τοῦ ἐρυθροῦ πρὸς τὸ χρυσοῦν, ἀπὸ τοῦ ὑποκυάνου πρὸς τὰς ποικίλας τοῦ πρασίνου ἀποχρώσεις, ἐνίοτε δὲ καὶ πρὸς τὸ λευκὸν τοῦ διαλύρου διδύρου. Τοιοῦτον περιεργον φαινόμενον παρέχουσι θερμαινόμενα ἢ καὶ ζωηρῶς ἐρεθιζόμενα τὰ *πυρόσωμα* (*pyrosoma atlanticum*), ἅτινα κατ' ἀρχὰς μὲν ἀποβαίνουσιν ἐρυθρὰ, εἶτα χρυσαῖα, μετὰ δὲ ταῦτα χρυσομυλόχροα, ὑποπράσινα καὶ τελευταῖον βαθέως κυανὰ.

Τὸ πλεῖστον τῶν μεταβολῶν τούτων τοῦ χρώματος τοῦ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀτόμου ἐκπεμπομένου φυσιολογικοῦ φωτός ἀποδίδει ὁ κ. Dubois εἰς ἀντιστοιχοῦς μεταβολὰς τοῦ ἰδίου φωτογόνου μηχανισμοῦ· οὗτω κατὰ τὴν μεταβολὴν τοῦ χρώματος τοῦ φωτός τοῦ νυκτιλαμποῦς ἀπὸ τοῦ κυανοῦ πρὸς τὸ λευκόν, ἐνεκα κοπώσεως ἢ σωματικοῦ θανάτου τοῦ ζῴου, οἱ ἐκ πρωτοπλάσματος κόκκοι καὶ οἱ ἐκ τούτων ἀποχωροῦντες σπινθῆρες ἀποβαίνουσιν ἐνταυτῷ μικρότεροι καὶ πολυαριθμότεροι. Τελευταῖον δὲ κατὰ τινὰς περιστάσεις ὁ ὄχροκύανος χρωματισμὸς, ὅστις παρατηρεῖται εἰς πολλὰ θαλάσσια ζῷα, εἰς σκώληκας, μύκητας καὶ βακτήρια, δέον ν' ἀποδοθῆ ὀλοσχερῶς εἰς τὴν μικρὰν ἔντασιν τῆς φωτοβολίας αὐτῶν, διὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον ἢ φασματοσκοπικὴ ἐξέτασις δὲν ἐπιτρέπει ἡμῖν νὰ διακρίνωμεν τὸ χρῶμα τῶν ἑτεροχρῶν ἀκτίνων, αἵτινες συνιστῶσι τὸ φάσμα αὐτῶν· ἀλλὰ τὰ ἄκρα ὅρια τῶν φασμάτων τούτων, ὑπὸ διαφόρων παρατηρητῶν ὀρισθέντα, οὐδεμίαν περὶ τῆς πολυχρόου φύσεως αὐτῶν καταλείπουσιν ἀμφιβολίαν, παρατηρεῖται δὲ μόνον ἐν γένει ἐλάφρὰ τῆς φωτεινῆς ἐντάσεως αὐξήσις ἐν ταῖς μέσαις χώραις τοῦ ὄχρου τοῦτοῦ φάσματος.

Ἄλλ' ἐνῶς παρὰ πολλοῖς θαλασίοις ζῴοις, σκώληξι, μύκηδι καὶ βλακτηρίοις, ἢ φασματοσκοπικὴ ἀνάλυσις ἐνεκα τοῦ ἀνωτέρω σημειωθέντος λόγου ἀδυνατεῖ νὰ διακρίνῃ τὰ διάφορα τῶν ἑτεροχρῶν ἀκτίνων τοῦ φωτός αὐτῶν χρώματα, τὸ φῶς τῶν ἐντόμων παρέχει τοῦναντίον ὥραϊον συνεχῆς φάσμα, ἀνευ ῥαβδώσεων καὶ ταινιῶν, ἐν ᾧ λίαν εἰδιάκριτοι εἶνε αἱ διάφορο συστατικαὶ ἀκτίνες. Οὕτως, ἐν παραδείγματι, τὸ φάσμα τοῦ φωτός τῆς πυγολαμπίδος εἶνε λίαν ἀξιωματικῶν, ὅταν τὸ ζῷον εἶνε λίαν φωτεινόν. Λίαν ἐκτεταμένον πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἐρυθροῦ ἐκτείνεται μέχρι τῶν πρώτων κυανῶν ἀκτίνων, δυνατὸν δὲ νὰ ὀρισθῶσι κατὰ προσέγγισιν ὡς ὅρια αὐτοῦ ἀφ' ἐνός μὲν ἢ ἐν τῷ ἐρυθρῷ ῥαβδώσει Β, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἢ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ κυανοῦ ῥαβδώσει F τοῦ ἡλιακοῦ φάσματος, τῆς μεγίστης φωτεινῆς ἐντάσεως τοῦ φάσματος τῶν πυροφόρων τούτων ἀντιστοιχοῦσας περίπου πρὸς τὸ μέσον τοῦ οὕτως ὀριζομένου φάσματος, ἦτοι μεταξὺ τῶν ῥαβδώσεων D καὶ E καὶ πλησιέστερον πρὸς τὴν δευτέραν ταύτην.

Ἡ περαιτέρω φασματοσκοπικὴ καὶ φασματοφωτομετρικὴ ἐξέτασις τοῦ φωτός τῶν πυροφόρων τούτων ἦγαγε τὸν κύριον Dubois εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἀφ' ἐνός μὲν ἀπαιτοῦνται πυροφόρα 37 μέχρι 38, λάμποντα συνάμα καὶ διὰ τῶν τριῶν αὐτῶν φωτογόνων ὀργάνων, ἵνα φωτίσῃσι χῶρόν τινα μετὰ τῆς αὐτῆς ντάσεως, μεθ' ἧς καὶ ἡ φλόξ κηρίου, ἀφ' ἑτέρου δὲ

ὅτι οὐσιωδῶς διαφέρει τὸ φῶς αὐτῶν τοῦ τοῦ κηρίου, οὗτινος ἡ μέγιστη ἔντασις κεῖται ἐν τῷ κυανῷ τοῦ ἡλιακοῦ φάσματος παρὰ τὴν ἐν τῷ χρώματι τούτῳ ῥαβδῶσιν F, ἐπὶ πλέον δὲ ὅτι τὸ μέσον μὲν ἢ κ ο ς τοῦ φωτός τῶν πυροφόρων (μεταξὺ τῶν ἀριθμῶν 0,530 καὶ 0,533 χστμ. κείμενον) σχεδὸν ἐξισοῦται πρὸς τὸ ἀντιστοιχοῦν τῇ ἐν τῷ πρασίνῳ χαρακτηριστικῇ τοῦ θαλάσιου ραβδώσει (εἰς ἣν ἀντιστοιχεῖ ὁ ἀριθμὸς 0,535 χστμ) καὶ τελευταῖον ὅτι οὐδὲν κοινὸν ἔχει τὸ φάσμα τοῦ φωτός τῶν πυροφόρων πρὸ τὸ τοῦ φωσφόρου καιομένου ἐν ὀξυγόνῳ ἢ ἐν ὑδρογόνῳ, ἐξ οὗ ἐπιτεταῖ ὅτι ἀμέσως δέον ν' ἀποκλεισθῆ κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τῆς γενέσεως τοῦ φυσιολογικοῦ φωτός πᾶσα ὑπόθεσις σχετίζουσα τοῦτο μετὰ τῆς τοῦ φωσφόρου καύσεως. Ὁ πρασίνος χρωματισμὸς τοῦ φωτός τῶν πυροφόρων ἐνισχύεται ἐπὶ μᾶλλον διὰ τῆς ἐν τῷ αἵματι, ὑπερἀφθόνως βρέχει τὰ φωτογόνα ὄργανα κατὰ τὴν στιγμήν τῆς δράσεως αὐτῶν, εὐρεθείσης πρασίνης ἕλης. Πλὴν δὲ τοῦ εἰδικοῦ χρώματος τοῦ φωτός τούτου ἀξιοσημείωτος εἶνε ἡ εἰδικὴ τοῦ φωτός τούτου μαρμαρυγή, ἣτις ἔδωκεν ἀφορμὴν τῷ σοφῷ καθηγητῇ εἰς τὴν ἐν τῷ αἵματι τῶν πυροφόρων ἀνακάλυψιν ἕλης τινός, ἣτις ἀποβαίνει φωτεινῇ ἐκτιθεμένῃ ἐν τῷ ὑπεριανθίνῳ ἀκτίνων (ἰδίᾳ δὲ ἐν τῷ ἀκτίνων ἐχουδῶν μήκος κύματος 0,391 χστμ.). Ἐπειδὴ δὲ τὸ μὲν ἀραιὸν ὀξικὸν ὀξύ ἀφαιρεῖ ἀπὸ ταύτης τὴν δύναμιν τοῦ μαρμαίρειν, ἐνῶς ἡ ἀμμωνία ἀποδίδει αὐτῇ ταύτην, καὶ ἐπειδὴ ἡ διπλῆ αὕτη ἀντιδρασίς ἐνεργεῖ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τῆς φωτογόνου ιδιότητος πάσης φυτικῆς ἢ ζωϊκῆς ἕλης, ὁ κ. Dubois συνεπέρανεν ὅτι ἡ παραγωγὴ τοῦ φυσιολογικοῦ φωτός δέον ν' ἀποδοθῆ εἰς τὸν μετασχηματισμὸν σκοτεινῶν παλμικῶν κινήσεων, ἀπὸ τῆς κινήσεως τῶν μορίων τοῦ πρωτοπλάσματος ἐξαργωμένων, εἰς φωτεινὰς κυμάνσεις. Ἄλλ' ἐπειδὴ, ὡς λέγει, ἡ ἕλη αὕτη δὲν ἀνευρέθη καὶ εἰς ἄλλα φωτογόνα ὄντα, δυνατὸν νὰ συμπεράνῃ τις ὅτι ἡ δρᾶσις αὐτῆς περιορίζεται εἰς τὸ νὰ μεταβάλλῃ εἰς φωτεινὰς κυμάνσεις, ῥιπτομένας πρὸς τὸ μέσον τοῦ φάσματος, τὰς χημικὰς κυμάνσεις, αἵτινες συγχρόνως μετὰ τῶν φωτεινῶν γεννῶνται παρὰ τοῖς πυροφόροις· οὕτω δὲ τὸ μέσον τοῦ φάσματος ἐνισχυθὲν ἀποτελεῖ εἰδός τι ἐστίας πεπυκνωμένου φωτός.

Ἡ δὲ ὀργανοπλακτικὴ ἐξέτασις ἔδειξε τῷ κ. Dubois ὡς καὶ ἡ φυσικὴ ἀνάλυσις ὅτι τὸ φῶς τῶν πυροφόρων ὑπερέχει σημαντικῶς πασῶν τῶν μέχρι τοῦδε τεχνητῶν φωτεινῶν ἐστῶν. Οὕτως ἡ ὀπτικὴ αὐτοῦ ἔντασις, μετρηθεῖσα διὰ τῆς τυπογραφικῆς κλίμακος ἐν σκῆσει πρὸς τὴν τοῦ φωτός τοῦ κηρίου, εὐρέθη πολλῶν μείζων ἢ ὅσον θὰ ὑπέθετέ τις ἐκ τῆς διὰ τοῦ φασματοφωτομέτρου ὀρισθείσης φωτεινῆς ἐντάσεως, ἣν ἀνωτέρω ἀνεγράψαμεν. Παρὰ τὸν πρασίνον χρωματισμὸν τοῦ ὥραϊου τούτου φωτός δύναται τις δι' αὐτοῦ νὰ διακρίνῃ εὐχερῶς ἀπάσας τὰς ποικιλίας τῶν χρωμάτων πλὴν τῶν ἀπὸ τοῦ φάσματος αὐτοῦ ἐλλειπόντων, ἦτοι τοῦ κυανοῦ καὶ τοῦ ἰανθίνου, ἢ δὲ ἀντίθεσις τῶν ἀκτίνων τούτων διήκει μέχρι τῶν ἄκρων ὀρίων τοῦ ὀπτικοῦ πεδίου. Καὶ στερεῖται μὲν τὸ φῶς τῶν πυροφόρων πεπολυμένων ἀκτίνων, ἐνέχει ὅμως ἰκανὴν ποσότητα χημικῶν ἀκτίνων, δι' ὧν εἶνε δυνατὴ ἡ διὰ τοῦ φωτός τούτου φωτογραφικὴ

ἀναπαραγωγή τῶν ἀντικειμένων, εἰ καὶ ἀπαιτοῦνται τοῦλάχιστον 5 λεπτά πρὸς παρασκευὴν φωτογραφήματος ἐπὶ πλακῶν πικτοβρωμιούχου ἀργύρου διὰ τοῦ κοιλιακοῦ φωτογόνου ὄργάνου τῶν πυροφόρων (τοῦ φωτεινοτέρου τῶν τριῶν), ἐνῶ αἱ αὐταὶ πλάκες διὰ τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς δίδουσιν εἰκόνα εἰς κλάσμα τι τοῦ δευτερολέπτου.

Ἡ δὲ ποσότης τῆς θερμότητος, τῆς ὑπὸ τῶν φωτογόνων ὄργάνων τῶν πυροφόρων ἐκπεπομένης, εὐρέθη ὑπὸ τοῦ κ. Dubois ἀπειροστή. Οὐδὲν ἦπτον εὐρέθησαν ἐν τῷ φωτὶ τούτῳ θερμαντικαὶ ἀκτῖνες δι' εὐαισθητοτάτης θερμοληκτρικῆς στήλης, ἢ δὲ περαιτέρω ἐξεταδῖς καὶ μέτρησις αὐτῶν ἐπέτρεψε τὴν ἐκτίμησιν τῆς ἐπὶ δεκάλεπτον χρονικὸν διάστημα ὑπὸ τοῦ λαμπροτάτου τῶν πυροφόρων ἐκπεπομένης θερμότητος εἰς τὸ ὄντως ἐλάχιστον ποσὸν τοῦ ἐνὸς ἐβδόμου τοῦ ἑκατομμυριοστοῦ τῆς θαλαπρωῆς (17.000.000 θαλαπρωῆς), ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου ἢ χρῆσις τῶν μᾶλλον εὐαισθητῶν ὄργάνων οὐδεμίαν παρέσχε τῷ σοφῷ καθηγητῇ ἐνδειξιν παραγωγῆς ἠλεκτρικῶν φαινομένων, συνοδευόντων τὸ φυσιολογικὸν τῶν πυροφόρων φῶς.

Ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν ιδιοτήτων τούτων τοῦ φυσιολογικοῦ φωτὸς καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς παρατηρήσεως ὅτι ἀντιθέτως πρὸς τὰ τεχνητὰ φῶτα, ἐν οἷς τὰ 98 0/0 τῆς ἐνεργείας δαπανῶνται εἰς παραγωγὴν μὴ φωτεινῶν φαινομένων, τὸ φυσιολογικὸν φῶς παρουσιάζει ἀπώλειαν ἐνεργείας μόλις ἀνερχομένην εἰς 2 0/0, σπριζόμενος ὁ κ. Dubois ἐξάγει τὴν ὑπεροχὴν τοῦ φωνὸς τούτου ἐπὶ τῶν τεχνητῶν φώτων, σημειῶν ἐν ἄλλοις τὸ ἀκίνδυνον καὶ ἄσβεστον (διὰ τε τοῦ ἀνεῴχου καὶ τῆς βροχῆς) αὐτοῦ, ἐτι δὲ καὶ τὸ ἐξόχως οικονομικὸν τοῦ φωτὸς τούτου, ἀφοῦ ἡ πείρα ἐδεδείκνυεν αὐτὸν ὅτι ἡ ὀλικὴ ἀπώλεια τοῦ βάρους ἦν ὑπέστησαν εἰκοσι παροφῶρα, ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας καὶ νύκτας ἐπὶ μακρὰς ὥρας λάμψαντα, ἀνῆλθεν εἰς 0,63 τοῦ γραμμαρίου, ἦτοι εἰς 0,03 τοῦ γραμμ. δι' ἑκαστον ἔντομον περίπου, ἐνῶ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο ἐδαπάνησαν πολλῶ πλείονα ἐνέργειαν ἐν κινήσει ἢ πρὸς παραγωγὴν φωτὸς, μηδὲν κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο φαγόντα. Ἴδού, λέγει, τέλος τὸ ἰδεῶδες φῶς!

Καὶ ἦδη μεταβαίνων εἰς τὸ τελευταῖον τμήμα τῆς σοβαρᾶς αὐτοῦ μελέτης ὁ κ. Dubois, τὴν ἐρμηνείαν δηλονότι τῆς φωτογόνου λειτουργίας, ἀπορρίπτει ἐκ προοιμίων πᾶσαν ἀναλογίαν μεταξὺ τοῦ μηχανισμοῦ τῆς φωτογόνου λειτουργίας καὶ τῶν ἐν τῇ βιομηχανίᾳ ἐν χρήσει πρὸς παραγωγὴν φωτὸς μέσων· βεβαιωθεὶς δ' ἐκ τῶν πολυχρονίων¹ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου μελετῶν αὐτοῦ ὅτι τὸ ἔσχατον στοιχεῖον τοῦ φαινομένου εἶνε φυσικόν, ἐξετάζει τὴν ἐν τούτῳ παρουσίαν ζωικῆς δράσεως, καὶ σπριζόμενος ἐπὶ τοῦ ἐπὶ τῶν πυροφόρων καὶ ἄλλων φωτογόνων ὁργανισμῶν ἐκτελεσθέντος πειράματος (καθ' ὃ τὸ φωτογόνον αὐτοῦ ὄργανον καὶ μετὰ τὴν ἀποξήρανσιν καὶ τριθὴν αὐτοῦ ἐξακολουθεῖ ὄν φωτοδόλον, ἀρκεῖ μόνον νὰ βραχῆ διὰ σταγόνος ὕδατος ἢ ἀμορφος αὐτοῦ κόνις), ἐτι δὲ καὶ ἐπὶ τῆς φυσικῆς συστάσεως καὶ

τῶν μεταμορφώσεων, ὡς τὰ στοιχεῖα τῶν φωτογόνων ὄργάνων ὑφίστανται καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς δράσεως αὐτῶν, καταλήγει εἰς τὴν παραδοχὴν τῆς ἀπὸ τοῦ φωτογόνου ὄργάνου ἀνεξορτησίας τοῦ κυττάρου καὶ τῆς φωτογόνου ὕλης, καὶ ἐπὶ σειράς ἀντιδράσεων γενομένων ἐπὶ τῆς φωτογόνου ὕλης, ἀρμοδίως ἀποχωρισθείσης καὶ διαλυθείσης διὰ τῶν διαφόρων ἀντιδραστηρίων (ὀξέων, οὐδετέρων ἐνώσεων, ἀντιδραστηρίων πηγνύντων τὰς λευκοματοειδεῖς οὐσίας, ἀντισηπτικῶν ἀντιζυμοτικῶν, ἀναγωγικῶν παραγόντων, ὀξειδιωτικῶν ἀντιδραστηρίων, ψύχους, θερμότητος καὶ ἠλεκτρισμοῦ) βασιζόμενος διατυπῶν τὴν πρὸς ἐρμηνείαν τῆς παραγωγῆς τοῦ φυσιολογικοῦ φωτὸς ἐμπειρικὴν αὐτοῦ θεωρίαν διὰ τῶν ἐπομένων:

«Ἀπασαι αἱ ἀντιδράσεις αὐταὶ καὶ ἕτεροι μὴ μνημονεύμενοι ἐνταῦθα ἀποδεικνύουσιν ἱκανῶς ὅτι εὐρισκόμεθα πρὸ τινος πρωτοπλασματικῆς οὐσίας, ἧς ἢ αὐτόματος καταστροφῇ δυνατόν νὰ ἐπιβραδυνθῆ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ νὰ ἀνασταλῆ ὀλοσχερῶς, οὐσίας, ἧτις ἕρεται πρὸς τὰ ἀντιδραστήρια ὡς καὶ οἱ ζυμοποιοὶ παράγοντες ἐν γένει, ἰοῦ τινος, ἐν μὴ λέξει, τῆς εἰς τὴν ἀπλοστέτην αὐτῆς μορφῆν ἀνηγγενης ζώσης ὕλης, σπερουμενης ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ τῆς ιδιότητος τῆς ἀναπαραγωγῆς. Ἡ ζῶσα πρωτοπλασματικὴ αὐτὴ ὕλη μετὰ τὴν ὑπὸ μορφῆν φωτὸς ἢ ἐνεργείας ἐκκρίσιν αὐτῆς μετασχηματίζεται εἰς ἀκατέργαστον κρυσταλλῶδη οὐσίαν, τοῦτο δὲ ἀποτελεῖ τὸν θάνατον αὐτῆς.

Ἡ διηκτικὴ συνύπαρξις τῆς κολλῶδους ταύτης οὐσίας καὶ τινος ἐπιδεκτικοῦ κρυσταλλώσεως προϊόντων ἐνέβαλε μοι κατ' ἀρχὰς τὴν ἰδέαν ὅτι ἢ ἕτερα τῶν οὐσιῶν τούτων ἐνήργει ἐπὶ τῆς ἄλλης πρὸς παραγωγὴν τοῦ φωτὸς· ἀλλὰ βαθύτερα μελέτη ἀπέδειξε μοι ὅτι ἢ κρυσταλλώδης οὐσία οὐδὲν ἕτερον ἦν ἢ προϊόν μεταμορφώσεως τῆς πρωτοπλασματικῆς ὕλης.

Ἡ μεταμόρφωσις αὐτὴ τελεῖται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ζωῆς, τοῦ ὕδατος, τοῦ ὀξυγόνου καὶ καταλλήλου θερμοκρασίας.

Τὴν σπουδαίαν αὐτοῦ μελέτην, ἐν ἣ ἐκτιθενται ἅπασαι αἱ ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ μακρὰν σειράν ἐτῶν γενόμεναι ἔρευναι πρὸς διαλεύκανσιν τοῦ ἀξιολογώτατου φαινομένου τῆς φωτογόνου λειτουργίας, καταστρέφω ὁ κ. Dubois, ἀναμνησθεὶς τῶν ἐπομένων λόγων τοῦ διαπρεποῦς φυσιολογικοῦ Claude Bernard, οἵτινες ἀποτελοῦσιν οἰονεῖτην ἐπιστημονικὴν διαθήκην τοῦ μεγάλου ἐκείνου φυσιολογικοῦ:

«Εἰς τὸ τέμα τῶν ἡμετέρων μελετῶν ἀφικόμενοι παρατηροῦμεν ὅτι ἐπιβάλλουσιν ἡμῖν λίαν γενικὸν τι συμπέρασμα, καρπὸν τῆς πείρας, ἦτοι ὅτι μετὰ τῶν δύο Σχολῶν, αἵτινες θεωροῦσι τὰ ζωικὰ φαινόμενα ὀλοσχερῶς διακεκριμένα τῶν φυσικοχημικῶν φαινομένων ἢ ὀλοσχερῶς ταῦτα πρὸς ἐκεῖνα ταυτίζουσιν, ὑπάρχει θέσις διὰ τρίτον δόγμα, τὸ τοῦ φυσικοῦ ζωῆς (vitalisme physique), ὅπερ διακρίνει πᾶν ὅ,τι εἰδικόν ὑφίσταται ἐν ταῖς ἐκδηλώσεσιν τῆς ζωῆς ἀπὸ παντὸς ὅ,τι συμφωνεῖ πρὸς τὴν ἀρεθὴν τῶν γενικῶν δυνάμεων τῆς φύσεως· τὸ ἔσχατον τοῦ φαινομένου στοιχεῖον εἶναι φυσικόν· ἢ διάταξις εἶναι ζωική».

1. Ἡ πρώτη μελέτη τοῦ κ. Dubois ὑπὸ τὸν τίτλον *Les Elatérides lumineux* ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ Bulletin de la Société zoologique de France, τῷ 1886.

όντως, διότι ἐθεώρησε φρόνιμος σύμπασα ἡ νεολαία τὸ νὰ συνδεθῆ δι' εἰλικρινοῦς φιλίας πρὸς ἄνθρωπον τόσῳ ἐπιφθόδῳ, πάντοτε δὲ ὁσάκις εἰσῆρχετο εἰς τὰς ὀμηγύρας καὶ τὰς αἰθούσας ἅπαντες τῷ ἔτεινον τὴν χεῖρα. Τὸν ἐξετίμων ἅπαντες ἄρα; Τοῦτο οὐδόλως ἐνδιαφέρει, διότι ἐὰν πᾶς τις ὤφειλε νὰ ἐκτιμᾷ πάντας πρὸς οὓς τείνει τὴν χεῖρα, ἡ κοινωνία θ' ἀποσυνετίθετο. Ὅπως δὴποτε ὅμως οὐδεὶς ἐτόλμησέ ποτε νὰ ἐξενέγκῃ ὠρισμένην κατὰ τοῦ Δαυιδῆ κατηγορίαν παρεκτὸς τοῦ Χῆαρσφόρδ ὅστις καὶ ἀπέθανεν ἕνεκα τῆς τόλμης αὐτοῦ. Ἐνίοτε φίλοι τινὲς ἐβλάυρουν χαλαροφώνως κατ' αὐτοῦ ἐν ἐλαθίμῳ κύκλῳ, ἀλλ' οὐχὶ ἐμπεριστατωμένως· εἰδήσεις μόνον ἀορίστους ἀνέφερον! — «Λέγει ὁ δεῖνα ὅτι ὁ Κονδοττιὲ ἔπραξε τὸ ἐξῆς:» — Μοὶ διηγήθη γνωστός τις ὅτι ὁ Κονδοττιὲ ἐρᾷ-ραδιούργησε τὰ ἀκόλουθα: . . .

Ἄθ' ἑτέρου οὐδέποτε ὑπῆρξε παρισιανὸς ὅστις οὐδ' ἐφ' ἅπαξ ἐξετέθη εἰς διηγήσεις τοιαύτας, ἄς διαψιμίζει συνήθως ὁ φθόνος ἢ ἡ εὐθύθεια.

Τὸ δὲ βέβαιον καὶ ἀναντίρρητον ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἦτο τὸ ὅτι ἐπὶ παρουσίᾳ αὐτοῦ ἐπιδαψιλεύοντο ἀφθόμως εἰς τὸν Δαυιδῆ τὰ μειδίματα καὶ αἱ φιλόφρονες προσρήσεις.

Καὶ ἤρκετο ἐκεῖνος εἰς ταῦτα. Νεανίας ψυχραῖος, μεθοδικὸς καὶ ὀξύδερκός, κατεμελέτησε ἐμβριθῶς τὴν ἐποχὴν αὐτοῦ, ἐνόησε δὲ ὅτι ἐν τῷ χαμαιζήλῳ ταύτῳ κόσμῳ ὀφείλει ὁ θνητὸς ὅπως μὴ ἀποθῆ παίγιον ἀπάτης, ὅσῳ τὸ δυνατόν ἦττονα νὰ διδῆ, πλείονα δὲ νὰ λαμβάνῃ. Πᾶσα δαπάνη, ἥτις δὲν ἐμελλε νὰ ἐπενέγκῃ πρακτικὸν ἀποτέλεσμα ἐκρίνετο ὑπ' αὐτοῦ ἀνωφελές. Ἐὰν προσεδάλλετο ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ ὑπὸ δεκάδος ἀνδρῶν, θὰ ὑπερασπίζετο γενναίως μέχρι θανάτου, μόνον διότι ἐθεάθη ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἀλλ' ἐὰν ἐπλήσσετο ἐν τῷ σκότει δύο μόνον νυκτοπλανῶν ἀργοβίων, θὰ ἔστρεφεν ἀνάνδρως τὰ νῶτα, ὃ θὰ ἔσριπτε τὸ βαλάντιον αὐτοῦ, ἂν δὲν ἠδύνατο ἄλλως ν' ἀπαλλαγῆ. Ὅσάκις ἐμελλε νὰ παίξῃ τὸ βαρκαρρά ἐδείπνει λιτῶς καὶ οὐδόλως ὠμίλει, προσπαθῶν ὅπως τηρήσῃ νὰ νεῦρα αὐτοῦ ἐν ἰσοροπίᾳ ἵνα δυναθῆ νὰ κερδίσῃ τὸ παίγιον. Ἐθέσπιθεν ὅμως ὅπως μὴδὲν διακυβεύῃ ἐν τῷ χρηματιστηρίῳ, καθ' ὅτι δὲν ἦτο βέβαιος περὶ τῆς ἰσχύος του ἐν αὐτῷ. Παρ' ὅλα ταῦτα ἦτο φιλόφρων, καὶ λίαν πνευματώδης, ἀλλ' ἡ ὀξύπικρος ἀγχίνιόα του, μακρὰν τοῦ νὰ προκαλῆ φαιδρὸν γέλωτα, κατέλειπεν ἀνεξίτηλον κηλῖδα ἐπὶ τοῦ προσώπου, καθ' οὗ διηύθυνε τὰ βέλῃ αὐτῆς.

Κατορθώσας ν' ἀποκτήσῃ χρῆσιμους φίλους ἐν τῷ τύλῳ, διεκνήρυσσετο ὑπ' αὐτοῦ ὡς τὸ τέλειον πρότυπον τῆς συμμολογικῆς κομψότητος, γέρον δὲ τις δούξ, ὅστις ἐπὶ εἰκοσαετιᾷ τῶς κατεῖχε τὸν τίτλον τοῦτο, ὡχρία ὀσημέραι ἐξ ἀμυχανίας· ἀλλ' ἀνωφελῶς, διότι ὁ ἠθῶν ἀριστοκράτης ξανθὸν ἔχων τὴν κόμην. χάριεν τὸ ἦθος καὶ ζωηρὸν τὸ παράστημα, ἐφαίνετο παρ' αὐτὸν ὡς τορπιλλοδόλον ἐφευρέσεως νεωτάτης πρὸς ἰστιοφοροῦντος μονοκρότου τῆς ἐποχῆς τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου. Ὁ Δαυιδῆ πάντοτε ἀνεγρόφετο ἐν τῇ ἐφημερίδι «αἱ Ἠχοί» ὡς ὁ δεξιὸς τῶν ἀριστοκατωκωτάτων ὑπαιθριῶν ἡ-

μεριδῶν ὀργανιστῆς, ὡς ὁ ἀπαράμιλλος διευθυντῆς τοῦ ἐγκύκλιου χωροῦ, εἰς ὃν μόνον ἀνῆκε τὸ δικαίωμα τοῦ θεσπίζειν κοινῶς συμμολογικοὺς καὶ ἐπιβάλλειν, δῆλον ὅτι ὅπως οἱ ὑπενδύται τῶν ἐσπεριδῶν κατασκευάζονται μετάξινοι, ὅπως τὰ ἐπὶ τῆς κομμοδοχῆς τῶν ἐορταστῶν προσηλούμενα ἄνθη ὧσιν ἀσθενεστάτης ἀποχρώσεως, ὅπως τὸ ἐν τῷ δωματίῳ τοῦ καπνίσματος κάλυμμα τῆς ἀνδρικής κεφαλῆς καταλειφθῆ ὡς ἀποκλειστικὸν κτήμα εἰς τοὺς ἀργιλλοπλάστας καὶ χειρώνακτας, ὅπως, τέλος, οἱ μέχρι χθὲς συμμοδίατοι καταρριφθῶσιν αἰθηνιδίως ὑπὸ τῶν λοιπῶν εἰς τὰς κατωτάτας κοινωνικὰς τάξεις! Καὶ ὁ γηραιὸς δούξ, ὅστις ἀπολαύσας ποτὲ τὰ προνόμια ταῦτα, ἐβλεπεν ἤδη αὐτὰ κληρὸν τοῦ νεαροῦ ἀντιπάλου του, ἀπέσπα ἐξ ὀργῆς τὰς τελευταίας τῆς κόμης του τρίχας.

Πάντες οἱ δεσμοὶ οὓς ἐγνώσθη συνδέσας ὁ Κονδοττιὲ ὑπῆρξαν σπουδαῖοι. οὐδέποτε δὲ παρέδωκεν εἰς ἀναξίας χεῖρας τὴν καρδίαν αὐτοῦ.

Αἱ φίλαι αὐτοῦ ἦσαν πάντοτε γυναῖκες περικαλαεῖς, οὐχὶ λίαν νέαι, καὶ λαμπρᾶς περιουσίας κάτοχοι. Πρὶν ἢ προσκηθῆσθαι τὴν φιλίαν τοῦ Ράινοφελδ, ἦτο ὁ δεξιὸς βραχίων τοῦ Μερλερώ, υἱοῦ ἑκατομμυριοῦχου βιομηχάνου, ὅστις ἐθαλασσοπλάσει συχνάκις ἐπὶ ἰδιοκτῆτου δρόμωνος, καὶ ἐθεράπευε τὴν ὠραίαν Ἀνδρείαν δὲ Ζαΐλδουργ. Οὗτος ὡς καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ οὐδ' ἐπὶ στιγμῆν ἔστεργον νὰ στερηθῶσιν τοῦ Δαυιδῆ· ἀλλ' αἰθῆνης ἡμέραν τινά, καθ' ἣν οὐδεὶς ἐγνώριζε τὸν λόγον τῆς διακοπῆς τῆς ἐπιστηθίου ταύτης φιλίας, ὁ Μερλερώ ἀπῆλθεν εἰς τὸ Βόρειον ἀκρωτήριον διὰ τοῦ πλοίου αὐτοῦ ἀφῆνων τὴν φροντίδα τῆς ἀνευρέσεως αὐτοῦ εἰς τὸν φίλον καὶ τὴν φίλην του.

Ὁ Δαυιδῆ ἐμελλέ ποτε τὰ νυμφευθῆ τὴν καλὴν μαρκησιαν δὲ Λατοῦρ εὐθύς ὡς θὰ κατάρθου αὐτῇ νὰ διεκπεραιώσῃ ὅπερ ἐξῆται ἤδη διαζύγιον ἀπὸ τοῦ συζύγου αὐτῆς. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἀπροσδοκίτως ἡ δικὴ ἐλάμβανε λήξιν δυσάρεστον διὰ τὴν νεαράν γυναῖκα, ἅπαντα δὲ ἡ προῖξ αὐτῆς, ἥτις ἦτο ἀρκούντως ὀγκώδης, ἐκνεύθη ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἄκυρος, ὁ μαρκήσιος, προφασιζόμενος ὅτι αἱ θρησκευτικαὶ του δοξασταὶ δὲν ἐπέτρεπον αὐτῷ τὸ νὰ συνάψῃ μόνον πολιτικὸν γάμον, διέρρηξε τὰς μετ' αὐτῆς σχέσεις του. Μονομαχία τις ἐπικολούθησε τὴν ἐξέλιξιν ταύτην, καθ' ὃ ἀδελφὸς τῆς πρώην κ. δι Βατοῦρ ὑπέστη οὐχὶ ἐλαφρὸν τραῦμα ὑπὸ τοῦ εἴφους τοῦ ἀδωνίδος.

Ὅθεν δικαίως ἡ κ. δὲ Πρεφὸν εἶπεν ἐνώπιον τῆς Λουίζης ὅτι ὁ μαρκήσιος ἦτο νεανίας ἀξίεραστός μὲν τῷ ὄντι, ἀλλ' ἐξαιρετικὸς ἐπιφθόρος εἰς τὰς γυναῖκας· ἐὰν δὲ ἐπεθύμει ποτὲ νὰ παράσῃ εἰς τὴν φίλην αὐτῆς πολὺτιμὸν τινα συμβουλήν, ὀρθοτέρην καὶ ὠφελιμωτέραν ταύτης νὰ τῇ δώσῃ δὲν θὰ ἠδύνατο. Ἄλλ' ἡ πρακτικὴ ὠφέλεια συμβουλῆς τινὸς ἐξαρτᾶται οὐχὶ ἐκ τοῦ δίδοντος ἀλλ' ἐκ τοῦ λαμβάνοντος αὐτὴν προσώπου, ἀπαιτεῖται δὲ ἔκτακτος ἐμβριθεία ἠθους ὅπως ἀκολουθήσῃ τις ἐν τῷ κόσμῳ τὴν σοφὴν παραίνεσιν.

Κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον συχνάκις ἡ Λουίζα συννηντήθη μετὰ τοῦ μαρκησίου, ἀλλ' οἱ πρῶ-

τοι μεταξύ αὐτῶν συναφθέντες ἀκροβολισμοὶ οὐδόλως ἐφάνησαν κινδυνώδεις.

Ὁ Δαβὶδ αὐδὲν ἀπολύτως ὑπόπτευσε, μόνον δὲ ὁ Περιγιὸν, παρετήρησεν ὅτι ὁ λάμπων θυρμόφιλος περιστρέφετο περίξ τῆς Λουίζης διηλεκτῶς, τὸ τέχνασμα τοῦτο ἐπεσπάσατο τὴν προσοχὴν αὐτοῦ, οὐχὶ μόνον διότι ἦτο πρωτοφανές, ἀλλὰ καὶ διότι μετέβαλλεν ἀκαριαίως τὴν περὶ τῆς ἀρετῆς τῆς γυναικὸς ἐκείνης πεποιθῆσιν αὐτοῦ, καθ' ἣν οὗτος ἐτήρει βεβαιότητα ἀκράδαντον, ὅτι γυνὴ ἥτις ὑπ' αὐτοῦ πειρασθεῖσα ἀντέστη σωφρόνως, ἀναμφιβόλως ἦτο ὅλως ἀπόρθητος.

Οὕτως αἱ ἀπόπειραι τοῦ μαρκησίου καὶ ἡ συγκίνησις, ἣν ἡ σύζυγος τοῦ φίλου τοῦ ἐπέδειξε πρὸς αὐτάς, τῷ ἐφάνησαν παράδοξοι τόσον, ὥστε τούνηθευθεν ἢ ἐπ' αὐτῶν κατοπτεία κατέστη ἢ μόνη ἀσχολία τῶν μακρῶν συνήθως ὥρῶν τῆς ἀνέσεως αὐτοῦ. Καὶ ἀνεκάλυψε διὰ τῆς κατοπτείας ταύτης τρόπους αὐτόχρονα ἀρεσκευτικούς· ἀνεκάλυψεν ὅτι ἡ γυνὴ ἀπέκρουε μὲν τὰς ἀπολείρας τοῦ νεανίου, ἀλλὰ χαλαρῶς, οὐχὶ διὰ τῆς εὐσταθοῦς αὐστηρότητος ἐκείνης ἥτις πάραυτα ἀπονεκροῖ πᾶσαν ἐλπίδα τοῦ ἐραστοῦ· ἀνεκάλυψεν ἀκκισμοὺς μετέχοντας ἐλαφροῦς δυστροπίας καὶ ἀλληλοκαταφρονήσεως διὰ τραχειῶν καὶ στρυφνῶν ἀνταπαντήσεων ἐκδηλουμένης, ἥτις πρὸ τῶν ὀμμάτων ἀδιαφόρου τινὸς παρατηρητοῦ θά παρίστατο ὡς ἀληθὴς ἀντιπάθεια.

Ἄλλ' ἐσπέραν τινὰ ἢ φαινομενικὴ ἐχθρότης κατέπαυσεν αἰθνηδίως, συγχρόνως ὅμως οἱ δύο ἐρασταὶ ἀπροσδοκίτως ἐφάνησαν μηδὲν ἄλλο ἢ προσέχοντες πρὸς ἀλλήλους. Τότε ὁ συνταγματάρχης, ὅστις δὲν ἦτο εὐαπάτητος ἀνὴρ, ἐταράχθη μεγάλως, ἐν τῇ μεταβολῇ ταύτῃ τῶν πραγμάτων διιδῶν ὀφθαλμοφανῆ ἀπόδειξιν τάσεως πρὸς συμφιλίωσιν μεταξύ τῶν ἀντιπολεμίων· ὑπόπτευσε πολλὰ, τῶν ὁποίων τὸ ἥττον σοβαρὸν ἦτο συνεννόησις μεταξύ αὐτῶν ὅπως διαλάβωσι τὴν προσοχὴν τῆς κοινωνίας, συνεννόησις δὲ τοιαύτη ἀναμφιβόλως ἦτο προοίμιον τῆς συνήθους τῶν ἐραστῶν τακτικῆς, ἥτις ὀλεθρίως ἐμελλε νάπολῆξη φεῦ! εἰς τὴν ἐκπτώσιν τῆς γυναικὸς ἐκείνης.

Ὁ καλὸς Περιγιὸν ἀνεστατώθη ἠθικῶς ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῶν συλλογισμῶν τούτων· ἠσθάνθη συγχρόνως ὀργὴν κατὰ τῆς Λουίζης, ζηλοτυπίαν κατὰ τοῦ Δανυὴλ, οἶκτον ὑπὲρ τοῦ φίλου του!

Αὐτομάτως κατ' ἀρχὰς ἐκινήθη ὅπως προκαλέσῃ ἀμέσως τὸν διαφθορὰ εἰς μονομαχίαν, καθ' ὅτι δὲν παρεδίδοτο εἰς βαθύτεραν μνησικακίαν προκειμένου περὶ ὅλων, ὁ γόνος τοῦ Ἄρεως!

Ἄλλ' ἔπειτα κατενόησεν ὅτι ἡ ἐπέμβασις αὐτοῦ θά ἦτο βεβαίως παρακεκινδυνευμένη, ἀφ' ἑτέρου οὐδὲν ἀπολύτως πειστικὸν τεκμήριον εἶχε περὶ τῆς ὑποψίας αὐτοῦ. Ὅθεν ἀπεφάσισεν ὅπως ὑπομείνῃ καὶ ἐπιμείνῃ ἐν τῇ κατασκοπείᾳ.

Καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα οὐδὲν ὀριστικὸν σημεῖον ἠδυνήθη ν' ἀνακαλύψῃ, μόλις δὲ κατὰ τὸ ἐπελθὸν ἔαρ ἐβεβαίωθη διὰ μοιραίας συμπτώσεως.

Καταφθάσας ἐσπέραν τινὰ εἰς Παρισίους διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἐκ Βωβαί, ὅπου εἶχε μεταβῆ πρὸς διακανόνισιν λογαριασμῶν τούτων μετὰ τῶν ἐκμισθωτῶν τῆς ἐκεῖ εὐρισκομένης ἐπαύλεως του, καὶ

ἐξερχόμενος τοῦ ὀχήματος εἰς τὸν σταθμὸν καθ' ἣν ὄραν ἢ νύξ ἐπεχύνετο, εἶδε λαθραίως πηδῶσαν μάλλον ἢ καταβαίνουσαν ἐξ ἀγοραίας ἀμάξης, κατὰ τὴν καμπὴν τῆς ὁδοῦ Δουνκέρκης πρὸς τὴν πλατεῖαν Δεναίν, γυναῖκα πεπλοφόρον καὶ ἐντὸς εὐρέος μανδύου περιειλιγμένην, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐξ ἐνστικτοῦ οὕτως εἶπεν ἀνεγνώρισε τὴν σύζυγον τοῦ φίλου αὐτοῦ. Ἄλλ' ἡ ἀβέβαιος ἀναγνώρισις ἐπερρώσθη αὐτοστιγμαί, ὀργμῆσας δὲ πρὸς τὸ ἀπερχόμενον ἦδη ὄχημα ὁ προσδύτης διεῖδε καθήμενον ἐντὸς αὐτοῦ τὸν μαρκησιον. Ἀπνύθουν αὐτῷ τότε κίνημα διὰ τῆς χειρὸς, ὅπερ ἠδύνατο νὰ ἐκληφθῆ εἴτε ὡς χαιρέτισμός, εἴτε ὡς ἀπειλή, καὶ τρέχων ἐπὶ τὰ ἴχνη τῆς νεαρᾶς γυναικὸς εἰσῆλθεν εἰς τὴν εὐρείαν ἐν τῷ σταθμῷ αἰθουσαν ὅπου ἀνέμενον οἱ ἐπιβάται. Ἐγνωρίζεν ὅτι ὁ Δαβὶδ εὐρίσκετο ἐν Νεβίλλη, ὑπέθεσεν ὅτι ἡ σύζυγός του ἐμελλε ν' ἀπέλθῃ πρὸς αὐτόν, διηυθύνθη δὲ μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸ διαμέρισμα ὅπου ἀνέμενον οἱ ἀπερχόμενοι εἰς Νεβίλλην, διότι οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ βεβαίως εἰμὴ ἐκεῖ ἐμελλε νὰ τὴν συναντήσῃ.

Εὐρούσα τὴν αἶθουσαν σχεδὸν κενὴν, ἀπέβαλε τὸν πυκνὸν πέπλον, καὶ ἔλαβεν ὑπὸ μάλης δεδιπλωμένον τὸν εὐρὴν μανδύαν της· ἐν τῇ στάσει δὲ ταύτῃ φυλλολογοῦσα ἠσύχως βιβλίον τι ἢ ὠραία Λουίζα, οὐδόλως θ' ἀνεγνωρίζετο ὑπ' ἀδιαφόρου θεατοῦ ὡς ἢ πρὸ μικροῦ διελθοῦσα πεπλοφόρος ξένη.

Ὅτε εἰσῆλθεν ὁ Περιγιὸν, ἐποίησε κίναμα ἐκπλήξεως καὶ τῷ προσεμεδιάσεν ἐρασίμως, διότι ἐν τῇ σπουδῇ μετ' ἧς ἐξήρχετο ἐκ τοῦ ἀγοραίου δίφρου, δὲν εἶχε παρατηρήσει αὐτόν, οὐδ' ὑπόπτευσεν ὅτι κατελήθη ὑπ' αὐτοῦ ἐπ' αὐτοφῶρ. Ὅθεν ἦτο βεβαιωτάτη περὶ τῆς ἀσφαλείας αὐτῆς. Ἐκεῖνος ἀφ' ἑτέρου ἐντὸς στιγμῆς μιᾶς μόνης μεταβληθεὶς, καίτοι πλήρης ἀκρατῆτος ὀργῆς εἶχεν ὀργμῆσει πρὸς καταδιωξίν της, ἦδη ὅτε ἀνεῦρεν αὐτὴν ἀπειδειλία καὶ ἡμυχάνει ἐνώπιόν της. Κατενόει τὸ δυσχερὲς τῆς θέσεως αὐτοῦ, καὶ ματαιῶς ἐξεζητεῖ μέσον ἀπαλλαγῆς· ἀλλὰ ταυτοχρόνως ἀντλῶν λυσσῶδες θάρρος ἐκ τῆς βεβαιότητος αὐτοῦ, ἀπεφάσισε καθ' ἑαυτὸν ὅπως μὴ οὐδὲ βῆμα ὀπισθοχωρήσῃ.

Ἄλλὰ τὸν ἀπῆλλαξε τῆς ἡμυχανίας ἐκείνη πρώτη λαλήσασα.

— Μεταβαίνετε εἰς Βωβαί, συνταγματάρχα; ἠρώτησε.

— Ὅχι, κυρία! ἔρχομαι ἐκείθεν.

— Τότε, φαίνεται, ἐλθμονήσετε κατὰ ἐντὸς τῆς ἀτμαμάξης;

— Ὅχι, κυρία, δὲν ἐλθμονήσασα τίποτε...

— Μήπως ἐμάθετε ὅτι εἶμαι ἐδῶ, καὶ ἦλθατε νὰ μοι δώσετε παραγγελίας περὶ τοῦ Δαβίδ;

— Οὔτε τοῦτο, κυρία.

Ἄοριστόν τινα ἀνυσυχίαν αἰσθανομένην, συνωφρῶσθη τότε, κινήσιν δὲ ἀνυπομονησίας ποιοῦσα, τῷ εἶπε δι' ὑποκόφου φωνῆς.

— Λοιπὸν, χάριν συντομίας, εἶπατέ μοι ποῖον αἴτιον σᾶς ὤθησεν ἐδῶ.

Ἐξ ἐφόδου τότε ἐκείνος ὑπερεπήδησε τὸ πρόσκομμα ὅπερ τῷ παρενέβαλεν ἡ δειλία· προσδλέπων αὐτὴν ἀτενῶς.

— Κυρία, εἶπε, σᾶς ἀκολουθῶ ἀφ' ἧς στιγμῆς κατέβητε τῆς ἀμάξης κεκαλυμμένη τόσον ἐπιμελῶς,

ἔχω δὲ ζωηρὰν περιέργειαν νὰ ἴδω ποίαν θὰ μοι δώσῃτε ἐξήγησιν περὶ τῆς παρουσίας τοῦ κ. Κονδοττιῆ ἐν αὐτῇ.

Ἦδὼν ἡ φυσιογνωμία τῆς νεαρᾶς γυναικὸς προσέλαβεν ἦθος παγετῶδες καὶ ὑπεροπτιῶν, μετ' ἡρεμίας δέ, ἥτις κατέπληξε τὸν πρεσβύτην, ἀπάντησε·

— Δὲν ἐννοῶ τί θέλετε νὰ εἰπῆτε· κάθημαι ἐδῶ πρὸ ἐνὸς τετάρτου τῆς ὥρας, διότι ἤλθον πολὺ πρόωρος, ἤλθον δὲ περὶ καὶ κεκαλυμμένη οὐδόλως ἡμῶν. Ὡς πρὸς τὸν κ. Κονδοττιῆ ἀγνοῶ ὑπὸ τίνα τίτλον τὸν παρεβάλλετε εἰς τὴν ὑπόθεσιν. Ἀλλὰ τοὺς λόγους σας εὐρίσκω ὅλως ἐστερημένους ἐννοίας προσέτι δὲ καὶ ὑπερβολικῶς προπετεῖς.

— Ἀλλὰ... κυρία, ... ἐψέλλισεν ἐκεῖνος θορυβηθεὶς δὲν εἶμαι οὔτε παράφρων οὔτε τυφλῶς!.. δὲν ἐπινοῶ αὐτὰ ὅλα, εἶδον...

Ἡ φυσιογνωμία τῆς Λουίζης μετεβλήθη, αἰφνιδίον δὲ μειδίαμα διέλαμψεν ἐπ' αὐτῆς,

— Κύριε Περτινιόν, τὸ πρόσωπον ὅπερ παίζετε τὴν στιγμήν ταύτην δὲν εἶναι πολὺ εὐχαρι, καὶ μ' ἐκπλήττει προκειμένου περὶ ἀνθρώπου οἷος ὑμεῖς. πρὸς τοῦτοίς μοι φαίνεσθε ἐπιλήσμων!... κάλλιον παρ' ἄλλους γνωρίζετε σεῖς ὅτι εἶμαι ἡ τιμία γυνή... Τί λοιπόν! θὰ δώσω εἰς ἄλλον ὅτι ἠρνήθην πρὸς ὑμᾶς; θὰ ἦτο ἀντικρὺς ἀπειροκαλία!.. καὶ ὁμιλεῖτε σπουδαίως; εἶνε δυνατόν;..

— Κυρία, μὲ σκόπτετε, ἀνέκραξεν ὁ πρεσβύτης νυγείας εἰς τὰ καιρία.

— Προτιμᾶτε λοιπὸν νὰ μὲ ἴδῃτε ὠργισμένην; εἶπεν ἐκείνη ἀναλαμβάνουσα τὸ ἀγέρωχον ὕψος της· πιστεύσατέ μοι, περιπέσατε εἰς πλάνην ἀξίαν οἴκτου. Ἐὰν ἔχηται ἀλήθειαις ἢ ὑποψία σας, εἶθε ὁ ἔσχατος ὅστις θὰ ἐδικαιοῦτό ποτε νὰ μοι ἀπευθύνῃ μομφήν, διότι οὕτω θὰ ἐφαίνεσθε ἐνεργῶν ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν πικρίας, ἥτις σᾶς καθιστᾷ γελοιωδέστατον!.. Ἐὰν ἠπατήθητε, ὡς σᾶς ἐβεβαίωσα καὶ σᾶς βεβαίω, θεωρεῖτε λοιπὸν τὸ ἀτομὸν σας ὡς δυνάμενον ἀπολύτως νὰ προτιμηθῇ; Τὴν στιγμήν ταύτην μοι ἐνετρίψατε ὕβριν ἐκούσιον ἢ δὲ ἐλαχίστη τῶν τιμωριῶν τὰς ὁποίας δύναμαι νὰ ἐπισύρω ἐφ' ἡμῶν εἶναι ἢ πρὸς τὸν σύζυγόν μου καταγγελία τῶν παλαιῶν ἐκείνων ἀνωφελῶν ἀποπειρῶν σας.

— Ὡ, κυρία, ἐκεῖνοι ἦσαν χαριεντισμοὶ ἀθώτατοι.

— Διότι δὲν ἔπεινα εὐμενὲς οὐς· ἄλλως...

— Πιστεύσατε ὅτι τὸ διάβημά μου τοῦτο ἐπεχείρησα μόνον χύριν τοῦ ἰδικοῦ σας συμφέροντος.

— Εὐγνωμῶν ὑπεράγα, ἀλλὰ σᾶς ἀπαλλάττω τῆς τόσης φιλικῆς μερίμνης.

— Ἐπὶ τέλους ὅμως δὲν πάσχω ἱλιγγον ἐγώ! ὁ Κονδοττιῆ ἦτο μαζί σας ἐντὸς τῆς ἀμάξης.

— Πάλιν, ἀγαπητέ μου συνταγματάρχα!... Καταχρᾶσθε, βλέπω...

— Δὲν θέλετε νὰ μοι ὁμολογήσῃτε τὴν ἀλήθειαν; γνωρίζετε κολῶς ὅτι δὲν θὰ σᾶς προδώσω, καὶ ὅτι δύναμαι νὰ σᾶς συμβουλεύσω.

— Τὴν ἠθικὴν; ὦ, τοῦτο εἶναι ὑπερβολικόν; ἀνέκραξεν ἐκείνη μυκτιρίζουσα τὸν κατήγορον ὅστις ἀνεγείρετο καιρῶς τετρωμένος.

— Σὰς βλέπει ἡ ἐφημεριδόπλωλις, ἐξοκολούθησεν, καὶ ἰδοὺ φθάνουσιν οἱ ἐπιβάται τοῦ σιδηροδρόμου.

θὰ εὐαρεσθῆτε βεβαίως νὰ μὲ ἀποχαιρετίσῃτε καὶ ν' ἀποσυρθῆτε.

— Λοιπὸν δὲν θὰ κατορθώσω νὰ ἀποδείξω πρὸς ὑμᾶς πόσον εἶναι καλαὶ αἱ προθέσεις μου;

Μετὰ στιγμαίαν σκέψιν ἐκείνη ἀπάντησε πάλιν εἰρωνικῶς.

— Ναί, καὶ ἰδοὺ ὁ τρόπος· ὑπάγετε καὶ ἀγοράσατέ μοι μίαν ἐσπερινὴν ἐφημερίδα

Ἔστρεψε τὰ νῶτα τεθλιμμένος, καὶ ὑποκλιθεὶς, ἀπεμακρύνθη ἀναυδος.

Μίαν μόλις ἐβδομάδα πρὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης μετ' ἄρηνσιν τόσῳ μᾶλλον θαρραλέαν, καθ' ὅσον ἐστερεῖτο ἔτι πεποιοῦσέως, ὑπείκουσα τέλος εἰς ἰκεσίας τοῦ ἐραστοῦ ἡ Λουίζα, συνήνεσε νὰ μεταβῇ πρὸς συνάντησιν αὐτοῦ. Ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς τόσῳ παγετῶς καὶ συνετῆς ταύτης γυναικὸς, ἐγεννήθη αἰφνης παραδόξος ἐρεθισμὸς ἀποτελούμενος ἐκ φρενίτιδος αἰσθητικῆς καὶ ἐγκεφαλικῆς ἐξάψεως. Πληγεῖσα ὑπὸ τῆς κεραυνοβόλου ἀπόψεως τῆς λαθραίας ἡδονῆς, πλανηθεῖσα ὑπὸ τῆς ἐξόχου διαφθορᾶς τοῦ ἀνδρὸς εἰς ὃν ἐδώρει τὴν καρδίαν, ἀπέκτισε μυστικὴν πεποιοῦσιν, ὅτι μέχρι τοῦδε δὲν ἔξιν, ἀφοῦ ἠγνόει τὴν εὐδαιμονίαν ὀλοτελῶς· τὸσαῦτα δὲ ἦτο ἡ παραφορὰ αὐτῆς ὥστε ἐν μιᾷ μὲν στιγμῇ ἐβδαιώθη ὅτι πᾶσα ἄλλη εὐδαιμονία ἐλαχίστην εἶχε ἀξίαν πρὸ τῶν δυσυναίσθησέων εἰς τὰς ὁποίας ἐνετρίψθη.

Τὸ σύνολον τοῦ ἀτόμου ἐκείνου κατέπληξε καὶ ἐγοῦτευσεν αὐτήν: ἡ ἐξαισία τοῦ παραστήματός του κομψότης, αἱ εὐγενεῖς φροντίδες ἄς τῇ ἐπεδαψίλευσε, ἡ ἀπερίγραπτος καταφρόνησις πρὸς σύμπαντα τὸν ἐπίλοιπον κόσμον, ἥτις ἐπὶ μᾶλλον κατέβαινε τὴν λατρείαν ἣν ἔστρεψε πρὸς αὐτήν, τὸ ἐξόχως εὐχαριτῆς περιβολῆς, ἡ ἀσύγκριτος καὶ πρωτοφανῆς πολυτέλεια τῆς τοῦ οἴκου του διακοσμῆσεως, ἡ ἀπόλυτος, τέλος, μόνωσις, ἣν ἐπιδεξίως κατῴρθου νὰ δημιουργῇ περὶ αὐτόν, ὅσας ὑπεδέχετο ἐκείνην, διαπλάττων οὕτως ἐν αὐτῇ ἀπατηλὴν βεβαιότητα περὶ ἀπολύτου ἀσφαλείας.

Ἦρχισε βιοῦσα ἐν ἀτμοσφαιρᾷ ὄνειρώδη, οὕτως εἰπεῖν, ἤρχισε πιστεύουσα ὅτι ἡ ὑπαρξις αὐτῆς μετρησώθη. Τὰ πάντα ἐκτὸς τοῦ ἔρωτος Ἐκείνου οὐδόλως πλέον τῇ διέφερον, ἐκούσιως δὲ κατῴρθωσεν ν' ἀποσπασθῇ ὅλως τῆς πραγματικῆς ζωῆς, ὅπως ἀμέριμνος ἐσσεῖ ἐντροπῇ ἐν τῇ ἀναμνήσει τῶν ἀοργῆτως ἐνδόνων στιγμῶν, αἵτινες ἦσαν ἐφεξῆς ὁ μόνος αὐτῆς πόθος.

Ὁ σύζυγος αὐτῆς, ἡ θυγάτηρ της ἔτι, δευτερεύουσαν ὅλως κατέλαβον θέσιν ἐν τῷ πνεύματι αὐτῆς, καθ' ὅτι τόσον ἀκάθεκτον ἦτο τὸ ρεῦμα τοῦ παρασρόντος αὐτῆν πάθους, ὥστε οὐχὶ τὴν ἰσχύν μόνην ἀλλὰ καὶ τὴν θέλησιν πρὸς περισκεψὶν ἀπόλλεσεν. Ὅτε ἐπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ ἐραστοῦ, κατελάμβανεν αὐτὴν φοβερά ἀνία, ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς ὁποίας πρὸς οὐδὲν θὰ ἐλογίζετο ἴσως ἐν τινὶ ἀπευκταίᾳ στιγμῇ τὸ νὰ ἐγκαταλίπῃ καὶ οἶκον καὶ τέκνον καὶ σύζυγον, καὶ ν' ἀναχωρήσῃ μακρὰν μετ' ἐκείνου, ὃν μόνον ἠγάπα.

Ἡ οἰκογένεια, ἡ ἐστία ἐξημερνεύοντο πρὸ αὐτῆς· ἡ ἱκανοποίησις τοῦ ἔρωτός της μόνη συνεκέντρον ἐν αὐτῇ τὸν βίον της ὅλον.

Ὅθεν μετεβλήθη ἠθικῶς καὶ σωματικῶς ἔτι, οὕτως

ὅστε ὁ Δαβὶδ, καίτοι δὲν ἦτο βαθὺς παρατήρητης, κατεταράχθη. Ἐβλεπεν οὗτος τὴν Λουίζαν ἐπὶ ἡμέρας ὄλας ἐξηπλωμένην ἐπὶ ἀνακλίντρον, ἀκίνητον, ἀργὴν, τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ δαπέδου στηριζούσαν οἰονεὶ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ ὑπνωτισμοῦ, ἄλλοτε δὲ πάλιν ὑπὸ τὸ κράτος δραστηριότητος πυρετώδους ὀργῶσαν πρὸς ἐκδρομὰς ὁπόθεν ἐπανήρχετο κατὰ σκοπος, διατρέχασα βρομαίως τὰ ἐμπορικά καταστήματα καὶ πληρώσασα ὠνίων τὴν ἄμαξαν αὐτῆς. Ἐπὶ τῆς εὐγράμμου μορφῆς τῆς διεχύθη ἡδὴ νοσηρὰ ὠχρότης, διδοῦσα εἰς τὸ βλέμμα ἐκφρασίαν ζωηροτέραν καὶ μᾶλλον διάπυρον, τὰ χεῖλη αὐτῆς συνεσθίγγοντο ἐπὶ τῶν ὀδόντων, ὁ δὲ ἀγαλατωδῆς κορμὸς τῆς ἰσχναίνετο ὁσημέραι ἐπαισθητῶς.

Ὁ Δαβὶδ ἠρώτησε τρυφερῶς τὴν σύζυγόν του μήπως ἐπασχεν ἢ ἀισθανομένη κόρον, ἐπεθύμει ν' ἀπέλθῃ εἰς τὰς Μεσομβρινὰς χώρας, ἀλλὰ εἰς τὰς ἐρωτήσεις ταύτας ἐκείνη ἀπάντησε μεθ' ἔψους ἀδι-ἀφόρου ἀλλὰ καὶ πως ὀργίλου ὅτι εἶχε καλῶς τὴν ὑγείαν καὶ τῆς πρωτευούσης δὲν ἐπεθύμει ν' ἀπομακρυνθῆ. Δὲν ἐπέμεινε ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ, ὅστις εἰς πᾶν ὅτι ἐθέσπιζεν ἢ αὐτοκράτειρα αὐτὴ ὡς εἰς νόμον ὑπήκουεν, διέμεινε ὅμως σύννους. Οὐδόλως ὑπόπτουσε τὴν προδοσίαν καθ' ὅτι εὐκολώτερον θὰ ἠδύνατο ν' ἀμφιβάλλῃ περὶ αὐτῆς τῆς ἀρετῆς, ἢ περὶ δυνάτος, εἶπε δὲ μόνον καθ' ἑαυτὸν «εἶναι νευροπαθῆς, θὰ θεραπευθῆ».

Ἄλλ' ἡμέραν τινὰ, ἕνεκα τῆς ἀνδυσυχίας ἐπα-νελθὼν εἰς τὸν οἶκον ἐνωρίτερον ἢ συνήθως εὐρε τὴν θυγατέρα του μόνην ἐν τῷ δωματίῳ αὐτῆς καὶ θρυνούσαν πικρῶς. Καρδιοπάλλων ἠρπασεν εἰς τὰς ἀγκάλας τὴν νεαρὰν Κελικίαν, ἐσπόγγισε τοὺς ὀφθαλμούς της, τὴν ἐκάθισε παρ' ἑαυτῷ καὶ διὰ τρυφερῶν θωπειῶν καὶ γλυκυτάτων λέξεων ἠρώτησεν αὐτὴν περὶ τοῦ αἰτίου τῆς θλίψεως της. Διὰ τί τὰ δάκρυα ταῦτα; τίνας ἕνεκα ἦ ψεῶς της Διὰ τί τὰ δάκρυα ταῦτα; τίνας ἕνεκα ἦ ὀδύνη αὐτῆς; τίς τῆ προϋξένουσε τὸ ἄλλογος τοῦτο; Ὁφείλει βεβαίως ἡ κόρη νὰ ἐξομολογηθῆ πρὸς τὸν προσφιλεῖ πατέρα της, διότι βαθέως ἐγνώριζεν ἐκεῖνος τὸν τρόπον δι' οὗ παρηγοροῦνται αἱ ἀβραὶ κορασιδες.

Ἄλλ' εἰς τὸ ἄκουσμα τῶν πρώτων αὐτοῦ παρῶντων, αἰτίνες συνήθως ἐπὶ τοῦ ὠχροῦ τῆς τεθλιμμένης παιδιόσκης μετώπου ἀνέτειλλον ἀκτῖνα χαρᾶς. Ἠδὴ αὕτη ἀνέταξε διπλασιασμόν τῶν λυγμῶν, ὁ δὲ πατὴρ ἐντρομος, ἠναγκάσθη νὰ λαλήσῃ μετὰ πλείονος αὐστηρότητος ὅπως πείσῃ αὐτὴν νὰ ἐξομολογηθῆ. Ἀλλὰ καὶ οὕτω μετὰ βίας ἐπέτυχε, διὰ μόνης τῆς ἀπειλῆς ὅτι θὰ ζητήσῃ τὴν ἐξήγησιν ἢν αὕτη τῷ ἠρνεῖτο παρὰ τῆς μητρός. Τότε ἡ κόρη κατεπραῦνθη, ἀνάπνευσα δὲ σφόδρως, ἀνέκραξεν:

— ὦ, ὄχι, πάτερ· τίποτε περὶ τούτου δὲν πρέπει νὰ γνωρίζῃ ἡ μήτηρ μου.

— Καὶ διατί;

— Διότι...

— Τὸ «διότι» δὲν εἶναι αἰτιολογία, μήπως νομίζεις ὅτι δὲν εἶναι ἱκανωτάτη νὰ διατάξῃ τὰ κατὰ σέ; Ἐν πρώτοις τίποτε ἐκ τῶν εἰς σὲ ἀφορώντων δὲν πρέπει ν' ἀγνοῆ.

— Ὁχι, δὲν πρέπει νὰ τῇ εἰπῃς τίποτε, ὑπέλαβεν ἡ κορασίς, ἀναλυομένη καὶ πάλιν εἰς δάκρυα

θερμά, ἀλλὰ σιωπηλὰ ἦδη, καταφαίνουσα βαθύτατον πόνον, καὶ περιπτυσσομένη τὸν πατέρα αὐτῆς μετὰ πρωτοφανοῦς παραφορᾶς, ὡσεὶ ἐπεθύμει νὰ προσκολληθῆ ἐπ' αὐτοῦ ἐν τῷ ἐναγκαλισμῷ ἐκείνῳ καὶ οὐδέποτε πλέον ν' ἀποσπασθῆ.

Ὁ Δαβὶδ συγκινημένος καὶ θεωρῶν ἀπολύτως ἀναγκαῖον τὸ ν' ἀποσπάσῃ παρὰ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ τὴν ζητούμενην ἐξήγησιν, ἐκάθισεν αὐτὴν ἐπὶ τῶν γονάτων του καὶ διὰ φωνῆς σταθερᾶς μετ' αὐστηρότητος οἶαν οὐδέποτε τέως ἐπετήδεννε τῇ εἶπε:

— Κελικία, θέλω νὰ μοὶ εἰπῇς διατί δὲν θέλεις νὰ μάθῃ ταῦτα πάντα ἡ μήτηρ σου· τὸ θέλω, ἀκούεις;

Ἡ παιδίον ἐταπεινώσε τὸ μέτωπον ἀνασκιρτήσασα ἀπάντησε δὲ χαμηλοφῶνως, οἰονεὶ ἀκουσίως ἑαυτῆς:

— Διότι ἡ μήτηρ μου δὲν με ἀγαπᾷ πλέον! . . .

— Πῶς! ἡ μήτηρ σου δὲν σ' ἀγαπᾷ πλέον; . . . ἀνέκραξεν ἐκεῖνος· παραφρονεῖς! . . . Ἐσφαλὲς φαίνεται, καὶ πρὸς τιμωρίαν σοὶ εἶπεν ὅτι δὲν σ' ἀγαπᾷ.

— Ὁχι! δὲν ἔσφαλα! ἀπὸ τεισάρων ἡμερῶν δὲν ἦλθε πλέον εἰς τὸ δωμάτιόν μου· δὲν μοὶ ὀμιλεῖ πλέον· δὲν μ' ἀγαπᾷ! . . .

Καὶ τὰ δάκρυα ἔρρεον πυκνότερα, πικρότερα, φλογερότερα ἐπὶ τῶν ὠχρῶν παρειῶν της. Ὁ δὲ ποτὴρ κατησπάζετο καὶ ἐλίκνιζεν αὐτὴν ἐπὶ τῶν γονάτων τρυφερῶς παρέχων αὐτῇ μυριάς πρᾶυντικὰς αἰτιολογίας τοῦ θλιβεροῦ φαينوμένου.

— Ἡ μήτηρ σου ἀπὸ τίνος πάσχει ἡμικρανίαν· ἀντὶ λοιπὸν τοῦ νὰ δυσἀρεστῆσαι κατ' αὐτῆς πρέπει τοῦναντίον νὰ φαίνῃσαι πρὸς αὐτὴν φιλοστοργωτέρα ἢ πρὶν, καὶ νὰ μὴ τὴν λυπῇς. Ὅσα φαντάζεσαι εἶναι χίμαιρα· ἡ μήτηρ σου σὲ ἀγαπᾷ ὅσον κ' ἐγώ, καὶ ἀπόδειξις τὸ ὅτι σοὶ εἰτοιμάζει ὠραῖον δῶρον κατὰ τὸ τέλος τῆς ἐβδομάδος.

Ὁ στοργικὸς πατὴρ ἐψεύδετο, ἡ ἰδέα δὲ αὐτὴ τῷ ἐπιῆλθεν αὐτοστιγμεί. Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ψευδῶν αὐτοῦ ὅμως ὑπῆρξεν εὐτυχές, διότι ἡ Κελικία κατεπραῦνθη καὶ ὑπέσχετο ὅτι οὐδέποτε πλέον θὰ ὑποπέσῃ εἰς παραλογισμούς.

Ἀλλ' ἐκεῖνος διέμεινε σύννους, ὅτε δ' ἡ σύζυγος του ἐπέστρεψεν ἐκ τῆς συνήθους ἐκδρομῆς, ἐσπευσεν εἰς τὸν θάλαμόν της. Οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ἐπ' οὐδενὸς ἀντικειμένου εἶχε λάβει χώραν μετὰ αὐτῶν ἐξήγησις οἰαδύποτε. Προδέταττεν αὐτὴν, ἀπεδέχετο ἐκεῖνος, καὶ ὁ βίος των διέρρεεν οὕτως ἀπὸ δέκα καὶ ἕξ ἑτῶν, οὐδὲ τῷ ἐπιῆλθε ποτε ἡ ἰδέα ὅτι θὰ ἐπικρινέ ποτε ἴσως τινὰ τῶν πράξεων της ὁ σύζυγος αὐτῆς· ἐπομένως, ὅτε παρὰ τὸ ἔθος, εἰσῆλθεν οὗτος εἰς τὸ δωμάτιόν της ζοφερὰν τὴν μορφήν ἔχων καὶ συννεφῶδες τὸ μέτωπον, ταραχὴν αἰφνιδια κατέλαβεν αὐτὴν. Ἀλλ' ὁ χαρακτήρ αὐτῆς δὲν ἦτο ἐκ τῶν εὐκόλως ἀφιεμένων εἰς σύγχυσιν καὶ ἀπόνοιαν· τοῦναντίον πόρρω ἀπέχουσα τούτων προὔχωρσε πρὸς τὸν ἐλισκέπτην, καὶ πρώτη τὸν λόγον λαβοῦσα ἠρώτησε.

— Τί σημαίνει τοῦτο; διατί ἦλθες ἐδῶ εἰς αὐτὴν τὴν στιγμήν; μήπως συμβαίνει δυσἀρεστόν τι;

— Οὐδέν, ἀπάντησεν ὁ Δαβὶδ· κατὰ τύχην ἀπόψε ἦλθον πρὸ τῆς ὥρας τοῦ δείπνου, καὶ τὴν σύμπτωσιν ταύτην ἐπωφελοῦμενος, ἐπιθυμῶ νὰ συνομιλήσω μετὰ σοῦ, ἂν θέλῃς . . .

— Περὶ τίνος πρόκειται;

Η ΝΗΣΟΣ ΚΟΥΤΑΛΙΣ.*

Τρίτον ναόν ἐπεσκεψάμεν τὸν ἐπιλεγόμενον νῦν *Rö-
don* τὸ *Amáranon*, πλκλιότατον, κρημισθέντα, ἐκ
τῆς βιβλίου τῶν ζώντων ἀρχισθέντα καὶ τυχαίως γνω-
ρισθέντα ἔνεκεν εὐρέσεως θεμελιῶν παλαιοῦν καὶ τοι-
χοδομίας ἀρχαίας τῇ 8 Μαΐου 1867. Μαρτύρια τῆς ὑ-
πάρχουσας ἀρχαιοτέρου ναοῦ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ἀνευρέ-
θησαν ἀρχαία τινα ἀγγεῖα, παλαιότατα τινες εἰκό-
νες, καὶ μικρὸν ἀνάγλυφον πριστῶν ἰπέα ρωμαίων,
ἐπιτύμβιον, ὄν, ὡς φρονῶ. Οἱ κάτοικοι ἀνήγειραν ἐπὶ
τοῦ τόπου τούτου καὶ τρίτον ναὸν πρὸς τοῖς ὑπάρ-
χουσι δυσί, οἵτινές εἰσιν ἀρκετοὶ βεβαίως εἰς θερα-
πειάν τῶν θρησκευτικῶν ἀναγκῶν τῶν διακοσίων πεν-
τήκοντα χριστιανικῶν οικογενειῶν τῆς νήσου· ἀνεξή-
γητον δ' ἔμεινεν ἐμοὶ τὸ διατί ἔδωκαν τὸ τοιοῦτον
ὄνομα εἰς τὸν ἀρχαιοπρεπῆ ἔχοντα τὴν οἰκοδομὴν
ναὸν τούτον.

ΣΤ'.

Οὐδεμία μαρτυρία φωτίζει τὸν ποθοῦντα ἵνα μάθῃ
μὴν ἔστω σελίδι τῆς μακρᾶς ἱστορίας τῆς νήσου
Κουτάλειος, διότι βεβαίως εἶχεν — ἔχει δὴλον οὖν —
ἱστορίαν, ἧς σιωπηλοὶ μάρτυρες, οὐδὲν ἀρηγοῦμενοι
θετικόν, εἰσὶν οἱ κατεστραμμένοι κίονες καὶ αἱ πλίν-
θοι, ὡς εἶπον ἀνωτέρω, καὶ ἀγγεῖα τινὰ παλαιοτάτα
ἐξαχθέντα ἐκ τοῦ βύθου τῆς θαλάσσης πρὸ τῆς νή-
σου ταύτης. Ἐν τούτοις οὐδὲν ἴχνος παλαιοῦ φρου-
ρίου περητήρησα, ἢ δ' ἔλλειψις τοιοῦτου καταφυγίου
δικαίῳ τὴν ιδέαν ὅτι κατὰ περιστάσεις ἀναγκᾶς, ὅτε
ἔπασχον αἱ μεγάλα νῆσοι, μικρὰ νησίδες, ὡς ἡ Ἄ-
φρουσία καὶ ἡ Κούταλις οὐδεμίαν ἠδύναντο ἵνα παρὰ-
σχωπὶ ποσστασίαν εἰς τοὺς οἰκοῦντας ἐν αὐταῖς, συ-
νήθως ἐκπατριζομένους καὶ πάλιν ἐν εὐκαιρίᾳ συνοι-
κίζοντας αὐτάς. Ἄλλ' ὁ περὶ Κουτάλειος ζητῶν πα-
λαιὸν ἔγγραφον μαρτυρίαν ἀεὶ διώκει. Περὶ τινι
τῶν κατοίκων εὐρίσκειται ἐπιστολιμαία τις εἰδήσις,
ἣν ἔδωκεν ὁ μακαρίτης πατριάρχης Ἄνθιμος ΣΤ' ὁ
Κουταλήνός, δῆθεν μαθὼν ἐκ περὶ ἀδόσεως, ὅτι κατὰ
τὰ μέσα τῆς ΙΓ' ἐκτονταετηρίδος ὁ Βαλδουίνος τὴν
νήσον κατέστρεψεν ἢ μάλλον μεγάλην τινὰ μονὴν κει-
μένην ἐπ' αὐτῆς καὶ πλῆθος ἀναριθμητῶν μοναχῶν
ἔχουσαν, καὶ ὅτι μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς μονῆς
συνώκισαν οἰκογένειαι τινες τὴν Κούταλιν· ἀλλὰ τὰ
μὲν Πάτρια ταῦτα μάρμαρα κεραιεῖ τινι πιστευτὰ
μᾶλλον οὐδένα τῶν μαρτυρίας θετικῆς ζητούντων πεί-
θουσι γραφέντα μάλιστα ὑπ' ἀνθρώπου σπικνῶς εἰ-
πόντος ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ τὴν ἀλήθειαν. Οὔτε τις εἰ-
κασία θεραπεύει πόθον φιλιστόρος. Ἔστιν ἄρα γε
ἡ Κούταλις ἢ περὶ Διογένει τῷ Κυζικηνῷ Ὀφιοῦ-
σα, ἢ περὶ Πλινίῳ Ἀκνθος, ἢ Γκόπελος, ἢ Πορ-
φυριώνη, ἢ Δελφακία; Ἐν οὐδεμίᾳ τῶν νήσων εὐρέ-

θη τις ἐπιγραφὴ καθοδηγοῦσά με. Ἄλλὰ καὶ τὸ ὄνο-
μα τὸ σημερινὸν πότε ἐδόθη τῇ νήσῳ ταύτῃ καὶ πῶς
ὀνόμαζον αὐτὴν ἄρα γε οἱ Βυζαντινοὶ; Σκοτεινὸν
τὸ παρελθὸν αὐτῆς οὐδεμίαν ἀκτινα προχέει ποθὲν
φωτός.

Ἄρκοῦμαι λοιπὸν εἰς εἰκασίας.

Ὅτε πρὸ τετραετίας ὁ φίλτατος διδάκτωρ Πέτρος
Ν. Παπαγεωργίου, νῦν γυμνασιάρχης Μιτυλήνης, ἀνεύ-
ρισκεν ἐν Θεσσαλονίκῃ χριστιανικὴν ἐπιγραφὴν ἀνή-
κουσαν εἰς τινὰ μητροπολίτην Θεσσαλονίκης Γρηγό-
ριον τὸν Κουτάλην, ἐγένοντο παρατηρήσεις τινες περὶ
τοῦ ἀρχιερέως τούτου. Οἱ τότε γράφοντες ἐπελάθοντο
βεβαίως ἀρχαιοτέρως, ἐπίσης δ' αὐθεντικῆς τοῦ ὀνό-
ματος τούτου μνείας, καὶ πιθανῶς ὀνόμισαν ὡς τὸ
πρῶτον ἦδη διὰ τῆς ἐπιτυμβίου ταύτης ἐπιγραφῆς
γνωρίζομενον. Ἐν τούτοις εὐρίσκειται παρὰ τῷ χρο-
νογράφῳ Καντακουζηνῷ τὸ ἐπώνυμον καὶ πολὺ πιθα-
νῶς αὐτὸς ὁ παρὰ τῷ βυζαντινῷ τούτῳ λογίῳ ἀναφε-
ρόμενος Γρηγόριος ὁ Κουτάλης ἐστὶν ὁ Θεσσαλονίκης
μητροπολίτης, διότι κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν γίνεται
μνεῖα τῆς ἀκμῆς αὐτοῦ, χαρτοφύλακος ὄντος τοῦ Πα-
τριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως¹. Ὁ νομίζων — ἢ
τό γε νῦν ὁ πιστεύων — ὅτι παλαιότερα μνεῖα τοῦ
ἐπωνύμου τούτου ἐστὶν ἢ παρὰ Καντακουζηνῷ, καὶ
κατὰ τὴν τῆς Θεσσαλονίκης ἐπιγραφὴν, ἀνατρέχου-
σαν εἰς τὰ μέσα τῆς ΙΔ' ἐκτονταετηρίδος, εἰκάζει
ὅτι ὁ Γρηγόριος ἐπωνυμήθη ἀπὸ τῆς νήσου Κουτά-
λειος, ἴσως δὲ καὶ ἡ νῆσος ἐπωνομάσθη ἐκ τούτου,
τέως ἕτερον τι φέρουσα ὄνομα. Καὶ βεβαίως ἂν
ὑποτεθῆ πρὸς στιγμὴν ἢ εἰκασία αὕτη οὐδαμῶς συμ-
πληροῖ τὸ χάσμα τῆς ἱστορίας τῆς νήσου, ἧς τοῦ συ-
νοικισμοῦ γραπτὴ μνεῖα γίνεται κατὰ τὸ τέλος τῆς
ΙΖ' ἐκτονταετηρίδος, ὅτε Μελέτιος ὁ Ἀθηναίων παρα-
δίδωσιν ἡμῖν ὅτι κατωκίετο ἐπ' αὐτοῦ. Ἡ ἐπὶ τοῦ
μικροῦ ὄρους αὐτῆς ἰδρυμένη δῆθεν μονὴ ἐστὶ νεωτέ-
ρα· τὸ στόμιον τοῦ ἐν τῇ μονῇ φρέατος ἐλαξεύθη τῷ
1820. Περὶ τούτου σώζεται ὅτι οἱ γηραιότεροι ἐγίνω-
σκον αὐτὴν προὔπάρχουσαν ἐπ' ὀνόματι πάντοτε τοῦ
προφήτου Ἡλιοῦ. Οὐδεμία οὐδαμῶς ἐπιγραφὴ.

Οὐδὲν γράμμα μῆτε καὶ ἐπιτόπιον ἐγνωρίσθη μοι
μῆτε περὶ ταύτης, μῆτε περὶ τοῦ χωρίου· αἱ δὲ πα-
λαιότεραι τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ εἰκόνες, ἃς νομίζω
γραφείσας ἐν τῷ ΙΕ' αἰῶνι, ἄγνωστον εἶπερ ἐζωγρα-
φήθησαν ἐν τῇ νήσῳ, ἢ ἐξῶθεν ἐκομισθησαν· διότι
ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ἐν αὐτῇ τῇ Κουτάλει ἐγράφθησαν,
ἢ τοιαύτη τοῦ συνοικισμοῦ μαρτυρία μόλις ἀνατρέχει
εἰς τὸν ΙΕ' αἰῶνα οὐχὶ δὲ πρὸ αὐτοῦ. Πρὸς τὸ παρὸν
γινώσκωμεν ὅτι κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα κατωκίετο, συνε-
πῶς δὲ καὶ κατὰ τὸν ΙΗ', ὅτε εἰς τὸν βασιλικὸν στό-
λον ἐχορήγει νάυτας εἰκοσι, πλείονας παντός ἐτέρου
χωρίου τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης διοικήσεως. Ἡ
μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως συγκαίνωσις αὐτῆς,

1. Καντακουζηνός. Βόννης, τόμ. Α', σελ. 251, 313. Σύγ-
χρονός δὲ καὶ φίλος τοῦ Νικηφόρου Γρηγοροῦ ἦν ἕτερος Κουτά-
λης ὁ Θεόδωρος. Ἰδε Γρηγοροῦν ἔκδ. Βόννης, τόμ. Α', προλεγμ.
σελ. LXXXVIII.

*) Ἰδε ἀριθ. 39 σελ. 773 — 774.

διὰ πλοίων ἀξίων λόγῳ γινομένη, συνετέλεσε τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τῆς Κουτσίλεως, ἧς τὰ ἔθιμα προσομοιάζουσι τοῖς ἔθιμοις τῶν ἐλλήνων κατοίκων τῆς πρωτεύουσας ταύτης τοῦ κράτους, ἦτοι τοῖς παρ' ἡμῖν. Ἡ γλῶσσα ὑπέστη τὰς τύχας, ἧς καὶ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει λαλουμένη ἐλληνική. Ἡ ἐνδυμασία ἡ αὐτή. Τὸ σχολεῖον καὶ πρὸ τινῶν ἔτων ἦνθι καὶ νῦν ἐν εὐμαρείᾳ διέκειται. Ἡ ἀνάπτυξις, ὡς εἶπον, ὀφείλεται εἰς τὸ ναυτικὸν αὐτῆς, ὅπερ ἤδη πηρὴν ἔκτισεν ἐν τούτοις εἰς ἀντιπεπονητότα λόγον πρὸς τὴν παρακμὴν ταύτην εὐρίσκεται ἡ ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ ἀκμὴ, εἰς μόνον ὀφειλομένη τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἀραιωτὴν τῶν κατοίκων φιλογένοιαν, μεθ' ὧν μίαν μόνον ἡμέραν κτύπησα ἵνα συνδιαγάγω, συναντήσας ἄλλως τὴν ἀρχαῖόν μου συμμαθητὴν Θεόδωρον Ζαχάρωφ καὶ τὸν παλαιὸν φίλον Παλλάσιον Βλαστόν, οὓς, ὡς καὶ τοὺς λοιποὺς προκρίτους καὶ τὸν ἰατρὸν τῆς κοινότητος, εὔρον ἀριστοὺς παρὰ γόντας τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς εὐημερίας τῆς Κουτσίλεως, ἧτις ἀνοοῦσα τὸ παρελθὸν αὐτῆς γράφει σελίδα νῦν λαμπρὰν παρόντος εὐέλπιδος.

M. ΓΕΛΕΩΝ.

ΑΙΤΒΗΡΤΙ ΤΗΥΜΒ

Η ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΤΣΑΚΩΝΩΝ.*

Ἀλλὰ τί διδάσκουσιν ἡμῖν τὰ ὀνόματα ταῦτα; Βεβαίως οὐχὶ ὅτι: «ἐν τῇ χώρᾳ Τσακωνία ἐξέλιπε πᾶν ἔχνος τῆς ἀρχαίας Πελοποννήσου. Οὐ μόνον ἡ χώρα ἐν συνόλῳ, ἀλλὰ καὶ τὰ χωρία καὶ τὰ ὄρη φέρουσι καθαρῶς σλαυικὸν ἀποτύπωμα, τοῦθ' ὅπερ δὲν ἴτο δυνατόν νὰ γείνη, ἂν μὴ μετὰ τὴν ἀπέλασιν τῶν ἀρχαίων ἐλλήνων κατοίκων οἱ Σλαῦοι κατακτηταὶ τῆς Πελοποννήσου εἰσέδυσον καὶ ἐν τῇ ὄρεινῇ ταύτῃ χώρᾳ καὶ ἴδρουν αὐτόθι κατοικίας. Οὐδ' ἐν καὶ μόνον ὄνομα τῶν ἀρχαίων χρόνων ὑπελείφθη.»¹

Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι ὅτι ἐν τῇ ἐξετασθείσῃ χώρᾳ διεσώθησαν μέχρι τῆς σήμερον ἐκεῖνα ἀκριβῶς τὰ ὀνόματα τῶν θέσεων, καὶ ἐκείνων ἔτι, εἰς ἃς εἰσέβαλον Σλαῦοι, αἵτινες παρεδόθησαν ἡμῖν ἐκ τῶν ἀρχαίων χρόνων, ὡς Βρασιαί, τὸ Γλυμπιά (Γλυππιά) ὡς Λυμπιάδα καὶ Τυρός, ἐξ ὧν ὁ Πausanias ἐν τῇ ἀπαριθμῆσει τῶν πόλεων τῆς Ἐλευθερολακωνίας γνωρίζει μόνον τὰς δύο πρώτας (Γ'. 22—3). Φαίνεται ὅτι ἡ χώρα ἅπασα καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐλαχίστην μόνον προσοχὴν ἐφείλκε, περιεῖχε δ' ὀλιγίστας μόνον σπουδαίας θέσεις. Τούτου ἕνεκα δὲν πρέπει νὰ ἀπορῶμεν βλέποντες ὅτι ὁ Ἱεροκλῆς ἢ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος (Περὶ

θεμάτων) ἢ ἡ ὑπὸ τοῦ Γκέλτσερ δημοσιευθεῖσα¹ ἐπισκοπικὴ σημείωσις τοῦ 7ου αἰῶνος οὐδὲν χωρίον τῆς χώρας ἡμῶν ἀναφέρεισιν. Ἄξιον λοιπὸν τοσοῦτο μείζονος παρατηρήσεως εἶναι τὸ ὅτι ἀκριβῶς τὰ μέχρις ἡμῶν περισώθεντα ὀνόματα διατηρήθησαν καὶ κατὰ τὰς ἐπὶ τοῦ μεσαῖου εἰσβολὰς τῶν λαῶν. Ἄλλ' ἐκ τῶν σημερινῶν ὀνομάτων ὑπάρχουσι τινα, ἅτινα καίπερ μὴ περισώθεντα, φέρουσι σαφῶς τὴν σφραγίδα τῶν ἀρχαίων, ὡς, Δέρσε, Καρυά, Πιθανῶς δὲ καὶ τὰ Θυρά, Κλειδοῦρα, Κοίλασο, Μισόνασος, Πισκοπή, Πρέγασος, Χερρονῆσι, ἴσως δὲ καὶ τὰ Εὐρεῖα, Λουκοῦ, Μάκρη, Φοῦσκα. Πρὸς τούτοις ὑπάρχουσιν 20 καὶ πλέον ὀνόματα, περὶ τῆς ἀρχαιότητος τῶν ὁποίων οὐδεμία ἀμφιβολία δύναται νὰ ὑπάρῃ· ταῦτα δυνατόν νὰ ἀνεφάνθησαν εἴτε ἐν ἀρχαίᾳ, εἴτε ἐν νῆα ἐποχῇ, διότι τὰ ὡς βάσις τούτων χρησιμεύοντα κλητικὰ σώζονται εἰσέτι· τοῦτο ἐφαρμόζεται ἐπὶ ὀνομάτων οἷα τὰ: Καλάμι, Καρακοβοῦνι, Λαγοβοῦνι, Λάκκος, Μαραθέας, Παράπορια, Πλάτανα, Ρέοντας, Τρικέρι. Οὕτω τὸ ἡμῶν καὶ πλέον τῶν ὀνομάτων συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς γνώμης ὅτι ἡ χώρα ἐξακολουθεῖ οἰκουμένη ὑπὸ ἐλληνικοῦ πληθυσμοῦ. Παραλειπομένων δὲ 6—7 ὀνομάτων, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον σκοτεινῶν, ὑπολείπονται 11 σχεδὸν ὀνόματα βεβαίως νεωτέρας παραγωγῆς· ταῦτα εἶναι ὅστω Γιάλο, τὰ Κατήφορα, Κρύο Νέρι, Λενίδι, Λεοῦσι, Λουρία, Παλιόχωρα, Παλιόαντρι, Παλιόπολι, Πάπαινα, Σαβατάκι. Ἀπέναντι τούτων τὰ σλαυικὰ ὀνόματα ὑπολείπονται κατὰ πολὺ. Τρία μόνον φαίνονται μὴ ἐπιδεχόμενα ἀμφιβολίαν, τὰ: Σίτενα, Σίντζα καὶ Σα (πρόφ. Scha), ἐπὶ τὰ δὲ θεωρῶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀμφισβητήσιμα· ταῦτα εἶναι Δερνικέϊκα, Καστανίτσα, Μελάνα, Πεζιάνι, Σεβετίλα, Σιουδάλα, Σοχά. Ρωμανικῆς παραγωγῆς φαίνονται 2—3 μόνον (Κουνιάλια, Ρουσιαίς, Σερνιάλι), ἐνφ' ἡ τουρκικὴ καὶ ἢ ἀβδανικὴ ἀντιπροσωπεύονται δι' ἐνὸς ὀνόματος ἐκατέρω [Κατζαλιού(;) Μαλεβό]. Πῶς ἐξηγεῖται τὸ ἀβδανικὸν ὄνομα εἶδομεν ἀνωτέρω.

Ὡστε τὸ μόνον στοιχεῖον, ὅπερ εἶναι ἄξιον λόγου ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Τσακωνῶν εἶναι πράγματι τὸ σλαυικόν. Ἄλλ' ἡ ἀναλογία τῶν ἀσφαλῶς σλαυικῶν ὀνομάτων εἶναι τοσοῦτον μικρά, ἢ δὲ τῶν ἀρχαίων καὶ καθαρῶς ἐλληνικῶν ὀνομάτων τοσοῦτον σπουδαία, ὥστε ἐκ τῆς ἐπόψεως ταύτης δυσκόλως δύναται νὰ ἐγερεθῇ ἐπιχείρημά τι ἐναντίον τῆς ἐξακολουθήσεως τοῦ ἐλληνικοῦ πληθυσμοῦ ἐν τῇ σημερινῇ ἐκτάσει τῆς χώρας τῶν Τσακωνῶν. Ἄλλὰ καὶ ἐτέρωθεν δυσχερῶς τὸ τοιοῦτο δύναται νὰ ὑποστηρικθῇ.

Πρὸς ἀκριβῆ κατανοήσιν τῶν ἀποτελεσμάτων ἡμῶν δεόν νὰ ληθῆ ὑπ' ὧσιν τὸ ἐξῆς, ὅτι ἐν ταῖς χώραις, ἐνθα ἐγκαθιδρύθησαν καθαρὸι Σλαῦοι, ἢ ἀναλογία τῶν σλαυικῶν ὀνοματοθεσιῶν πρὸς τὰς ἄλλας ἔχει ὄλως διαφόρος· οὕτω δυτικῶς τοῦ Πάργωνος, ἥτοι δυτικῶς καὶ βορειοδυτικῶς τῆς σημερινῆς Τσακωνίας τὸ ἡμῶν σχεδὸν τῶν ὀνομάτων τῶν θέσεων ἀναγνωρίζεται εὐκόλως ὡς σλαυικόν· ἐνταῦθα κρίνω

*) Ἱδε ἀριθ. 39 σελ. 763—765.

1) Falmerayer a. a. O. 64 f.

1) Zeitschr. f. Wissensch. Theologie XXXV (1892) 419.

ἀναγκαῖον νὰ ἀναφέρω ἐκ χώρας, ἴσως σχεδὸν κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν πρὸς τὴν Τσακωνίαν μόνον τὰ ἐξῆς: Βροστωνα, Βαρδίτσα, Ἀράχωδα, Βερβενα, Δολιανὰ, Μασκλίνα, Βέρζοδα, Μάγκουλα, ὀνόματα, ἅτινα φέρουσιν ἐναποτετυπωμένον ὡς οἶόν τε ἐμφανέστερον τὴν σλαυικὴν αὐτῶν καταγωγὴν. Μόνον λεπτομερῆς ἐξέτασις ἀπάντων τῶν ὀνομάτων θέσεων συμπάσης τῆς Πελοποννήσου θὰ διαφωτίσῃ ἡμᾶς περὶ τῆς ἀναλογίας ταύτης ἐν ἐκάστη χώρᾳ. Βέβαιον ὅμως εἶναι τὸ ἐξῆς: Ἡ Τσακωνία ἔμεινεν ἑλληνικὴ, εἰσέδυσαν δὲ εἰς τὴν χώραν σλαυικά στοιχεῖα λίαν διεσκορπισμένα. Τοιαύτη μεμονωμένη τῶν Σλαύων εἰσβολὴ δὲν εἶναι ἀξία ἀπορίας, διότι καὶ δυτικῶς τοῦ Πάρνωνος κατῴκουν Σλαῦοι. Ὡσαύτως δὲν πρέπει ν' ἀπορῶμεν βλέποντες π. χ. ὅτι ἐν τοῖς Β. τῆς Τσακωνίας εὐρηναὶ Σλαῦοι, ὡς πρὸ παντὸς καταδείκνυσι τὸ ὄνομα τῆς θέσεως Μελιγοῦ. Ἴσως δὲ οὕτως ἐξηγεῖται καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ Καστανίτσα καὶ ἡ Σίτενα (ἐν τοῖς ΒΔ.) ἔχουσι διάλεκτον λίαν συγγενῆ πρὸς τὴν χυδαίαν ἑλληνικὴν (πρόβλ. Deffner Gram. 173). τὰ χωρία ταῦτα (βεβαίως δὲ ἡ Σίτενα) προσεδιλήθησαν ὑπὸ κύματος τῆς σλαυικῆς πλημμύρας, καὶ ἀπώλεσαν ὡς ἐκ τούτου πλείονα ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῶν συστάσεως ἢ ὅσον οἱ ἄλλοι Τσάκωνες· εἴτα δὲ ἐνισχύθησαν ὑπὸ Ἑλλήνων ἐποίκων. οὕτως ὥστε ἡ διάλεκτος αὐτῶν δὲν ἔμεινε πλεόν καθαρά. ἀλλ' ἀντικατεστάθη ἐν μεγάλῳ βαθμῷ διὰ στοιχείων τῆς χυδαίας ἑλληνικῆς.

Ἐπειδὴ καὶ ὁ Φαλιμεράγερ ἀποδέχεται ἐν ἀπόσῃ τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ ὅτι οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι ἐξηφανίσθησαν, ἠναγκάσθη νὰ ἐξαγάγῃ τὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ ἐκ τῆς γλώσσης αὐτῶν ὡς καθαροὶ Ἑλλήνες μετόκησαν εἰς τὴν σημερινὴν αὐτῶν κατοικίαν μετὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Σλαύων· ἐπειδὴ ὅμως ἡ βᾶσις εἶναι ἐσφαλμένη, τούτου ἕνεκα δὲν ἔχομεν ἀνάγκην ὅπως φροντίζωμεν περὶ τοῦ συμπεράσματος· δὲν εἶναι ὅμως περιττὸν νὰ ἐξάρωμεν ὅτι ἀποδοχὴ τοιαύτης εἰσβολῆς στερεῖται πάσης ἀποδείξεως!

Πόθεν μετόκησαν οὗτοι; βεβαίως ἐκ χώρας, ἥτις ἦν λακωνικὴ.

Ἄλλ' ἀκριβῶς ἡ τοῦ Εὐρώτα κοιλάς προσεδιλήθη τὰ μέγιστα ὑπὸ τῆς τῶν Σλαύων πλημμύρας· καὶ ἡ χερσόνησος δὲ τοῦ Πάρνωνος δὲν φαίνεται ἥττον τῆς Τσακωνίας ἀππλλαγμένη τῶν Σλαύων· ὥστε οὐδεμία λακωνικὴ χώρα ὑπάρχει οὔσα ὀλιγώτερον σλαυικὴ ἢ τὰ ὄρη τῆς Τσακωνίας. Ἐνταῦθα λοιπὸν καὶ μόνον ζητητέον τοὺς ἀπογόνους τῶν ἀρχαίων ἑλλήνων κατοίκων, τῶν ἐλευθερολακωνῶν. Διότι δυσκόλως δυνατόν ἐστι νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι οἱ Τσάκωνες πρὸ τῶν Σλαύων ἴσως ἀπεχώρησαν πανδημεὶ μέχρι Κωνσταντινουπόλεως, ὅτι ἀνέμειναν ἐκεῖ μέχρις ὅπου οἱ Σλαῦοι ὑποταχθῶσι καὶ πάλιν, καὶ εἴτα μετὰ τινὰς ἑκατοντάδας ἐτῶν ἐζήτησαν καὶ πάλιν τὰ ὑψηλὰ αὐτῶν ὄρη, χωρὶς νὰ ἀπολέσωσι τι ἐκ τῆς ἰδέας αὐτῶν φύσεως (Eigenari), σημειωτέον τοῦτο καλῶς.

Ὡς βέβαιον δέον νὰ θεωρῆται τὸ ὅτι οἱ Τσάκωνες

κατῴκουν πρότερον χώραν μᾶλλον ἐκτεταμένην¹. Ἄν ὁ Βιλοαζὼν ἔχει ἀκριβεῖς πληροφορίες, καὶ κατ' αὐτοὺς ἐτι τοὺς χρόνους αὐτοῦ ὄκουν μέχρι τοῦ Ἀγίου Πέτρου καὶ τοῦ Καστρίου. Ἐκ τῆς παρὰ τῷ Κρουσσίῳ σημειώσεως τοῦ Γκέρλαχ «inter Naupliam et Monembasiam» φυσικῶ τῷ λόγῳ δὲν πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν ἅπασαν τὴν ἀνατολικὴν ἀκτὴν μεταξὺ τῶν ἀναφερομένων πόλεων, διότι καὶ τότε ἐτι εὐρεῖα ζώνη, ἀπὸ τοῦ κάτω Εὐρώτα μέχρι τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς ἦν ἀλβανικὴ. Ὡστε καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Φραντζῆ ἀναφερόμενον, ὅτι ἡ Κυπαρισσία (ἥτοι τὸ σήμερον Κυπαρίσι) εἶναι τὸ νοτιώτατον τῆς Λακωνικῆς χώρας, εἶναι πιστώτεον. Πόση ἦν ἡ ἑκτασις τῆς χώρας τῶν Τσακωνῶν πρὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν Ἀλβανῶν, τοῦτο δὲν καθορίζεται· ἐκ τοῦ χρονικοῦ τοῦ Μωρέως δέον νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ τσακωνικὴ χώρα ἐξετείνετο κατὰ πλάτος μέχρι Χέλου, ἥτοι ἅπασα ἡ χερσόνησος μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Μαλέα δέον νὰ ἀποκλεισθῆ². Ἡ ἐξέτασις καὶ τῶν ὀνομάτων τῶν θέσεων τῆς χώρας ταύτης θὰ διασαφήσῃ καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο, ἐλπίζω δὲ ὅτι θὰ ἐπανέλθω ἐπὶ τοῦ θέματος ἐν ἰδιαιτέρῳ πραγματείᾳ.

Ἡ βᾶσις, εἰς ἣν ὁ Χόπη καὶ ἄλλοι ἱστορικοὶ ἀποδίδουσιν ἰδιάζουσαν σπουδαιότητα, ὅτι δηλαδὴ ἡ Βενετία χαρακτηρίζει τὴν παραλίαν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Σκλαβωνία τοῦ Μωρέα», κατ' ἐμὲ δὲν ἔχει ἰδιάζουση σημασίαν· ὅτι ἐν τῇ χώρᾳ βορείως τῆς σημερινῆς Τσακωνίας εἰσέβαλον Σλαῦοι, τοῦτο εἶδομεν ἤδη. Καὶ ἐν τοῖς περιχώροις τῆς Μονεμβασίας ὄκουν Σλαῦοι, ὀρμηθέντες ἐκ Χώλου, κέντρον τῶν σλαυικῶν ἀποικισμῶν. Οὕτω λοιπὸν οἱ Ἑνετοὶ ἐκ τινων μερῶν τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς ἐπεξέτειναν τὸ ὄνομα Σκλαβωνία ἐφ' ὅλης τῆς παραλίας. Τῷ ὅτι δὲ οἱ Ἑνετοὶ ἐφήρμοσαν χαρακτηρισμὸν χώρας ἐθνογραφικῶς ἀνακριδῆ, δὲν πρέπει νὰ λαμβάνωμεν ὡς βᾶσιν ἀποδείξεως τοῦ ὅτι οἱ Τσάκωνες εἶναι καθαροὶ Σλαῦοι, διότι τὰ πάντα μαρτυροῦσιν ὑπὲρ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς καταγωγῆς αὐτῶν. (Ἐπεται τὸ τέλος).

ΑΓΑΠΑΙΣ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑΙΣ.

Ἦσαν τόσῳ φοβερά, ὅσα τῆς διηγήθη ἡ χλωμὴ γυναῖκα, ὥστε ἅμα ἔμεινε μόνη, ἐσπόγγισε τὰ δάκρυα ποῦ ἔχυσε γιὰ ξένη συμφορὰ καὶ ἐξαπλώθηκε ἔς τὸ μαλακὸ σοφάδακι τῆς, ἐνῶ τὴν ἐξέστειναν καὶ τὴν ἐφώτιζαν, τὰ ξύλα τῆς ἐστίας τὰ φλογερά.

Ἄφηκε τὴν ξένη συμφορὰ κατὰ μέρος ἴσως νὰ τὴν ἐσάρωσε τὸ μαῦρο φόρεμα τῆς χλωμῆς γυναίκας καὶ ἄρχισε νὰ μετροῦ τὴν ἰδικὴ τῆς εὐτυχία.

Τέτοιος ἀγῶιστὴς εἶνε ὁ ἄνθρωπος.

1) Μικραὶ μεταθέσεις μεταξὺ Πάρνωνος καὶ τῆς θαλάσσης (Deffner Archiv. 5) δὲν λαμβάνονται ὡς ὄψιν ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ Φαλιμεράγερ φρονεῖ (οὕτω τοῦλάχιστον ἐννοῶ αὐτὸν ἐγὼ) ὅτι ἐγένετο ὀλικὸς νέος ἀποικισμὸς τῶν Τσακωνῶν ἐν τῷ ὑπὲρ τῆς ἱστορίας μαρτυρομένου ἔδαφει αὐτῶν.

1) Πρόβλ. γενικῶς Thierch a. a. O. 569 Deville 18 f.

2) Ἐνταῦθα παραπέμπω εἰς τινὰ μόνον χωρία τοῦ Χρονικοῦ: Buchon Chroniques étrangères S. 51. 107. 108 116, 116, 129, 15 (Ἄλλως, ὅπως ὁμοῦ ἐσφαλμένως, συμπεραίνει ὁ Φίλιππος S. 38).

‘Ο Γεώργος της, τὴν λατρεύει!! Τί καλὸ ἔκαμε γιὰ ν’ ἀγαπηθῆ τόσῳ πολὺ; τίποτε. Αὐτὸ τὸ ἔβλεπε ὀλοφάνερα, πῶς δὲν εἶχε κανένα ξεχωριστὸ χάρισμα. Εἶνε εὐμορφή· μὰ δὲν εἶνε πάλιν καὶ θεά! ἔχει καλὴ καρδιά, μὲ μικρὴ καρδιά, τόσῳ στενόχωρα τόσῳ ἰδιότροπα πλασμάτα, ποῦ μόνον τὸ Γεώργου της χωρεῖ καὶ συμπαθεῖ ὅμως καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Μὰ τί ἔκαμε γιὰ νὰ ἀποδείξῃ αὐτὴν τὴν ἀγάπη;

Ἦρχοντο στιγμαί, ποῦ αἰσθάνονταν παράξενη ὁρμή, νὰ τοῦ ἀποδείξῃ μὲ ἔργα αὐτὴν τὴν μεγάλη ἀγάπη, ποῦ ἐσκόταζε μὲ τὰ μεγάλα φυλλώματά της, κάθε ἄλλη ἀγάπη.

Μισοἔλκει τὰ καστανὰ ματάκια της τότε καὶ ὠνειροπολοῦσε περιστάσεις, ποῦ θὰ ἀποδείκνυε ἔς τὸ Γεώργου αὐτὴν τὴν ἀγάπη. Ἄν ἡ ζωὴ του διέτρεχε ἔξαφνα κίνδυνον καὶ ἐχρειάζετο ἡ ζωὴ της, γιὰ νὰ τὸν σώσῃ, θὰ ἐδίσταζε; ὄχι. Θὰ ἔκαμνε τάχα μεγάλο κατόρθωμα; ὦ πολὺ μεγάλο ἀλήθεια . . . . ἀπλούστατα, θὰ ἀντέγραφε μιὰ γυναῖκα τῆς ἀρχαιότητος. μήπως ἡ Ἄλκηστις δὲν ἔκαμε τὸ ἴδιον πρᾶγμα . . . .

Μὰ τί καλὸς, θεὸς μου αὐτὸς ὁ Γεώργος!! τί καρδιά ἀγγέλου . . . . δὲν ξεύρω, δηλ. δὲν μπορῶ νὰ ξεδιαλύσω ἂν τὸν ἀγαπῶ περισσότερο ἢ ἂν τὸν θαυμάζω! Μὰ ποτὲ δὲν μοῦ ἔρριψε αὐστηρὰ ματιά! Θυμοῦμαι τὸν μακαριτὴν τὸν πατέρα· καλὸς ἀνθρώπος, μὰ σοῦ εἶχε ἓνα θυμὸ . . . πολὺ τὴν πίκραινε τὴν μητέρα, τὴν καυμένην. Τὸ φαγί, πότε τὸ εὔρισκε ἄλμυρό, πότε ἀνάλατο· ἀκόμη καὶ ἡ ῥοδάκινιά ἂν δὲν ἔκαμνε ἄφθονα ροδάκινα, εὔρισκε! πῶς ἔπταιε λιγάκι ἡ μητέρα. Ὁ Γεώργος δὲν ἔχει χολή.

ΕΠΙΦΥΛΛΙΣ.

ΠΟΙΚΙΛΗ ΔΙΑΛΕΞΙΣ.

Γράψαντες ὅσα ἐγράψαμεν ἐν προτέρῳ φύλλῳ περὶ τῶν παρ’ ἡμῶν ἐκάστοτε ἐγειρομένων καὶ ἄρτι δ’ ἀναφανειῶν συζητήσεων περὶ πρακτικῆς διαρρυθμίσεως τῆς παρ’ ἡμῶν μέσης παιδείσεως, ὠρμήθημεν ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι αὐταί, καλὰ κατ’ ἀρχήν, δεόν μετὰ τῆς προσηκούσης τῇ σπουδαιότητι αὐτῶν νὰ διεξάγονται μελέτης, οὐχὶ δὲ γενικῶς καὶ διὰ συγχύσεων. Ἐν τῇ Νέῃ Ἐπιθεωρήσει ὁμως Ζ. τις ἀνωνύμως ἠθέλησε νὰ σχολιάσῃ τὰ πρότερον ὑφ’ ἡμῶν γραφέντα. Πρὸς αὐτὸν ἀκοῦσαν ἠγούμεθα τὴν ἐν τῷ Νεολόγῳ δοθεῖσαν ὑφ’ ἡμῶν ἀπάντησιν καὶ τὰς ὑπὸ ἐιδικοῦ ἀνδρὸς ἐπίσης γενομένας παρατηρήσεις, δι’ ὧν καταδείχθη ὅτι ὁ Ζ. ἔπασχεν ἐντελῆ ἀγνοίαν τοῦ θέματος εἰς ὃ ἠθέλησε ν’ ἀνκριθῆ, ἐπομένως δὲ παρερχόμεθα ἐνταῦθα τὰ σχολία αὐτοῦ. Ἡ δημοσιευμένη ἄλλως ἐν τῷ Νεολόγῳ μελέτη περὶ τοῦ Ζωγραφείου καὶ τῶν γερμανικῶν πρακτικῶν σχολῶν διασαφεῖ τὰ πρᾶγματα.

Μιὰ μέρα, δὲν ἐφρόντισα νὰ μαγειρεύσω, γιὰ νὰ πῶ τὴν ἀλήθεια, διαβάξα μιὰ συλλογὴ ποιημάτων του καὶ ξεχάσθηκα ἐπάνω σ’ ἐκείνα. Ἦταν σ’ ἐκείνους τοὺς στίχους χυμένη ἡ ψυχὴ τοῦ Γεώργου μου· πῶς νὰ ξεχάσω τὸν κόσμον ὅλον, καὶ πῶς νὰ θυμηθῶ πῶς ἡ μαγειρική σά μας ἔφυγε;

Ὅταν ἦλθε, μόλις τὸν ἐνοιώσα . . . . ἤμουν ἀκόμη σ’ ἄλλους κόσμους.

— Τί διαβάζεις, Μαριάνθη μου; μοῦ λέγει.

— Τὸ Γεώργου μου διαβάζω! τοῦ εἶπα καὶ τοῦ εἰδείξα τὸ πρόσωπό μου, τὸ γεμάτο ἀπὸ δάκρυα.

Μὲ ἔβλεπε μὲ συγκίνησι.

— Ἄχ! δὸς μου, Γεώργου μου, τὰ χεράκια σου νὰ τὰ φιλήσω, τὰ χεράκια ποῦ γράφουν κατὰ τὴν ὑπαγόρευσι τῆς καρδιάς.

— Ὁ Γεώργος μου ἔκλαιε.

Πέρασε πολὺ ὥρα καὶ θυμήθηκα μὲ ἐντροπὴ μου πῶς δὲν ἐφρόντισα γιὰ τὸ δειπνο.

— Αἶ καὶ τώρα; λυπάσαι γιὰ αὐτό; μοῦ λέγει μὲ ἀγαθότητα· μὲ τὰ σωστά σου λυπάσαι; φόρεσε τὸ καπέλο σου, νὰ πάμε ἔς τὸ ξενοδοχεῖο νὰ φάμε.

Ὅλα τὰ συγχωρεῖ, γιὰ ὅλα ἡ μεγάλη καρδιά του βροῖσκει συμπάθεια . . . .»

Σικόθηκε ἀπὸ τὸ μαλακὸ σοφὰ ἡ Μαριάνθη καὶ γλυκοφίλησε τὴν εἰκόνα τοῦ Γεώργου της, ἔπειτα γύρισε τὸ καστανὸ κεφάλαιόν τις καὶ εἶδε τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας καὶ εἶπε μὲ χέρινα σταυρωμένα.

— Εὐχαριστῶ Παναγίτσα μου. Κόψε χρόνια ἀπὸ τὴ ζωὴ μου καὶ χάρισε μέρας τοῦ Γεώργου μου.

Τὸ Figaro ἐν τινι τῶν φιλολογικῶν παραρτημάτων αὐτοῦ ἔθηκε τοῦδε τὸ μουσικὸν ζήτημα: Τίνι ἀποδοτέον τὴν ἔλλειψιν ὠπὸς ἐν τισιν ὀργανισμοῖς; Ἡ ἔλλειψις αὕτη εἶνε πνευματικὴ ἢ φυσικὴ. Ὑπάρχει μέσον τι ὅπως δυνηθῶσι ν’ ἀκούωσι τὴν μουσικὴν οἱ μὴ τερπόμενοι εἰς αὐτήν.

Εἰς τὰς ἐρωτήσεις ταύτας ἱκανὰ ἐστάλησαν ἀπαντήσεις ἄς δημοσιεύει τὸ Figaro ἐν τῷ τῆς 1ης Σεπτεμβρίου φιλολογικῷ αὐτοῦ παραρτήματι, ὧν πρώτην τὴν τοῦ γνωστοῦ ἐνταῦθα ἐκδότου ἑλληνικῶν ἁμαξῶν Bourgault-Ducoudray· αὕτη ἀποφαίνεται ὑπερ τοῦ δυνατοῦ ἐν τινι μέτρῳ διὰ τῆς διδασκαλίας διαγέρσεως τοῦ μουσικοῦ αἰσθήματος παρὰ τοῖς τῶς στερομένοις τοιοῦτου, ἄλλοι ὅμως ἄλλην ἐξήνεγκον γνώμην καὶ τινες δὲ ἀπέφυγον ν’ ἀποφανθῶσι, περὶ ἄλλα στραφέντες.

Ἡ ἐπὶ τῆς ὕγεινῆς ἐπιτροπὴ τῆς Ὁράνζης ἐν New-Jersey ἐτοιχοκόλησεν ἐν τοῖς ὁδοῖς, τοῖς δημοσίαις καταστήμασι καὶ τοῖς θεάτραις ἀγγελίαν ἀγγελουσαν ὅτι μέχρι νεωτέρας διαταγῆς ἕνεκα ἐπιδημίας κακοήθους πυρετοῦ ἀπαγορεύεται ὁ ἀλληλασπασμός. Κατὰ τινὰ παράστασιν, δύο ὑποκριταὶ τοῦ θεάτρου παίζοντες κωμωδίαν ἐπελάθοντο τῆς ἀπαγορεύσεως, ὑπολαβόντες ὅτι ἐν τῷ θεάτρῳ δὲν ἰσχύει αὕτη, ἐρ’ ὃ καὶ συλληφθέντες ἤχησαν πρὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἀστυνομίας. Ὁ γράφων ταῦτα δὲν πλη-

Τότε, ἀφοῦ πέρασε ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ μάτια της, ὅλη ἡ εὐτυχία της, θυμῆθηκα καὶ τὴ ξένη συμφορὰ.

— Ἄχ ἡ καυμένη! πῶς χλώμιασε! τὰ καυμένα τὰ παιδάκια της. Ἄκους, νὰ μεθῶ, νὰ γίνεται θηρίο, νὰ νὰ τὴν δέρνῃ, νὰ πετῶ τὰ ποτήρια ἐπάνω στὰ παιδιὰ του καὶ νὰ ἐξοδεύῃ ὅσα κερδίζει. . . ἴστο καπηλειό; Ἄ τὸν ἄθλιο! Περιορίζουν τοὺς τρελλοὺς μέσα ἴστα φρενοκομεία καὶ ἀφίνουν τοὺς μεθυσμένους ἐλεύθερους καὶ ὠπλισμένους! Στὴ θάλασσα, περὶ πολλαῖς ψυχαῖς χάνονται ἀπὸ τοὺς μεθυσμένους πλοιαρχοὺς παρὰ ἀπὸ τὴ θαλασσοταραχὴ. Ποιὸς εἶν' ἐκεῖνος ὁ μεγάλος νομοθέτης, ποῦ θὰ τιμωρῆ μὲ δεσμὰ τὸν μεθυσμένο!

Ἡ καυμένη ἡ γυναῖκα! — Ἄν δὲν εἶχε παιδιὰ, μοῦ εἶπε, θαύτοκτονοῦσε! » ἔχει παιδάκια, δροσερά, εὐμορφα, μὰ παιδιὰ μεθύσου!! μὲ προδιάθεσι γιὰ ὄλαις τῆς ἠθικαῖς καὶ σωματικαῖς ἀρρώστιας. Τί δύναμι ποῦ ἔχουν τὰ πάθη καὶ πῶς ξεχνᾷ κανεὶς κι' αὐτὸ τὸ παιδί του, σὲ μιὰ στιγμὴ ἀλλοφροσύνης!

Πόσο ἄραγε νὰ τ' ἀγαπᾷ τὸ κρασί, ποῦ τὸ πίνει, ἐνῶ ξέρει πῶς κόβει τῆς μέρας του καὶ ποτίζει μὲ φαρμάκι τὴν οἰκογένειά του. . . .

Τόσο νὰ τ' ἀγαπᾷ;

Ἡ Μαριανθη, τρομαγμένη σὰν νὰ τὴν ἐφόβισε σκέψι μυστικὴ, σταμάτησε ἀντίκρου ἴστην εἰκόνα τοῦ Γεωργίου της.

— Ναὶ κ' ἐγὼ τὸ αἰσθάνομαι, ἐγὼ ἡ δειλὴ, ἡ λεπτοκαμωμένη, θὰ ἔκαμνα ἔγκλημα γιὰ τὸ Γεωργό μου. . . ἀλήθεια, ἂν ἡ ζωὴ του ἢ ἡ εὐτυχία του τὸ ἀπαιτοῦσε, δὲν θὰ ἐθυσίαζα μόνον τὴν δική μου ζωὴ. Αὐτός, ἀγαπᾷ

ροφορεῖ ἡμᾶς ἂν οἱ δύο ἐρασταὶ ἐν τῇ κωμῳδίᾳ ἐτέθησαν ὑπὸ κάθαρσιν καὶ ὑπεβλήθησαν εἰς μέτρα ἀντιστηπτικά.

* *

Τὸν ἐπιόντα ὀκτώβριον τελεσθῆσονται ἑορταὶ ἐπὶ τῇ ἀμφιτηριδίᾳ τοῦ Johann Strauss ἐν Βιέννῃ. Ἐν τοῖς μέλεσι τῆς πρὸς διοργανώσιν αὐτῶν ἐπιτροπῆς διακρίνονται οἱ μουσικοὶ Brahms, Goldmark, Richter, Jaher, Fuchs, Suppé, Hanslick καὶ ἄλλοι. Αἱ ἑορταὶ διαρκέσουσι ἑβδομάδα περίπου καὶ θὰ καταλήξωσι διὰ τῆς ἐκτελέσεως νέου μελοδραματίου τοῦ εορτάζοντος ἐπιγραφομένου *Miska*. Οἱ ἀμερικανοὶ θαυμασταὶ τοῦ «βασιλέως τοῦ valse» ἤνοιξαν κατάλογον συνδρομῶν, ὅπως προσενέγκωσιν αὐτῷ στέφανον ἐξ ἀργυρᾶς δάφνης.

* *

Ὡσαὶ μὴ ἤρουν ὅσα ἡ κριτικὴ ἐπεσώρευσε κατὰ τῆς Lourdes τοῦ Zola, ὡσαὶ μὴ ἤρκει ἡ ἐπιστολμαῖα διατριβὴ τοῦ Ricard καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν ἐν ὄνοματι τοῦ Πάπα ὑπὸ τοῦ καρδινάλιου Rambolla ἀπευθυνθεῖσα ἐπιστολή, περὶ ἧς ἐν προτέρῃ ἡμῶν ἐπιφυλλίδι ὠμιλήσαμεν, ἰδοὺ παρερχεται εἰς τὸ μέσον καὶ τὸ δημοτικὸν συμβούλιον τῆς Bartrés, διαμαρτυρούμενον δι' ἐπισήμου αὐτοῦ ἐγγράφου ὑπογεγραμμένου καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ δημάρχου κατὰ τῶν «ψεύδων», ἅτινα ὑπάρχουσιν ἐν τῷ νέῳ μυθιστορήματι, τῇ Lourdes, ἐν τοῖς περὶ τῆς Bernadette Saubirous. Δὲν εἶνε δυνατόν ἐνταῦθα νὰ περιλάβωμεν τὰς κατηγορίας τοῦ

τὸ κρασί, μὲ τὸν φανατισμό, ποῦ ἐγὼ ἀγαπῶ τὸ Γεωργό μου. . .

Μήπως ἀμαρτάνω, ποῦ τὸν ἀγαπῶ τόσω πολὺ. . .

Μὰ ἐγὼ ἀγαπῶ τὸ Γεωργό μου, δηλ. τὸ τελειότερον πλάσμα τοῦ Θεοῦ μου· τὸν κατ' ἐξοχὴν κατ' εἰκόνα του ἄνθρωπον καὶ ἐκεῖνος — μὴδὲν τὴν δική μου διάθεσι — δὲν μπορεῖ ν' ἀπαιτήσῃ ἀπὸ μένα, παρὰ μόνον πράξεις εὐγενεῖς καὶ θεαρέστους, ἐνῶ αὐτὸς ἀγαπᾷ τὸ κρασί, ποῦ τοῦ ἐνέκρωσε κάθε ἀνθρώπινο αἶσθημα.

Ἄγάπη ἀπὸ ἀγάπη ἔχει διαφορὰ.

Ἐξαπλώθηκε πάλιν στὸ σφοδρὰ καὶ ἔρριπτε τὴν ἀνίσχυρα ματιὰ της ἔξω. Περιμένε τὸν Γεωργό της καὶ κάθε βράδου ἔτρεχε νὰ τὸν προῦπαντήσῃ. Εἶδε τὸ κρίζο σακκάκι του ἀπὸ μακρῶν καὶ ἐπέταξε κάτω ἴστον κῆπο, ἐνῶ τὴν ἐφώτιζε ὀλόκληρη ἡ ἀγάπη.

Πῶς τὸν ἀγαπᾷ. . . . .

Ἀπὸ βαθειὰ ἀκούονταν κλάματα σπαρακτικὰ καὶ φωνὴ ἄγρια, σὰν φωνὴ θηρίου.

— Τί τρέχει; ῥώτησε ἓνας περαστικός.

Ἐκεῖνος ποῦ ῥωτήθηκε, σήκωσε μὲ ἀδιαφορία τοὺς ὤμους του καὶ εἶπε.

— Δὲν εἶνε τίποτε. Συνειθισμένα πράγματα. Δέρνουνται πάλιν ἴστου μεθύσου τὸ σπῆτι.

— Καὶ δὲν φροντίζει κανεὶς.

— Ὅχι; δὲν ξέρω τί κάμνει ὁ κόσμος σ' ἄλλους τύπους, μὰ ἐδῶ, τοῦλάχιστον, δὲν ἀνακατόνεται σὲ ξέναις δουλείαις. Ὁ καθένας εἶνε ἐλεύθερος νὰ διασκεδάσῃ ἴστο σπῆτι του, ὅπως θέλει.

δημοτικὸν συμβουλίου τῆς κοινότητος. ἐν ἧ ἔβίωσεν ἡ οἰκογένεια τῆς ἀποκαλύψεως τὴν θαυματουργὸν Παναγίαν κόρης, ὅστε τὴν ἀπάντησιν τοῦ Zola εἰς αὐτάς, ἀπάντησιν γενομένην δι' ἐπιστολῆς καταλαβούσης ὑπὲρ τὰς δύο στήλας τοῦ «Figaro» (31 αὐγούστου), ἀλλ' ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ μνημονεύσωμεν τῆς ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ φερομένης ἀπαντήσεως εἰς τὴν ἐπιστολμαῖαν διατριβὴν τοῦ Ricard καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ καρδινάλιου Rambolla.

Περὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ καρδινάλιου Rambolla λέγει: «Ὁσῶτος ὠμιλεῖ περὶ τῆς ἀληθείας, ἦν ἀπελάττισα. Ἡ ἀλήθεια φεῦ! ποῦ εἶνε; Γινώσκω καλῶς ὅτι ὁ Παπὰς εἶνε ἀλάθητος, δὲν θέλω δὲ νὰ συζητῶ μετὰ τοῦ Πάπα· ἀλλὰ γινώσκω ἐξαιρέτους καθολικοὺς μὴ πιστεύοντας εἰς τὰ θαύματα τῆς Λούρδης. Πολλοὶ ἐμέμφθησάν με ἀσχοληθέντα περὶ τῆς «πανηγύρεως» ταύτης, Ἡ Λούρδη δὲν εἶνε δόγμα, ἐπομένως δύναται τις νὰ μὴ πιστεύσῃ εἰς αὐτὴν καὶ νὰ μὴ ἀποκαλύπτῃται πρὸ αὐτῆς. Ἡ ἀλήθεια, πεποιθῆ, ὅτι ἐρρήθη ὑπ' ἐμοῦ, ἐπὶ μόνῃ δὲ τῇ ἰδέᾳ τοῦ εἰπεῖν αὐτὴν, καίτοι τοῦτο δύναται νὰ μὲ βλάψῃ».

Ἐκτὸς τούτων οἱ ἀναφερόμενοι ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ Zola ἔσπευσαν ν' ἀπαντήσωσι, τὸ δὲ νέον ἔργον αὐτοῦ προκάλεσε πλεῖστα ἐπεισόδια.

— Μὰ ἐδῶ, σκοτώνουνταν θαρρῶ ;
— Εἶνε δική τους δουλειά. Ἄγαπᾷ ὁ ἄνθρωπος τὸ κρασί.

ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ.

ΤΟ ΕΝ ΒΟΥΔΑΠΕΣΤΗ,
ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑΣ.

Ὡς προηγγέλθη, συνεκροτήθη ἐν Βουδαπέστη ἄρτι τὸ συνέδριον ὑγιεινῆς καὶ δημογραφίας. Περὶ τῶν ἐν ταῖς συνεδρίας αὐτοῦ ἀνκοινωνθέντων οὐχὶ ἄσκοπον ἡγούμεθα ὅπως γνωρίσωμεν τοῖς ἐνδιαφερομένοις τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν ὅσα ἄτινα κατέστησαν ἀντικείμενα διαλέξεως ἢ ἀνκοινώσεως ἐνός ἐκάστου τῶν τοῦ συνεδρίου μετασχόντων ἐπιστημόνων, ἵνα οἱ βουλούμενοι δυνηθῶσι πληρεστέρας τυχόν νὰ ἀρυσθῶσι κατόπιν πληροφορίας περὶ τοῦ δεινῆς ἢ δεινῆς ἀναπτύχθέντος ἐν τῷ συνεδρίῳ ἀντικειμένου.

Ἐκ τοῦ προσαγορευτηρίου λόγου τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐσωτερικῶν πληροφοροῦμεθα ὅτι ὡς ἐκ τοῦ λίαν ποικίλου τῆς ἡμερησίας διατάξεως τοῦ Συνεδρίου διηρέθη τοῦτο εἰς 26 διάφορα τμήματα.

Αἱ κυρίως ἐργασίαι τοῦ Συνεδρίου ἤρξαντο τὴν ἐπιούσαν, ἤτοι τὴν 22)3 αὐγούστου (ἀπὸ τῆς 9ης π. μ. μέχρι τῆς 2ας μ. μ.) Καὶ ἐν μὲν τῷ Α' τμήματι τῆς ὑγιεινῆς, οὗ πρόεδρος διετέλει ὢν ὁ καθηγητῆς διδάκτωρ Ὅθων Παρτίκ, ὁ καθηγητῆς Χάντ Μπούχγερ (τοῦ Μονάχου) ὠμίλησε «Περὶ τοῦ ἀπροσβλήτου καὶ τῆς ἐπιτυχίας αὐτοῦ». (Immunität und immunisierung), διακρίνας τὸ φυσικῶς ἀπὸ τὸ τεχνικῶς ἀπρόσβλητον καὶ ἀναπτύξας ὅτι διὰ τοῦ αἵματος (καὶ τοῦ γάλακτος) δύναται νὰ μεταβιβασθῇ ἡ ἀντιτοξίνη καὶ σὺν αὐτῇ τὸ τεχνικῶς ἀπρόσβλητον. Ἡ ἀντιτοξίνη δὲν καταστρέφει ἀπ' εὐθείας τὸν ἰὸν τῶν βικτηριδίων, ἀλλ' ἐνεργεῖ ἐμμέσως τῇ ἐλαττώσει τῆς ὡς πρὸς τὸς ἰὸν εὐαισθησίας ἐνίων ζώντων τμημάτων τοῦ ὀργανισμοῦ.

Καὶ ὁ καθηγητῆς Βίκτωρ Βώγκαν (ἐκ Μιχλγκάνης) ὠμίλησε περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος.

Τὸ Β' τμήμα ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ βιενναίου καθηγητοῦ Νοτάγκελ ἠσχολήθη περὶ τὰς ἐξῆς ἐνδιαφερούσας πραγματείας: Ἀντωνίου Δράσε (Βιέννης) «Περὶ διαδόσεως τοῦ τύφου ἐν ταῖς μεγαλοπόλεσι», Μ. Φλίντσερ (Κεμνίτζ) καὶ Μόρφυ (Λονδίνου) περὶ τοῦ αὐτοῦ, Ἰ. Βάμβα (Ἀθηνῶν) «περὶ ἐπιδημίας τύφου ἐν Ἀθήναις καὶ τῆς αἰτιολογίας αὐτῆς», Τζῶν-Χιλ (Κιγκινάτης) «περὶ ὑγιεινῆς τοῦ ποσίμου ὕδατος ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἐπιρροῆς ἐπὶ τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ», Ἰ. Πολλάκ (Βαρσοβίας) «περὶ σχέσεως τοῦ τύφου πρὸς τὸ πόσιμον ὕδωρ», Ε. Γκορίνη (Παβίας) «περὶ νέας διαγνωστικῆς μεθόδου διὰ βακτηρίδια τύφου», Τοβία Ρεμῶ (Δουγκέρης) «περὶ τῆς διὰ τοῦ γάλακτος μεταδόσεως τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ».

Ἐν τῷ Δ' τμήματι κύριον ἀντικείμενον συζητήσεως ἀπετέλεσαν πραγματεῖαι ὁπερὶ ἐπιρροῆς τοῦ χρόνου τῆς ἐργασίας ἐπὶ τῆς ὑγείας τῶν ἐργατῶν ἐν γένει, οἷα ἢ τοῦ κυβερνητικοῦ καὶ ἰατρικοῦ συμβούλου διδάκτωρος Ε. Ρότ (Ὀππέλης) περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ὠμίλησαν οἱ κκ. Α. Λαιγέ (Μπορδῶ), Η. Ναπία (Παρισίων) ὡς καὶ ὁ Ἰούλιος Φήλιξ (Βρυξελλῶν) συνηγορήσας ὑπὲρ ἐργασίας 8 — 10 τὸ πολὺ ὥρων ἐν τῇ βιναύσῳ βιομηχανίᾳ καὶ τοῖς ὄρυχεῖσι.

Ἐν τῷ Ε' τμήματι ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἐν Λειψικῆ καθηγητοῦ Ὅθωνος Χούμππερ κύριον ἀντικείμενον συζητήσεως: «Αἱ τῆς θνησιμότητος σχέσεις καὶ ἐλαττώσεις τῆς θνησιμότητος παρὰ νεογνοῖς καὶ θηλάζουσιν» ὑπὸ τῶν Α. Ἐπστάιν (Πράγας), Φ. Λεδέ (Παρισίων), Ἰουλίου Ἐρές (Βουδαπέστης) καὶ Η. Α. Ὡλμπατ (Λίπης). Ὁ Αἰμίλιος Κόνη (Βουένος Αὔρες) ὠμίλησε «περὶ ὑγιεινῆς τῶν παιδῶν», ὁ Ἀλφόνσος Μοντερούκος (Νεαπόλεως) «περὶ θνησιμότητος τῶν παιδῶν ἐν Νεαπόλει» καὶ ὁ Ἰούλιος Ρουδιέ καὶ Γ. Βιλμότ (Λιέγης) περὶ τῆς θνησιμότητος τῶν θηλαζόντων.

Ἐν τῷ ΣΤ' τμήματι ὑπὸ πρόεδρον τὸν διδάκτορα Ἰούλιον Δόλιγγερ (Βουδαπέστη), ὠμίλησαν περὶ σωματικῆς ἀναπτύξεως τῶν παιδῶν οἱ κκ. Ἀλβέρτος Βερβετζεβίτση (Βουδαπέστης), Α. Βανγκίνσκη (Βερολίνου) Α. Βουργκερστάιν (Βιέννης) καὶ Μάξ Γκούτμαν (Βιέννης).

Ἐν τῷ Ζ' τμήματι ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ διδάκτορος Κάρλου Τάν. κύριον θέμα συζητήσεως ὑπῆρξεν «Ἡ ἐξέλεγχις τῶν πρὸς τροφήν ἀναγκαιῶν», περὶ οὗ διὰ μακρῶν ἐπραγματεύθη ὁ διδάκτωρ Ι. Κένιγξ (Μύνστερ τῆς Οὐεστφαλίας) κηρύξας τὴν ἀνάγκην διεθνῶν συμφωνιῶν περὶ νομοθετικῶν μέτρων καὶ ὁμοειδοῦς ἐρευνητικῆς μεθόδου διὰ τὰ εἶδη τῆς τροφῆς, ὡς καὶ οἱ Η. φόν Χάμελ Ρόος (Ἀμστελοδάλου) καὶ Χάνς Χέγγερ (Βιέννης).

Ἐν τῷ Η' τμήματι, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Λουδοβίκου Λέχνερ διάφοροι ἰατροὶ ὠμίλησαν περὶ τῶν διωρόχων ἐν ταῖς μεγαλοπόλεσιν, ἐν τῷ ΙΑ' ὁ αὐλικὸς σύμβουλος διδάκτωρ Στίχ (Νουρεμβέργης) ἐπραγματεύατο «Περὶ μεταβάσεως ἀσθενῶν διὰ σιδηροδρόμων καὶ πλοίων», οἱ διδάκτορες Α. Στζατάρης, Εὐγένιος Μπσέρ καὶ ὁ ἀνώτερος ἰατρός Ρόος «Περὶ συστηματοποιήσεως τῆς ἐξετάσεως τῶν ὀπτικῶν ὀργάνων τῶν σιδηροδρόμων καὶ τῶν ἐν ἀτμολοίσις ὑπάλληλων», ὁ δὲ Αἰμίλιος Γκρός «Περὶ ἐξετάσεως τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ προσωπικοῦ τῶν σιδηροδρόμων καὶ τοῦ ναυτικοῦ.

Ἐν τῷ ΙΒ' τμήματι ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ διδάκτορος Β. Στζαγιάνη τὸ πρῶτον θέμα ὑπῆρξεν ἡ ἐπικράτησις τῆς ἀντισηπτικότητος ἐν τοῖς τραυματικαῖς τοῦπολέμου, περὶ τούτου δ' ὠμίλησαν οἱ κκ. Μπέρνς Μάκφερτον (Γλασκώθης), Δημοσθένης (Βουκουρεστίου), Δ. Φαρμάς (Βουδαπέστης) καὶ Χέρτζοκ τῆς αὐτῆς πόλεως. Εἶτα ἐπηκολούθησαν πραγματεῖαι. «Περὶ συστηματοποιήσεως τῶν πρώτων βοθητιῶν ἐν

τῷ πεδίῳ τῆς μάχης ἀναφορικῶς πρὸς τοὺς σημερινούς στρατιωτικούς ὄγκους καὶ τὰ ὄπλα» ὑπὸ Ἰ. Χαμπαρτ (Βιέννης) καὶ φόν Χάρτεν (Κοπεγχάγης).

Ἐν τῷ ΙΔῷ τμήματι, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ διδάκτορος Κορνέλ Χυζέρ, ὁ καθηγητῆς Φ. Ἐρισμάν (Μόσχας) ὠμίλησε «Περὶ τῶν ἱατρικῶν σπουδῶν τῶν γυναικῶν καὶ τῆς ἐνεργείας τῶν γυναικῶν ἱατρῶν ἐν Ρωσίᾳ».

Ἐν τῷ ΙΣΤ' τμήματι ἐξητάσθη ἡ ὑγιεινὴ ἔποψις τῶν διαφόρων μεταλλικῶν ὑδάτων ὡς λουτρῶν ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ συμβούλου Μπόλεμαν καὶ τῶν ἱατρῶν Βίντερνιτς (Καλτενλοῦκχέπεν), Σβίμμερ, Τάουφφερ, Τάν καὶ διδάκτορος Μπίξσελ (Ἀκουίσγράνου). Ὁ διδάκτωρ Γουλιέλμος Χαγκὸ καὶ ὁ κ. Ὁελγόφερ ἐπραγματεύθησαν τὰ λουτρά καὶ μεταλλικὰ ὑδάτα τῆς Βουδαπέστης, ὁ κ. Γκαρριγκὼν (Τολώσης) ὠμίλησε περὶ λουτρικῶν καὶ ναυτικῶν σταθμῶν τὸν χειμῶνα, τὰς ὅλας δὲ πραγματείας ἐπεσφράγισεν ὁ Σ. Χάυδ (Δερμπισχίαρ) διὰ πραγματείας ὑπὸ τὸν τίτλον «Αἱ προσελκύνσεις καὶ τὰ πλεονεκτήματα τῶν ἀγγλικῶν ὑγιεινῶν τοπιῶν».

Ἐν τῷ ΙΗῷ τμήματι, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ διδάκτορος Ἰουλίου Γιαρμκή, ὁ διδάκτωρ Βούλπιος (Ἀϊδελβέργης) ἐπραγματεύσατο «Περὶ διεθνούς φαρμακοποιίας», ἐν δὲ τῷ ΙΘ' τμήματι, ὁ πρόεδρος διδάκτωρ Ἀντώνιος Λέβ (Βιέννης) ἐποίησατο τὸ πρῶτον ἤδη ἐν διεθνῇ συνεδρίῳ λόγον περὶ τοῦ συστήματος τῶν Σχαριτῶν, κυρούσας ἐν ἄλλοις ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἐκ φιλανθρωπίας ὑπηρεσίας, ὅτι πάντα τὰ εἰς φιλάνθρωπον ὑπηρεσίαν ἐνδιαφερόμενα σωματεῖα καὶ ἄτομα ὀφείλουσι νὰ ὀργανωθῶσιν ἀπὸ κοινού. Μεταξὺ ἄλλων ὁ διδάκτωρ Αἰμύλιος Γιουρκίνης (Βουδαπέστης) ἐξήτασε διάφορα περὶ φιλανθρώπου νοσηλείας ζητήματα ἐν πραγματείᾳ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ὁφείλει ὁ τῶν Σχαριτῶν σύλλογος δωρεὰν νὰ παρέχῃ οἰκικὴν περίθαλψιν εἰς πτωχοὺς ἀσθενεῖς;». Ὁ διδάκτωρ Ρ. Τεμεσβάρυ (Βουδαπέστης) ἐποίησατο μακρὰν διέλεξιν περὶ περιθάλψεως τῶν πτωχῶν λεγῶν.

Τμήμα δημογραφίας.

Τὸ συνέδριον τοῦτο συνήνωσεν ἐπὶ τὸ αὐτὸ πολλοὺς ἐξόχους στατιστικολόγους καὶ δημογράφους πρὸς κοινὸν σκοπόν.

Ἐν τῷ Α' τμήματι (ἱστορικὴ δημογραφία) ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Φαιλδές, κατόπιν λόγων τινῶν τοῦ προέδρου, ὁ Λεβασέρ ἐξήτασε τὴν διαφορὰν μεταξύ ἱστορίας τῆς δημογραφίας καὶ ἱστορικῆς δημογραφίας, ὑποδείξας καὶ τὴν ἐκ τῶν ἱστορικῶν ἐρευνῶν διὰ τὸ ἐνεστὸς προκύπτουσαν ὠφέλειαν. Οἱ καθηγηταὶ Ποῦσμαν καὶ Λάντσις ἐξήτασαν ἀμφοτέρω τὸ θέμα τῆς ἱστορίας τῶν ἐπιδημιῶν.

Τὸ Δ' τμήμα (γεωργίας) ὑπὸ πρόεδρον τὸν Βάργαν ἠσχολήθη περὶ τὴν στατιστικὴν τῆς θνησιμότητος καὶ τῶν ἀποικισμῶν. Τὴν γεωργικὴν πρὸς ἀποικισμὸν κίνησιν ἐξήτασεν ὁ Λάιδικ (Μαριεμβέρδεο).

Ἐν τῷ Ε' τμήματι (βιομηχανικὸν καὶ ἐργατικὸν σύστημα) τὴν πρώτην διέλεξιν ἐποίησατο ὁ διδάκτωρ Χάνς φόν Σέελ (Βερολίνου) καὶ τὴν κατόπιν ὁ διδάκτωρ Λουδοβίκος Μπαλλάχ· κρίσεις τινὰς διετύπωσεν ὁ καθηγητῆς Κάρολος Ράσπ, ἐνθ' ὁ Ἀρμπουλὼ (Παρισίων) συνέστησε τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἐξασφαλίσεως τῶν γεωργικῶν ἐργατῶν ἀπὸ ἀτυχημάτων. Ἐπὶ τούτῳ συνεζητήθη ὁ θεσμὸς τῶν ἐπιθεωρητῶν τῶν ἐργοστασίων, τοῦ Δραϊήγ (Λονδίνου) ἐγγράφως ὑποβαλλόντος τὴν γνώμην αὐτοῦ. Ὁ ἐλβετὸς ἐπιθεωρητῆς ἐργοστασίων Σούλλερ συνέστησε τὴν ἀνάπτυξιν τῶν θεσμῶν τούτων καὶ ἐξέφρασε τὴν γνώμην ὅτι οἱ ἐπιθεωρηταὶ ὀφείλουσι νὰ ἔχωσι γνώσιν τῆς ὑγιεινῆς.

Ἐν τῷ ΣΤ' τμήματι (στατιστικὴ τῶν πόλεων) ὁ κ. Κερέζης ἐξεκόνισε τὴν πρόσδον τῆς δημογραφίας κατὰ τὴν τελευταίαν 20ετίαν ὁ κ. Σεδλαξέκ (Βιέννης) ἐξήτασε τὴν σχετικὴν ἀνάπτυξιν τῶν πόλεων ἀπὸ αἰῶνος καὶ τῶν κυρίων αἰτίων τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ. Περὶ συναφῶν θεμάτων ὠμίλησαν πρὸς τούτους ὁ μυστικὸς σύμβουλος Μπέκυ (Βερολίνου), ὁ ὕφηγος Ράουχμπεργ (Βιέννης) «Περὶ τῆς οικονομικῆς καὶ καὶ κοινωνικῆς σημασίας τῆς εἰς τὰς πόλεις συρροῆς» καὶ ὁ διδάκτωρ Γουσταῦος Τίρριγκ (Βουδαπέστης) περὶ ἐπιρροῆς τῶν ἀποικισμῶν ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Βουδαπέστης. Παρατηρήσεις τινὰς εἰς τ' ἀνωτέρω διετύπωσαν ὁ Μάρκος Ρουμπίν (Κοπεγχάγης) ὁ ὕφηγος Μανδέλλο (Βουδαπέστης) καὶ ὁ Χουσέν.

Τῇ ἐπιούσῃ 23/4 κατὰ τὴν 9^η π. μ. ὥραν τὸ Α^ο, τὸ Β^ο καὶ τὸ Γ^ο τμήμα, συνελθόντα ὁμοῦ, συνεζήτησαν τὸ σπουδαιότατον ζήτημα τῆς διφθερίτιδος, παρόντων πλείστων ἱατρῶν ἐν τῇ ἀμφιθεατρικῇ τοῦ φυσιολογικοῦ ἰνστιτούτου αἰθούσῃ, ἐν ἣ συνεκροτήετο ἡ συνεδρία. Ταύτης κατήρξατο ὁ πρόεδρος Κορνήλιος Χήτσερ διὰ λόγου, ὃν ἀπήγγειλε γαλλιστί, δι' οὗ δὲ προσηγόρευσε τοὺς πανταχόθεν συρρεῦσαντας σοφοὺς. Εἶτα μεταβαίνων εἰς τὸν περὶ διφθερίτιδος λόγον, ἀνέφερον ὅτι ἐν Οὐγγαρίᾳ μόνον 20,000 ἀτόμων πίπτουσι κατ' ἔτος θύματα τῆς διφθερίτιδος καὶ ἐξέθεσε τὰ θεραπευτικὰ μέσα, ὧν μέχρι τοῦδε ἐγένετο χρῆσις, ἐκφράσας ἐν τέλει τὴν εὐχὴν ἵνα τὸ συνέδριον ἐπιτύχῃ τῆς λύσεως τοῦ δυσχεροῦς τούτου προβλήματος. Μετὰ τοῦτο ὁ κ. Χήτσερ, γερμανιστί ὁμιλῶν, προέτεινε νὰ συζητηθῶσιν αἱ ἐκθέσεις τῶν ἐιδικῶν ἐπιτροπῶν ἐκάστης χώρας. Πρώτη τοιαύτη ἦν μακρὰ πραγματεία τοῦ ἐκ Γραιφσβάλδης καθηγητοῦ Φρειδερίκου Λαίφλερ, περιλαμβάνουσα 18 θέσεις. Ταύτην ἠκολούθησεν ἡ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς ἀμερικανικῆς ἐπιτροπῆς Τζῶν Μπύλιγγ, ἀναπτύξαντος διὰ στατιστικῶν πινάκων τὰ τῆς διφθερίτιδος ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις καὶ παρατηρήσαντος ὅτι ἡ θνησιμότης εἶναι πολὺ μεγαλειτέρα ἐν ταῖς ἀμερικανικαῖς πόλεσιν ἢ ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ. Μετὰ τοῦτον ὠμίλησεν ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς ἀγγλικῆς ἐπιτροπῆς Ἐδουάρδος Σίητον ποιησάμενος λόγον περὶ τῆς ἐκ τῆς διφθερίτιδος θνησιμότητος ἐν Ἀγγλίᾳ, καὶ παρατηρήσας ὅτι ἡ διφθερίτις αὕτη, οὔσα πρότερον νόσος τῶν ἀγροτῶν, ἤδη κατέστη νόσος τῶν πόλεων.

Ταύτην ἐπηκολούθησεν ἡ ἐκθεσις τῆς αὐστριακῆς ἐπιτροπῆς, ὑπὸ τοῦ βαρῶνου Βιδερχόφφερ. Ἐκ μέρους τῆς βαυαρικῆς ἐπιτροπῆς ἐκθεσιν ἀνέγνω ἡ ἐκ Μονάχου καθηγητῆς Χάνς Μπούχνερ.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐκθέσεων τούτων ὁ πρῶτος κ. Χήτσερ ἐδήλωσεν ὅτι ἐκ τούτων συνταχθήσεται γενικὴ ἐκθεσις (Opera!) ὑποβληθησομένη τῇ γενικῇ συνελεύσει. Εἶτα μετὰ τὴν ὑπόβολήν τῶν εἰς τὴν θεραπείαν τῆς διφθερίτιδος ἀναγομένων προτάσεων τῆς δανικῆς καὶ τῆς οὐγγρικῆς ἐπιτροπῆς, συμφωνήθη, ἵνα αἱ λοιπαὶ ἐκθέσεις μὴ ὑποβληθῶσι προφορικῶς, ἀλλὰ κατατεθῶσι μόνον γραπτῶς.

Ὁ ἐκ Πράγας ὑγειονομικὸς σύμβουλος Ἄλτσουλ ἐδήλωσεν ἐν ἄλλοις ὅτι τὸ ζήτημα τῆς διφθερίτιδος διεσφραγίσθη μὲν βακτηριολογικῶς, οὐχὶ ὅμως καὶ ἐπιδημιολογικῶς προσέθετο δὲ ὅτι ἡ τῆς γερμανικῆς ἐπιτροπῆς ἐκθεσις περιλαμβάνει πολλά τὰ μὴ ἐκτελεστά. Ὁ ἰατρικὸς σύμβουλος Ὁθων Χόμπνερ συνέστησε τὴν ἀντιτοξίνην τοῦ Μπέριγκ, μεθ' ἧς ἐξετέλει ἐνέσεις, παρατηρήσας ὅτι τοῦτο εἶναι μέσον ὅπως ἀβλαβές. Ἐπὶ τούτῳ ὁ ἐκ Παρισίων καθηγητῆς Ροῦ, ἐξέφρασε τὴν λύπην τῶν μελῶν τοῦ συνεδρίου ἐπὶ τῇ ἀπουσίᾳ τοῦ Μπέριγκ καὶ ὠμίλησε συγχρόνως ὑπὲρ τῆς διφθεριτικῆς τοξίνης καὶ τῆς παρασκευῆς τῆς ἀντιτοξίνης. Μετὰ τοῦτο ἔληξεν ἡ συνεδρία τῶν τμημάτων τούτων, ἀφοῦ προηγουμένως διωρίσθη ἡ πρὸς σύνταξιν τῆς γενικῆς ἐκθέσεως ἐπιτροπὴ.

Αὐθιμερὸν συνήλθον οἱ «Γερμανόφωνοι σύλλογοι πρὸς μεταρρυθμίσειν τοῦ συστήματος τῆς ταφῆς καὶ πρὸς προαιρετικὴν καύσιν τῶν νεκρῶν», ἀποτελοῦντες μέρος τοῦ συνεδρίου. Ἀρχομένης τῆς συνεδρίας ὁ πρόεδρος δόκτωρ Μπράκιεγκερτ (ἐξ Ἀμβούργου) προσηγόρευσε τοὺς παρόντας καὶ ἐξητωκραύνησεν ὑπὲρ τοῦ καισχροδρασιλέως Φραγκίσκου Ἰωσήφ. Πρῶτον ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάζει ἀναγεγραμμένον ἀντικείμενον ἦν πραγματεία ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἡ παραχώρησις τῆς ἀδείας τῆς καύσεως τῶν νεκρῶν, ὡς οὔσης συνεπίαις τοῦ δικαιώματος τοῦ ἀτόμου καὶ ὑπὸ τῆς ἀνεξήθησκείας ἐπιβαλλομένης», ἧς τὸ ἀντικείμενον ἐκ τοῦ τίτλου καταρτίζεται. Ταύτην ἐπηκολούθησεν ἡ ὑπὸ τοῦ προέδρου κ. Σίηδεκ ἀνάγνωσις τῆς ἐκθέσεως τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς περὶ τῆς καταστάσεως τῆς τῶν νεκρῶν καύσεως ἐν γένει.

ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

ΟΕ ΓΥΡΑ ΠΑΡΙΣΙΩΝ.—LA DUCHESSE ἌΡΧΗΚΩΣ, δράμα ἐκπρόξενος τέσσαρας, ἐκ V. Sardou.—ΧΡΟΝΙΚΑ.

Ὁ Victorien Sardou νέον ἠτοιμάσεν ἔργον, τῆς Σάρρας χάριν. Τὸ δράμα δὲ τετράπρακτον ἐπιγράφεται ἡ Δοῦκισσα τῶν Ἀθηνῶν. Εἶνε περίεργον ὅτι δράματα τοῦ διαπρεποῦς γαλάτου δραματικοῦ κ. Κλ. Ραγκαβῆ. Κατὰ τὸ 1884, ἦτοι πρὸ δεκαετίας, ἀνεδιδάξτο ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ ἐν Παρισίοις θεάτρου Porte-Saint-Martin τὸ δράμα τοῦ Sar-

dou Θεοδώρα (Théodora), ὅτε κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ὁ κ. Κλέων Ραγκαβῆς ἐδημοσίευσεν τὴν ἰδίαν Θεοδώραν, ποίημα δραματικὸν εἰς μέρη πέντε. Ἐγένοντο τότε συγκρίσεις τῶν ἔργων καὶ εὐνοϊκαὶ ὑπερήξαν αἱ ἀποφάνσεις περὶ τοῦ ὁμογενοῦς ποιητοῦ. Τέσσαρα ἔτη ἔκτοτε παρέρχονται καὶ ὁ κ. Κλ. Ραγκαβῆς ὑποβάλλει τῷ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τῶν Ὀλυμπίων προκηρυχθέντι ἐν Ἀθήναις δραματικῷ ἀγωνίῳ νέον δράμα εἰς μέρη πέντε ἐπιγραφόμενον ἡ Δοῦκισσα τῶν Ἀθηνῶν, ὅπερ, ὡς γνωστὸν, ἐδραβεύθη καὶ ἐδιδάχθη τὸ πρῶτον μὲν ἐν Φιλιππουπόλει, εἶτα δὲ, μεταφρασθὲν εἰς τὴν γερμανικὴν, ἐν Γερμανίᾳ. Ἦσθη ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν ὁ Sardou παρέχει τῇ ἐξόχῳ τραγοῦ Sarra Bernhardt νέον αὐτοῦ ἔργον. Ἐξ ὧν ἔχομεν περιλήψεων, τοῦ μὲν ἔργου τοῦ κ. Ραγκαβῆ ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ κ. Ἰω. Κ. Καμιούρογλου, εἰσηγοῦ τῆς ἑλληνοδίκου ἐπιτροπῆς τῶν Ὀλυμπίων κατὰ τὸ 1888 καὶ τοῦ Sardou ἐν ταῖς γαλλικαῖς ἐφημερίσι εἰκάζομεν ὅτι τὸ ἔργον τοῦ ποιητοῦ τῆς Tosca ἀναγεται εἰς γεγονότα ἱστορικὰ σχετιζόμενα πρὸς τὰ τοῦ Κλέωνος Ραγκαβῆ πλὴν κατὰ αἰῶνα περίπου προγενέστερα, διότι ἡ μὲν ὑπόθεσις τοῦ δράματος ὑπόκειται ἐν μὲν τῷ ἔργῳ τοῦ Ραγκαβῆ κατὰ τὸ 1311, ἡ δὲ τοῦ Sardou κατὰ τὸ 1451—1454. Τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ἔργου τοῦ Sardou, μίπω σαφῶς διατυπωθεῖσαν συνδεσμένην δὲ πρὸς τὰ ἱστορικὰ γεγονότα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης παραλείπομεν, σημειούμεθα μόνον τὰς σκηνογραφίας τῶν τεσσάρων πράξεων. Ἡ σκηνὴ κατὰ τὴν πρῶτην πράξιν παριστᾷ τὴν Ἀκρόπολιν μετὰ τοῦ Παρθενῶνος καὶ ἀνακτόρου τοῦ δουκὸς ἐν τοῖς Προπυλαίοις. Ἡ δευτέρα πράξις διεξάγεται ἐν τῇ μονῇ Δαφνίου. Ἡ τρίτη ἐν τῷ δουκικῷ ἀνακτόρῳ. Ἡ τετάρτη δὲ πράξις διαίρεται εἰς δύο εἰκόνας. ὧν ἡ μὲν πρώτη παρουσιάζει τὸν λόφον τῶν Νυμφῶν ἐν Ἀθήναις, ἡ δὲ δευτέρα τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας ἐν τῷ ἀρχαίῳ Ἐρεχθεῖῳ. Τὰς εἰκόνας τοῦ δράματος ἐβάσιθεν ὁ Sardou ἐπὶ μνημείου περὶ τῆς καταστάσεως τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸν ἸΕ' αἰῶνα ἀποκειμένου ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Βιέννης. Ταῦτα ἐν ὀλίγοις. Ἐν γε τῷ παρόντι, περὶ τοῦ νέου ἔργου τοῦ Sardou, ὑπὲρ οὗ ἐνεθουσιάσθη κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτοῦ ἐν τῷ Renaissance ἡ Σάρρα καὶ ἐξ οὗ κατεγορευθεῖσαν οἱ ἄλλοι ὑποκριταί, ὅσοι θὰ ὑποδυθῶσι τὰ διάφορα σκῆματα τοῦ δράματος. Ἡ Σάρρα θὰ ὑποδυθῆ τὸ σκῆμα τῆς χήρας δουκίσσης τῶν Ἀθηνῶν.

ΧΡΟΝΙΚΑ.—Ὁ ἔξοχος μελοποιὸς Verdi ἐπανῆλθε εἰς τὸν πῦρον αὐτοῦ τοῦ Russeto, ἔνθα νέον θὰ συνθέσῃ ἔργον ἐπιγραφόμενον UgoUino, ὅπερ πρὸ πολλοῦ ἐμελέτα. Ἡ ὑπόθεσις τοῦ ἔργου, ὡς καὶ ἐκ τοῦ τίτλου φανεροῦται, λαμβάνεται ἐκ τῆς θείας κωμῆδος τοῦ Δάντου. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Vincenzo Galilée, πατὴρ τοῦ μεγάλου φυσικοῦ, ἔχει ἔργον διὰ τὸ ἐπεισόδιον τοῦ UgoUino ὁ Verdi ἀνέθηκε ἰταλῶ μουσικογράφῳ, τῷ καθηγητῇ Fedeli τὴν ἀναζήτησιν τοῦ χειρογράφου αὐτοῦ.

—Ἐν τῇ Γαλλικῇ Κωμῳδίᾳ ἐπανελήθη ὁ Severo Torelli τοῦ François Coppée. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ πλεῖστα ἐγράψαν περὶ τοῦ δράματος καὶ τοῦ δραματοποιῦ.

ΟΔ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ.

Ὁ ἑπεὶθουνος ΧΡΥΣΟΣΘΕΝΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Κωνσταντινουπόλεως, Ἡέρων Τραπεζομακρῶν ΝΕΟΛΟΓΟΥ